

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GİYİM ENDÜSTRİSİ VE MODA TASARIMI ANABİLİM DALI
KUAFÖRLÜK VE GÜZELLİK BİLGİSİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

KADIN KUAFÖR SALONLARININ ERGONOMİK AÇIDAN
UYGUNLUĞUNUN ÇALIŞANLAR TARAFINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Tülay SOY

Ankara
Aralık, 2013

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GİYİM ENDÜSTRİSİ VE MODA TASARIMI ANABİLİM DALI
KUAFÖRLÜK VE GÜZELLİK BİLGİSİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

KADIN KUAFÖR SALONLARININ ERGONOMİK AÇIDAN
UYGUNLUĞUNUN ÇALIŞANLAR TARAFINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Tülay SOY

Danışman: Doç. Dr. Saliha AĞAÇ

Ankara
Aralık, 2013

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Tülay SOY'a ait “Kadın Kuaför Salonlarının Ergonomik Açıdan Uygunluğunun Çalışanlar Tarafından Değerlendirilmesi” adlı çalışma 06/12/ 2013 tarihinde jürimiz tarafından; Kuaförlük ve Güzellik Bilgisi Eğitimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan:.....

.....

Üye (Tez Danışmanı): Doç. Dr. Saliha AĞAÇ

.....

Üye:.....

.....

Üye:.....

.....

Üye:.....

.....

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın amacı; kadın kuaför salonlarında çalışma yerlerinin ergonomik açıdan uygunluğunun çalışanlar tarafından değerlendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda; çalışma şartlarından kaynaklanan problemlerin tespiti ve çözüm önerileri ile kadın kuaför salonlarının ergonomik olarak düzenlenmesine katkıda bulunulması hedeflenmiştir.

Tez çalışmamın her aşamasında yoğun çalışma temposu içerisinde zaman ayırarak, bilgi ve tecrübeleriyle yüksek lisans tezimi yönlendiren, danışmanım **Doç. Dr. Saliha AĞAÇ**'a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Çalışmalarımın uygulama aşamasında anketlerin uygulanmasında bana yardımcı olan Rize Kız Meslek Lisesi Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri Alanı Öğretmeni **Sevgi SAĞLAM**'a; Ordu Mesleki Eğitim Merkezi Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri Alanı Öğretmeni **Birsen ÇELENK**'e; Samsun Mesleki Eğitim Merkezi Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri Alanı Öğretmeni **Hatice KURT**'a; yine verilerin analizinde yardımcı olan **Doç. Dr. Sezgin HACISALİHOĞLU** ve **Güngör KARAKAŞ**'a çok teşekkür ederim.

Ayrıca sabır ve anlayışından dolayı eşim **Hasan SOY**'a, teşekkürlerimi sunarım.

Tülay SOY

ÖZET

KADIN KUAFÖR SALONLARININ ERGONOMİK AÇIDAN UYGUNLUĞUNUN ÇALIŞANLAR TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

SOY, Tülay
YÜKSEK LİSANS, Kuaförlük ve Güzellik Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Saliha AĞAÇ
Aralık-2013

Bu araştırmada, kadın kuaför salonlarının ergonomik açıdan uygunluğunun çalışan elemanlar tarafından değerlendirilmesi ve karşılaştıkları sorunların saptanması amaçlanmıştır.

Çalışma, tarama modeline dayalı, betimsel araştırma yöntemi ile yapılmıştır. Araştırmada kullanılan anket, uzman görüşleri alınarak kadın kuaför salonlarının ergonomik açıdan uygunluğunun çalışanlar tarafından değerlendirilmesi amacı ile araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Bu araştırmanın çalışma evrenini 2013 yılı içerisinde Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki illerde Kuaförler ve Berberler Odasına kayıtlı olan kadın kuaför salonları; örneklemi ise belirlenen evren içerisinde basit rastlantısal yöntemle seçilen toplam 288 kadın kuaför salonu oluşturmaktadır.

Araştırmada kullanılan veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen yazılı anket aracılığıyla toplanmıştır. Anket kişisel bilgiler, çalışma şekilleri, fiziksel çevre stresörleri, çalışma yerlerinin düzenlenmesi kullanılan araç gereç donanım başlıkları altında düzenlenen toplam 35 sorudan oluşmuştur.

Araştırmanın pilot uygulama kısmında 4'lü likert ölçeği ile ölçülen 66 farklı değişkenin, geçerlilik ve güvenilirlik test sınavlarında geçerliliği ($\alpha=0.905$) ispatlanmıştır. 2013 Nisan- Haziran aylarında Trabzon, Ordu, Giresun, Rize Artvin, Samsun illerinde asıl uygulama gerçekleştirilmiş, bu uygulama sonucunda da verilerin geçerliliği ($\alpha = 0.925$) ispatlanmıştır.

Elde edilen veriler SPSS 16.0 paket yazılımından yararlanılarak analiz edilmiştir. Yapılan çalışmada verilerin sayı ve yüzde değerleri çalışanların cinsiyetleri değişkenine göre çapraz tablolarda verilmiştir.

Kadın kuaför salonlarında çalışma yerlerinin ergonomik olarak düzenlenmesine yönelik yapılan araştırmada, kuaförlerin çalışma sürelerinin çok fazla olduğu, geç saatlere kadar işyerinde çalıştıkları; yıllık izin sürelerini kullanamadıkları, bundan dolayı da çok yoruldukları yeteri kadar dinlenemedikleri; kadın ve erkek çalışanların, işlemleri tek başına yaptıklarında, uzun süreli ve ayakta sabit çalıştıklarında çok yoruldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın kuaför salonları, Kuaför, İş yeri ergonomisi

ABSTRACT

ASSESSMENT OF HAIRDRESSING SALONS' ERGONOMIC ELIGIBILITY BY THE EMPLOYEES

SOY,Tülay

M.Sc, Department of Hairdressing and Beauty Knowledge

Thesis Advisor: Assoc. Prof. PhD. Saliha AĞAÇ

December-2013

In this study, it is aimed to evaluate the hairdressing salons' ergonomic eligibility by the employees and to determine the problems they face while working.

The study was carried out with descriptive research method based on screening model. The questionnaire used in the study was prepared by the researcher, in order to assess the ergonomic eligibility of hairdressing salons by employees, consulting expert opinion.

The target population of the study was created by hairdressing salons registered to association of hairdressers and barbers in provinces of the Black Sea region and it was sampled within 288 women hairdressers salons which was selected randomly from target population of the study.

The data used in this study was collected through a written questionnaire developed by the researcher. The questionnaire consists of a total of 35 questions organized under the headings of personal information, work patterns, physical environment stressors, arrangement of work places, equipments and supplies.

In the pilot scheme part of the study, 66 different variables' validities, measured by 4 point scale, were proven by the validity and reliability test ($\alpha=0.905$). Real application was carried out in Trabzon, Ordu, Giresun, Rize Artvin, Samsun in April and June 2013 and validity of the data was proven again. ($\alpha=0.925$)

The data obtained was analyzed using SPSS 16.0 software package. The number and percentage value of the data was shown in cross-tables according to gender factor of the employees.

In this study ,on which ergonomic design of working places in hairdressers was made, it is concluded that hairdressers' working time is too long; they work until late; they are unable to take enough annuel leave therefore they get too tired; when each gender work individually for a long time and standing they get exhausted.

Keywords: Women's hairdressing salon, Hairdresser, Workplace ergonomics

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
SEMBOLLER LİSTESİ	xiii

BÖLÜM I

1.GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Cümlesi.....	2
1.2.Amaç.....	3
1.3.Önem	3
1.4.Varsayımlar.....	3
1.5.Sınırlılıklar	4
1.6.Tanımlar.....	4

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
2.1 Ergonominin Tanımı.....	9
2.2 Ergonominin Tarihsel Gelişimi	11
2.3 Ergonominin Amacı ve Kapsamı.....	12
2.4 Çalışma Duruşlarının Ergonomik Açıdan Değerlendirilmesi.....	17
2.5 Ergonomide Çalışma Koşulları	18
2.5.1 Fiziksel Koşullar.....	20
2.5.1.1 Aydınlatma.....	20
2.5.1.1.1 Doğal Aydınlatma	22
2.5.1.1.2 Yapay Aydınlatma	22
2.5.1.2 Nem	23
2.5.1.3 Havalandırma	23
2.5.1.4 Isı	25
2.5.1.5 Gürültü.....	28
2.5.2 Antropometri.....	29

2.5.2.1 Antropometrinin Tanımı.....	29
2.5.2.2 Antropometrinin Ergonomik Açıdan Önemi	30
2.5.3 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği	31
2.5.3.1 İşçi Sağlığının Tanımı ve Önemi	31
2.5.3.2 İş Güvenliğinin Tanımı ve Önemi	33
2.6 Kuaförlük Mesleği	35
2.6.1 Kuaförlüğün Tanımı	35
2.6.2 Kuaförlüğün Tarihçesi.....	36
2.6.3 İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmeliğe Göre Kuaför Salonlarında Bulunması Gereken Şartlar	38
2.6.3.1 Birinci Sınıf Kuaför ve Berber Salonu	38
2.6.3.2 İkinci Sınıf Kuaför ve Berber Salonu	38
2.6.3.3 Üçüncü Sınıf Kuaför ve Berber Salonu	39
2.6.4 Kuaförün Görevleri ve Çalışma Şartları.....	39
2.6.5 Kuaför Salonlarında Fiziki Şartlar	43
2.6.6 Kuaför Salonlarında Çalışma Yerlerinin Düzenlenmesi Kullanılan Araç Gereç Donanım	46
2.6.7 Kuaförlerde Görülebilecek İşle İlgili Hastalıklar	48
2.7 İlgili Araştırmalar	51

BÖLÜM III

3. YÖNTEM.....	55
3.1 Araştırmanın Modeli	55
3.2 Evren ve Örneklem	55
3.3 Verilerin Toplanması	56
3.4 Verilerin Analizi.....	57

BÖLÜM IV

4. BULGULAR ve YORUM.....	59
4.1 Çalışanlara İlişkin Genel Bulgular.....	59
4.2 Çalışma Şartları ile İlgili Bulgular	74
4.3 Fiziksel Çevre Stresörleri İle İlgili Bulgular	83
4.4 Çalışma Yerlerinin Düzenlenmesi, Kullanılan Araç-Gereç Donanım ile İlgili Bulgular.....	85

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	91
5.1 Sonuçlar.....	91
5.2 Öneriler	93
 KAYNAKÇA.....	 96
EK 1 Araştırma Anketi	106
EK 2 Evreni Oluşturan Bayan Kuaför Sayısını Gösteren Liste	112

TABLolar LİSTESİ

Tablo No

Sayfa No

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Kuaförlerin İllere Göre Dağılımları	56
Tablo 2: Çalışanların İllere Göre Cinsiyet Dağılımları	59
Tablo 3: Çalışanların Medeni Durumları	60
Tablo 4: Çalışanların Yaş Dağılımları	61
Tablo 5: Çalışanların Boy Dağılımları.....	62
Tablo 6: Çalışanların Kilo Dağılımları	63
Tablo 7: Çalışanların Meslekte Çalışma Süreleri	64
Tablo 8: Mevcut İşletmede Çalışma Süreleri	65
Tablo 9: Çalıştıkları İşletme Sayısı.....	66
Tablo 10: Çalışanların Statüleri.....	66
Tablo 11: Çalışanların Eğitim Durumları	68
Tablo 12: Çalışanların Mesleği Öğrenme Yerleri.....	69
Tablo 13: Çalışanların Mesleği Seçme Nedeni	70
Tablo 14: Çalışan Kişinin Kronik Rahatsızlığının Olup Olmama Durumu.....	71
Tablo 15: İşyerinde Toplam Çalışan ve Saçla İlgili Çalışan Eleman sayısı.....	72
Tablo 16: Çalışanların İşyerindeki İşlemleri Yapma Sıklıkları.....	73
Tablo 17: Haftada Çalıştıkları Gün Sayısı.....	74
Tablo 18: Çalışanların İşyerine Gidiş ve İşyerinden Çıkış Saatleri.....	75
Tablo 19: Günlük Çalışma Süreleri.....	76
Tablo 20: Bayram ve Diğer Resmi Tatil Günlerinde Çalışma Durumları.....	76
Tablo 21: Yıllık İzin Süreleri	77
Tablo 22: İşyerine Ulaşım Süreleri.....	78
Tablo 23: Çalışanların Öğle Yemeği İzni Olup Olmama Durumları	78
Tablo 24: Çalışma Sürelerinin Uzun Olmasının Çalışanlar Üzerine Etkileri	79
Tablo 25: İş Çıkışında Kendilerini Nasıl Hissettikleri.....	79
Tablo 26: Çalışanların Çalıştıkları İşyerlerinin Ölçüsü.....	80
Tablo 27: İşyerlerinde Saçla İlgili İşlemlerin Yapıldığı Alandaki Çalışma Koltuğu Sayısı	81
Tablo 28: Çalışma Pozisyonları ve Bedensel Kol hareketleri.....	81
Tablo 29: İşyerinin Isınma Şekli.....	82
Tablo 30: Fiziksel Çevre Stresörleri İle İlgili Bulgular.....	83

Tablo 31: Çalışma Yerlerinin Düzenlenmesi Kullanılan Araç Gereç Donanım İle İlgili Bulgular.....	85
---	-----------

KISALTMALAR LİSTESİ

MPM	: Milli Prodüktivite Merkezi
MYK	: Mesleki Yeterlilik Kurumu
ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
SPSS	: Statistical Page For Social Science
İSG	: İş Sağlığı ve Güvenliği
HIV	: Human Immunodeficiency Virus
dB	: Desibel
Max	: Maksimum
Min	: Minimum
Ar-Ge	: Araştırma Geliştirme
Kg	: Kilogram
S	: Sayı
K	: Kadın
E	: Erkek
IEA	: Uluslararası Ergonomi Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu

SEMBOLLER LİSTESİ

cm	: Santimetre
°C	: Sıcaklık
%	: Yüzde
α	: Cronbach Alpha
N	: Evren büyüklüğü
n	: Örneklem büyüklüğü
d	: Tolerans düzeyi
t	: Güven düzeyinin tablo değeri
PQ	: Maksimum örneklem büyüklüğü için örneklem yüzdesi
$\leq$	: Küçük veya eşit
$<$	: Küçük
m²	: Metrekare

1. GİRİŞ

Giderek değişen ve gelişen dünya üzerinde, insanların sağlıklı ve güvenli ortamlarda çalışabilmesi, çalışma hayatında bazı düzenlemeleri zorunlu kılmaktadır. Çalışılan işyerlerinde yapılacak bazı düzenlemelerle, çalışanların daha rahat bir ortamda mesleklerini yerine getirmeleri ve yaptıkları işlerden daha yüksek verim almaları sağlanabilecektir.

Kişiler erkek, kadın, çocuk ya da yaşlı, üretici ya da tüketici, sakat ya da sağlam, oluşlarına göre değişik özelliklere sahiptirler. Doğumlarından başlayarak çevre koşulları ve dış dünyadaki birçok durum ve araçla etkileşim ve ilişki içerisine girerler. Ortamın aydınlanması, ısı, gürültüsü, çalışma ortamının boyutları, tasarımı, yerleşimi, kullanılan araç gereçlerin özelliği, mobilyalar, dinlenme etkinliklerinde kullanılan araç ve gereçler, günlük yaşamın birer parçası olan tüm araç gereç, makineler kişinin sürekli etkileşim içerisinde bulunduğu ve onu çeşitli şekillerde etkileyen çevre unsurlarıdır (Güler, 1997: 9).

Günümüzde, insan – makine – çevre ilişkilerini inceleyerek insanların sağlıklı ve üretken şekilde çalışabilecekleri bir ortam oluşturmak önem kazanmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalar son elli yılda *ergonomi* bilim alanının gelişimine katkıda bulunmuştur. Ergonominin çıkış noktası kişilerin kullandıkları eşya, araç-gereç ve çevrenin düzenlenmesinde çeşitli ölçü ve yeteneklerin dikkate alınmasıdır (Baslo, 2002: 155).

İşin gerçekleştirildiği ortamda insanın sağlık ve güvenlik içinde çalışmasını sürdürebilmesi; çalışanın kapasitesine uygun iş yükü ile iş için gerekli enerji ihtiyacının karşılanması, ortamın ve çevre koşullarının düzenlenerek iyileştirilmesi, iş stresinin azaltılması ergonomi prensiplerinin uygulanması ile sağlanabilmektedir (Aydın, Arga, Ağaç, 2001: 78).

Ergonomi kişilerin hayatının insana uygun hale getirilmesini amaçlar. İnsanların yaşam kalitesini yükseltir. Yakın çevrenin sağlık koşullarına uygun hale getirilmesi, bir takım tehlike olasılıklarının ortadan kaldırılması; bunlara ek olarak çalışma saatlerinin düzenlenmesi, fizyolojik özelliklere uygun çalışma düzeni, kullanılan araç ve gerecin işe ve kullanan kişiye uyumunun sağlanması temel amaçtır (Güler, 1997: 10) .

Ergonomi, kişisel çalışma bilimidir; ergonomide amaç insanın anatomik özelliklerini ve kişisel yeteneklerini ortaya koyarak, işin insana, insanın işe uyumu için gerekli şartları sağlamaktır. İnsanların özelliklerini ve yeteneklerini fark etmesini ve etkili bir şekilde kullanılmasını sağlayan ergonomi bilimi, insanın çalışırken aşırı zorlanmalar yüzünden yıpranmasını önler ve bu uyum sayesinde iş başarımını artırır (<http://www.ergonomi.itu.edu.tr/ergonomi.html> 19.01.2012).

İşin niteliği ne olursa olsun iş insan üzerinde değişik derecelerde stres yani zorlanma nedeni olduğu bilinmektedir. Ergonomistler çalışma ve yaşama ortamındaki stresi ve insanın bu stresle baş edebilme çabalarını ya da uyumunu sağlayacak önlemleri araştırır. Kısacası hayatın insan üzerindeki zorlayıcı ve olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması ya da sınırlandırılmasına yönelik bütün çabalar ergonomi alanına girmektedir (Güler, 1997: 9).

Ergonomi bilimi insanın yaptığı işin insana uygun olmasını temel olarak kabul ederek, iş yükü ile ortaya çıkan yorgunluk ve stres gibi faktörlerin azaltılması, çalışma ortamının çalışana uygun hale getirilmesi, çalışanların güvenli bir ortamda iş görme rahatlığını sağlayan tedbirlerin alınması gibi konularda etkin yaklaşımlar geliştirebilmektedir (Aydın ve diğerleri, 2001: 78).

Ergonominin insanların çalışma ortamlarını incelediği bilinmektedir. İnsanların genel özellikleri incelendikten sonra, ortaya çıkan veriler yardımı ile ergonomik ortamlar oluşturulmaya çalışılmaktadır (Armağan, 2003:51).

Ergonomi üzerine yapılan çalışmalar, ergonomik koşulların çalışma ortamında ne kadar önemli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle ergonominin uygulandığı alanlar her geçen gün genişlemektedir. Bu alanlardan birisi de günümüzde insanların yaşamında çok önemli bir yeri olan kuaförlük mesleğidir.

1.1 Problem Cümlesi

Kadın kuaför çalışma yerleri, ergonomik açıdan çalışan kişiler için uygun mudur?

Bu araştırmada kadın kuaför salonlarında çalışan elemanların özellikleri, çalışma şekilleri, fiziksel çevre stresörleri, çalışma yerlerinin düzenlenmesi, kullanılan araç gereç ve donanımdan kaynaklanan problemler ve çözüm önerileri üzerinde durulacaktır.

1.2 Amaç

Bu araştırmada kadın kuaför salonlarında çalışma yerlerinin, ergonomik açıdan uygun olup olmadığının çalışanlar tarafından değerlendirilmesiyle sorunların ortaya konması amaçlanmaktadır.

Alt Amaçlar

1. Kadın kuaför salonlarında çalışma şekilleri çalışanları etkilemekte midir?
2. Kadın kuaför salonlarında fiziksel çevre stresörleri çalışanları etkilemekte midir?
3. Kadın kuaför salonlarında çalışma yerlerinin düzenlenmesi, kullanılan araç-gereç ve donanım çalışanları etkilemekte midir?

1.3 Önem

Kuaför salonlarının başarısı, bu salonların nitelikleri ve çalışan elemanların özellikleri ile paralel doğrultudadır. Elemanların yaptıkları iş, çalışma şartları, iş arkadaşları ile iletişim, yaptıkları iş karşılığı aldıkları ücret vb. gibi hususlar iş verimini etkilemektedir. Salonda çalışan kişinin, işini severek yapması, donanım ve araç-gereçlerin çalışanın fiziksel yapısına ve yapılan işe uygun olması iş verimini dolayısıyla da salon başarısını artıracaktır. Yapılan çalışmalar kuaför salonlarında çalışan elemanların iş veriminin düşmesine sebep olan problemleri ortaya koyarak, bu sorunlara çözüm üretme noktasında yetersiz kalmaktadır. Bu çalışma, kadın kuaför salonlarında koşulların çalışan elemanlar tarafından değerlendirilerek problemleri tespit etmek ve çözüm önerileri geliştirmek açılarından önem arz etmektedir.

1.4 Varsayımlar

1. Bayan kuaför salonlarında saç ile ilgili işlemleri gerçekleştiren en az 2 kişi bulunmaktadır.

2. Çalışanlar anketlerde yer alan soruları tarafsız ve doğru bir şekilde cevaplayacaklardır
3. Örneklem araştırma evrenini temsil etmektedir.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- Kadın kuaför salonları ile sınırlıdır.
- Kadın kuaför salonlarında saç üzerinde işlem yapan usta, kalfa ve çırak statüsünde çalışan elemanlarla sınırlıdır.
- Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan, 6 ilde faaliyet gösteren Kuaförler ve Berberler Odasına kayıtlı kadın kuaför salonları ile sınırlıdır.
- Kadın kuaför salonlarında çalışanlara yönelik kişisel bilgiler, çalışma şekilleri, fiziksel çevre stresörleri, çalışma yerlerinin düzenlenmesi, kullanılan araç gereç ve donanım ile ilgili sorularla sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Kuaförlük: Günün modasına ve saç yapısının zevkine göre, vücut ve yüz ölçüleri ile sosyal yaşantısına da uygun olarak, saçın kesimini, biçimlenmesini, boyanmasını esas alan bir meslek dalıdır (http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Kuaf%C3%B6rl%C3%B C%C4%9F%C3%BCn%20Tarihsel%20Geli%C5%9Fimi.pdf 07.01.2013).

Kadın Kuaförü: Saç kesimi, renklendirme, şekillendirme ve bakımına ilişkin işlemleri, kendi başına ve belirli bir süre içerisinde, estetik yorum katarak yapabilen kişidir (http://www.myk.gov.tr/images/articles/editor/kadin_kuaforu4.pdf 09.10.2012).

Güzellik Uzmanı: Cildi ve vücudu analiz ederek, cildin ve vücudun ihtiyacı olan bakıma uygun araç ve gereç seçen, bu araç ve gereçlerle cilt ve vücut bakımlarını (epilasyon, depilasyon, masaj, makyaj ve el ayak bakımları gibi) belirli bir süre içerisinde tek başına yapabilen kişidir(http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/18-Guzellik_Ve_Sac_Bakim_Hizmetleri.pdf 23.11.2012).

Berber: Saç ve sakalın kesilmesi, taranması ve yapılması işiyle uğraşan veya bunu meslek edinen kimsedir. (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.527ceffce3b880.99310656 13.02.2013).

Manikür: Özel alet ilaç ve gereçlerle el tırnaklarının düz veya şekilli olarak kesilmesi, törpülenmesi, tırnak diplerindeki etlerin temizlenip düzeltilmesi, el ve parmaklara masaj yapılması, tırnaklara cila, oje sürülmesi işlevini amaç edinen meslek dalıdır (Erkan ve Güngör, 1992:203).

Pedikür: Özel alet ilaç ve gereçlerle ayak tırnaklarının düz veya şekilli olarak kesilmesi, törpülenmesi, tırnak diplerindeki etlerin temizlenip düzeltilmesi, batık tırnakların ve nasırların çıkartılması, topuktaki sertlik ve çatlakların giderilmesi, ayak ve parmaklara masaj yapılması, tırnaklara cila, oje sürülmesi işlevini amaç edinen meslek dalıdır (Erkan ve Güngör, 1992:207).

Makyaj: Gölgeleme ve renk oyunları ile yüzün var olan güzelliğini ortaya çıkarırken, göze hoş görünmeyen kısımlarını kamufle etme sanatıdır.

Makyaj elemanı (makyöz- makyör): Hijyen ve sağlık kurallarına uygun olarak, makyaj uygulamasına ilişkin olan işlemleri, belirli bir süre içerisinde, kendi başına yapma bilgi ve becerisine sahip nitelikli kişidir. (http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/18Guzellik_Ve_Sac_Bakim_Hizmetleri.pdf 23.11.2012).

Fön: Fön, su ve ısı yoluyla saçta kısa süreli biçim değişikliği anlamına gelir. Düz, kıvrıkcık, dalgalı her boyda ve çeşitli modellerde kesilmiş saçlara, fön makinesi ve fön fırçalarıyla hareketli, yumuşak ve natürel şekiller verilmesi işlemidir (http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/F%C3%B6n.pdf 18.09.2012).

Maşa: Temiz ve iyice kurutulmuş saç ısıtılmış maşayı sararak geçici dalga verme uygulamasına denir. (http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Ma%C5%9Favakrasta.pdf 13.11.2012).

Vak: Ters açılara taranan ıslak saçın parmaklar arasına sıkıştırılmasıyla saçta S dalgaları oluşturmaya vak denir. Buna su dalgası da denir. (http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Ma%C5%9Favakrasta.pdf 13.11.2012).

Rasta: Tutamlara ayrılmış kuru saçı yoğun krepe atarak kendi ekseninde çevirerek burma işlemine denir. (http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Ma%C5%9Favakrasta.pdf 13.11.2012).

Mizanpli: Tutamlara ayrılmış saç bigudi ile sararak saçta geçici dalga oluşturmaya denir. (http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Papiyot-mizampli.pdf 26.09.2012).

Papiyot: Küçük tutamlara ayrılmış ıslak saç hiçbir şekillendirici araç kullanmadan, kendi eksenini etrafına sararak veya işaret parmağı etrafına sararak geçici şekillendirme uygulamasına denir. (http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Papiyot-mizampli.pdf 26.09.2012).

Permanant: Permanant ürünleriyle yapılan saçtaki kalıcı dalga değişikliğine denir. (http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/PermanantDefrize.pdf 10.07.2013).

Defrize: Kıvrıcık ve dalgalı saçları kalıcı olarak düzleştirmeye denir. (http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/PermanantDefrize.pdf 10.07.2013).

Röfle : Değişik renk tonlarındaki saçlar arasından küçük parçalar halinde ayrılan saçların, değişik ürün, teknik ve yöntemlerle açılarak elde edilen açık tonların, saçın diğer özel rengiyle beraber göze hoş görünen bir renk uyumunun meydana gelmesine denir (Erkan, Güngör,1992:189).

Baleyaj: Saçı tiftik tiftik (krepe) yaptıktan sonra geri kalan kısmına boya sürülmesiyle gerçekleşen bir uygulamadır (Kömürcü, 2011:9).

Usta: Bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış ve bunları mal ve hizmet üretiminde iş hayatınca kabul edilebilecek standartlarda uygulayabilen; üretimi planlayabilen; üretim sırasında karşılaşılabilecek problemleri ç  z  mlileyebilin; düşüncelerini yazılı, sözlü ve resim ile açıklayabilen; üretimle ilgili pratik hesaplamaları yapabilen kişiye denir (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/3.html> 12.06.2012).

Kalfa: Bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış ve bu meslekle ilgili iş ve işlemleri ustanın gözetimi altında kabul edilebilir standartlarda yapabilen kişiye denir (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/3.html> 12.06.2012).

Çırak: Çıraklık sözleşmesi esaslarına göre bir meslek alanında mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını iş içerisinde geliştirilen kişiye denir (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/3.html> 12.06.2012).

Hidrolik: Hidrolik akışkanlar aracılığıyla kuvvet ve hareketlerin iletimi ve kumandası anlamında kullanılmaktadır (Hidrolik Sistemler Modülü, 2007:3). (http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/elektrik/moduller/hidrolik_sistemler.pdf 18.05.2012).

Amortisör : Motorlu araçlarda sarsıntı, sallantı vb. hareketleri en aza indiren, yayların gereksiz hareketlerini gidermeye yarayan düzene denir. (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.527cd83d1216a6.81764891 19.07.2012).

Sterilizatör: Çeşitli maddelerle, alet ve malzemeleri steril duruma getirmek için kullanılan ve kuru havayla çalışan cihaz, sterilizasyon fırınına verilen isimdir. (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.527cd9bd85e650.35624682 21.07.2012).

Dezenfektan: Cansız objeler üzerindeki mikroorganizmaları öldürmek için kullanılan kimyasal madde, patojenik etkenleri öldürücü etki yapan madde; hastalık etkenlerini yok edici maddedir.

(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.527cd9bd85e650.35624682 21.07.2012)

Hijyen: Sağlığa zarar verecek ortamlardan korunmak için yapılacak uygulamalar ve alınan temizlik önlemlerinin tümüdür. (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.527cd9c7db07e2.65657411 28.08.2012).

Klimazon: Saça kalıcı şekil yapma işlemlerinde kullanılan ısı cihazıdır. (http://www.tesk.org.tr/tr/guncel/myk/Kadin_kuaforu4.pdf 04.04.2012).

2. KAVRAMSAL CERCEVE VE İLGİLİ ARASTIRMALAR

2.1 Ergonominin Tanımı

İnsanlar ve toplumlar varlıklarını devam ettirmek ve güçlü hale gelmek için “iş” olarak tanımlanan birtakım faaliyetlerde bulunmaktadır. İnsanların işlerinde başarılı ve mutlu olmaları için bu faaliyetlerin incelenmesi, çalışma ortamlarının kişilerin en yüksek verimde çalışabileceği şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle günümüzde uzmanlar, çalışma hayatının bilimsel olarak incelenmesini yasal bir zorunluluk haline getirmenin çabası içindedirler.

Üretimin en önemli unsurlarından olan makine-insan ilişkilerindeki süratli gelişme, bu iki unsur arasındaki ilişkiyi düzenleme gerekliliğini ortaya çıkartarak, ergonomi biliminin doğmasına yol açmıştır (Kaya,2008:25).

Ergonomi, insanın anatomik, fizyolojik ve psikolojik özelliklerini inceleyerek ve bu verilere bağlı kalarak, insanın ürün ortaya çıkarmasına katkıda bulunan bir bilim dalı olarak tanımlanmaktadır (Çetin, Gümüş ve Özbudak, 2003:1).

Yunanca “ergon = iş, çalışma”, “nomos = yasa” anlamına gelen sözcüklerin birleştirilmesiyle elde edilen “Ergonomi” sözcüğü, günümüzde “iş bilimi” olarak bilinmektedir (<http://www.ergonomi.itu.edu.tr/ergonomi.html> 19.01.2012).

Ergonomi çalışanların biyolojik, psikolojik özelliklerini ve kapasitelerini göz önünde bulundurarak insan-makine-çevre uyumunun doğal ve teknolojik yasalarını ortaya koyan disiplinli bir bilim dalıdır (Kaldırımcı, 1988:146).

Ergonomi, sanayileşmenin getirdiği kendine özgü kurallar ve zorunluluklar silsilesi içerisinde, ekonomik faaliyetlerin asıl amacı olan “insan”ın kaybolup gitmesine göz yummayan, üstelik verimlilik gibi ekonominin gerekleriyle, insan yapısının gereklerini bağdaştırma iddiasında olup çabalarını bu yönde yoğunlaştıran ve bunda başarılı olan bir bilim dalıdır (Tınar,1993:135).

Uluslararası Ergonomi Kurumu (IEA) ergonomiyi şu şekilde tanımlamaktadır: "Ergonomi insanın refahını, mutluluğu ve genel sistem performansını geliştirecek bilgi ve teoriyi bulmayı, uygun yöntemlerin uygulanmasını ve bir sistemin diğer elementler ve insanlar arasındaki etkileşimlerini temelde anlamaya çalışan bilimsel bir disiplindir. (Pekcan, 2007, s. 5'teki alıntı).

Bir başka tanıma göre ergonomi; insanın fiziksel, psikolojik özelliklerini ve kapasitesini göz önüne alarak, insan-makina-çevre ilişkilerinin bilimsel açıdan düzenlenmesini ve bunların birbirleriyle uyumunun sağlanmasını amaçlayan çalışmalar bütünüdür (Tanyas, 1995:65).

Ergonomi kavramının ülkemizde tanınmasına ve yaygın olarak kullanımında büyük pay sahibi olan Erkan söz konusu kavramı şöyle açıklamaktadır; ergonomi, kendine özel amaçlı "karma bir bilim alanı" olarak insan faktörü mühendisliği yaklaşımı ile endüstri dünyasında, çok çeşitli alanlardaki araştırma ve geliştirme çalışmalarını ele almaktadır. Belki de "İş Yasaları" şeklinde tercüme edebileceğimiz ergonomi terimini teklif eden bilim adamları, insan varlığının tüm yaşamı süresince üretken olabilmesini ve kendi kendini geliştiren ve son derece dayanıklı olan insanın, üretken varlığını korumayı bilimsel yasalara bağlamak istemişlerdir. Doğanın kendi dengesi ve yasaları gibi, insan varlığının da kendi yetenek, kapasite ve iş gücü boyutları vardır (Erkan,1996:19). Ergonomi uğraş alanında temel amacı insan faktörünün verimliliği, sistem içinde entegrasyonu ve iş yaşamının insancılaştırılmasıdır.

Ergonomi sözlük anlamına göre bir işlev, malzeme ve uygulama aracı arasında daha iyi uyum sağlamayı amaçlayan çalışma, diğer bir ifade ile bir işyerinde çalışma şartlarını iyileştirmek ve üretimi artırmak için niteliksel ve niceliksel açıdan alınması gereken tedbirler bütünüdür (Başpınar ve Bayramlı, 2006:67).

Günümüzde ergonomi çalışma alanlarının düzenlenmesine ilişkin olarak ortaya koyduğu somut veriler sayesinde önemli bir bilim dalı olmaktadır (Sabancı, 1989:20).

Ergonomi, iş çevresi ile işçi arasında ilişki kuran bir çalışma ortamı olarak ortaya çıkmış bir yapıdır. Ergonomi, çalışan ile kullandığı makine ve ortam arasında en iyi uyumu sağlayarak minimum çaba ve minimum zamanda, maksimum verimi elde

etme yollarını ortaya koyan bir bilim dalı olarak da tanımlanabilir. Başka bir ifade ile işçinin işe değil, işin işçiye uydurulmasının sağlanmasıdır. Örneğin; çalışma masasının yüksekliğinin arttırılması, çalışanın birçok kez işine ulaşmak için gereksiz yere aşağıya doğru eğilmesini önleyecek ve bu küçük değişiklikle çalışanın verimliliği üzerinde olumlu etkide bulunacaktır (Kaya, 2008:26).

2.2 Ergonominin Tarihsel Gelişimi

Ergonominin tarihsel gelişimi incelendiğimizde çok eski tarihlere dayandığını görülmektedir. Ancak ergonominin tam anlamıyla gelişmesi kendini dünyaya duyurması 2. Dünya Savaşı ve sonrasın da gerçekleşmiştir.

Ergonomi alanında ilk araştırmacı olarak Frederick Winston Taylor’u (1845-1915) gösterebiliriz. Kendisi bir makine mühendisi olan Taylor, insan performansını artırmak için ilk çalışmayı yapmıştır. Ona göre, insan, beceri ve iş koşulları arasında bilimsel bir bağ kurulmaktadır. Bu durum, istenen iş verimine ulaşılmasını olumlu yönde etkileyecektir. Ancak bu insan faktörünü Taylor sadece ekonomik yönden ele almıştır. Bu yönüyle eleştirilmektedir (Şimşek,1994:16).

Başlıca araştırmalar 20. Yüzyılın ilk zamanlarına gidilerek izlenmesine rağmen, tanımlanabilir bir pratik ve çalışma alanı olan insan faktörleri/ergonomi biliminin gelişimi ise 2. Dünya savaşı sırasında 1940’larda başlamaktadır. Amerika, İngiltere ve Almanya’da insan faktörleri/ergonomi çalışmaları, askeri silah sistemlerinde insan performansını artıracak araştırma ve uygulamaları ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen faaliyetler sonucunda bulunmuştur. Yurdumuzda ergonomi konusu oldukça yeni sayılır. Ergonomi düşüncesi, dolaylı yollardan da olsa, ilk önce Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi’nde “Ziraatta Canlı Kuvvet Kaynakları” kürsüsünün kurulmasıyla ele alınmaya başlanmıştır. 1969 yılına kadar bu kürsüde genellikle mekanik kuvvet kaynakları üzerinde çalışılmış ve Kadayıfçılar’ın başlattığı bu çalışmalar Dinçer’in “İnsan Emeği ve Ziraattaki Produktivitesi”, “Çalışma Şekli ve Kas Yorgunluğu” yapıtları ile, insan faktörü konusunu da uğraş alanı içine almıştır (Kıraç, 2005: 8).

Ergonomi, 1971 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Endüstri Mühendisliği bölümünde insan Faktörü Mühendisliği adı altında eğitim programına alınmış ve ilk iki yıl dersler Dr. Korinek tarafından yürütülmüştür. 1975 yılında yurt dışından getirilen cihazlarla laboratuvar kurulmuştur. Halen etkinliğini de sürdürmeye devam etmektedir. 1980’lerde Dokuz Eylül Üniversitesi, Endüstri Mühendisliği Bölümü, yurt dışından getirilen çok sayıda çağdaş laboratuvar cihazlarıyla desteklenen “Ergonomi” derslerini eğitim programlarına almakla kalmamış, 1984 ve 1986 yıllarında İzmir Batı Alman Kültür Ataşeliği ile yardımlaşarak 1. ve 2. Türk-Alman Ergonomi Sempozyumlarını düzenlemiştir. Ülkemizde ergonomi konusunun iş dünyasına tanıtılmasında Milli Prodüktivite Merkezi’nin (MPM) önemli katkıları olmuştur. Kurumca düzenlenen “Ergonomi”, “İşyerlerinde Fiziksel Ortamın İyileştirilmesi”, “Endüstri Mühendisliğinin İşletmelere katkısı” gibi seminerlerde ergonomi düşüncesinin vurgulanmasının yanı sıra, MPM uzmanlarının bu konuda hazırladığı kitaplar, ergonomi literatürüne öncülük etmiştir (Erkan, 2003:20).

MPM’nin bu çalışmalarına rağmen ergonominin ülkemizde tam anlamıyla tanındığını ve uygulandığını söylemek doğru olmaz. Yapılan çalışmalar üniversitelerde akademik boyutta kalmakla beraber özellikle kamu alanında ergonomiden yeterince yararlanılamamaktadır. Oysaki diğer ülkeler ergonomiye 2. Dünya Savaşından sonra büyük önem vermişler, bu alanda büyük yol kat etmişlerdir (Kıraç, 2005: 9).

2.3 Ergonominin Amacı ve Kapsamı

Çalışma yaşamında insan, yetenekleri sayesinde çeşitli fonksiyonları yapan ve kontrol eden bir eleman olarak yer alır. Ancak insanın görevlerini istenilen düzeyde yerine getirebilmesi değişik faktörlere bağlıdır. İşte ergonominin temel amacı, bu faktörleri inceleyerek insanın işine uyumunu sağlamak için gerekli olan bütün şartları belirlemektir. İnsanın işine uyumunu veya işin insana uyumunu sağlamak için, çalışma ortamının, makinaların, çalışma çevresinin, çalışma yöntem, kapsam ve süresinin analiz edilerek uygun bir biçimde düzenlenmesi gerekir. Bu durum iş görenin hem moralini hem de verimliliğini yükseltir.

Ergonominin başlıca amacı çalışanın sağlığını iyileştirerek, yaralanma ve hastalıkları engellemek ve iş verimini yükselterek kazancı ve yatırımın geri dönüşünü

artırmaktır. İnsanın performansı ile kas iskelet sağlığı arasındaki direkt ilişki olduğu kanıtlanmıştır. Kas iskelet hastalıkları çalışanların en yaygın ve önemli sağlık sorunları arasındadır ve işe bağlı sakatlıkların en önde gelen nedenlerindendir. Ergonominin temel amacı çalışanı kas iskelet yaralanma ve hastalıklarından korumaktır (Yalım, 2009:13).

Ergonominin birinci amacı insan-makine birleşiminin verimliliğini ve iş güvenliğini artırmaktır. Çalışmanın yöntemli bir şekilde düzenlenmesini amaçlayan ergonomi aynı zamanda insanın kullandığı araç ve makinelerin yaptığı işin insanın özellikleri ile uygunluk içinde olmasını sağlamaya yöneliktir. Çalışanlara ücretin adil dağıtılması, terfi olanaklarının ve sosyal güvenlik koşullarının sağlanması, her türlü tazminatın düzenli ödenmesi, emeklilik haklarının işletilmesi kişisel yakınlık ve dostça ilişkiler kurulması, çalışanların iş yükünün onların beden gücüne ve genel yeteneklerine uygun olması, iletişim kolaylıklarının ve danışma olanaklarının sağlanması, eğlence ve dinlenme olanaklarının sağlanması, örgüt şemasının ve yetki ilişkilerinin açıklıkla belirlenmesi organizasyon içinde verimliliği artırarak, iş motivasyonunu güçlendirecektir (<http://www.ergonomi.itu.edu.tr> 19.01.2012).

Ergonomi biliminin amaçları (Güler, 1997:10) tarafından aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

- İnsanlar tarafından kullanılan araç gereç ve düzeneklerin kullanım etkinliğinin artırılması
- Günlük hayatta karşılaşılan insan kullanımına ve etkileşimine açık olan her şeyin insana uygun tasarımıyla:
 - İnsan performansının artması
 - İnsan güvenliğinin sağlanması
 - İnsan sağlığının korunması ve iyileştirilmesi
 - İnsan mutluluğunun ve doyumunun sağlanması amaçlanır.

Ergonomi, çalışan kişinin işi, iş aletleri ve iş çevresiyle olan ilişkilerini araştırır. Amaç sakatlanma riskini en aza indirerek insan vücudundan en yüksek verimi almaktır. Çalışma ortamı ve alışkanlıkları ile ilgili basit ayarlamalar yapmayı öğrenmenin kişinin rahatını ve verimliliğini büyük ölçüde arttıracığı düşünülmektedir (Baslo, 2002:155).

Çalışma yerinin ergonomik olarak düzenlenmesi ile ilgili genel ilkeler şöyledir:

- Statik kassal çalışmadan kaçınılmalıdır. Bir ağırlığın tutulması, kaldırılması, vücudun uzun süre belli bir pozisyonda kalması, ağır yüklerin çekilmesi veya iletilmesi, vücudun öne doğru veya arkaya doğru eğilmesi, gereçlerin tutma yerlerinin uygun olmaması ve başın öne veya arkaya çok eğilmesi gibi durumlar, kassal çalışmayı olumsuz yönde etkilemektedir.
- Her çalışana ayarlanabilen bir sandalye verilmelidir. Bu sandalyenin oturma yüksekliği ile sırt dayama yerinin ayarlanabilir olması gerekir.
- Çalışma masasına oturulduğunda veya ayakta durulduğunda dirsekler yaklaşık 5 cm aşağıda olmalıdır.
- Çalışan kimse oturma veya ayakta durma arasında mümkünse tercih yapabilmelidir.
- El ve kol hareketlerinin hızı işin zorluğu ile ters orantılı olmalıdır.
- Kollar aynı anda, asimetrik ve birlikte hareket etmelidir.
- Kollar mümkün olduğunca doğal çalışma alanında kalmalıdır.
- Dairesel hareketler, doğrusal ve köşeli hareketlere tercih edilmelidir.
- Kol hareketleri dirsek eklemiyle sınırlanmalı omuz eklemi aracılığıyla uzanma hareketi azaltılmalıdır.
- El ve kolun dışa dönük hareketi engellenmelidir.
- Malzeme, araç ve gerecin yerleri sabit olmalı bunları bulmak için çalışanlar zaman kaybetmemelidir.
- Bürolarda uygulanan antropometrik ölçüler çalışanların büyük bir kısmına uygun olmalıdır.
- Döşemelerde kayıp düşmeyi önleyecek yeterli sürtünme kuvveti bulunmalıdır.
- Kullanılan her türlü araç ve gereç amaca uygun olarak yerleştirilmelidir. Çevre koşulları (gürültü, aydınlatma, nem, titreşim vb.) ergonomik değerlere uygun olmalıdır (Özok, 1987:1-2).

Ergonomide, çalışma ortamının incelenmesindeki temel amaç, çalışanların sağlık ve güvenliklerinin sağlanmasının yanında, bu yapılırken de onların fiziksel özelliklerini, fizyolojik ve psikolojik yeteneklerini en etkin biçimde devreye sokabilecekleri bir

çalışma ortamı tesis ederek, verimlerini ve yapılan işin kalitesini arttırmaktır (Özel, 2006:2).

Ergonomi kısaca “fiziksel çevrenin insana uyumlaştırılması süreci” olarak tanımlanabilir. Bu anlamda ergonomi, birçok bilimsel disiplinin ortak çalışma alanı olan bir yaklaşımlar bütünüdür. Tüm bu bilimsel disiplinler ortaklaşa bir insana uyumlaştırılmış ideal makine-çevre sisteminin arayışı içindedirler. Elbette ki bu arayışın temel amacı, sadece insanın kendisiyle barışık uyumlu bir çevrede yaşaması değil, en önemli üretim faktörü olan insan gücünün (ya da iş gücünün) rahat, kolay ve sağlıklı bir şekilde üretim ve ekonomik faaliyetlerini sürdürebilmesini sağlayan makine, teçhizat, ofis, fabrika düzeni vs.nin yaratılması isteğidir. Çünkü bilinmektedir ki, insanın verimli çalışması, en iyiyi üretmesi ve ekonomik faaliyetlere en etkin şekilde katılabilmesi, bu ideal uyumun yakalanabilmesine bağlıdır (<http://www.kobitek.com> 04.07.2012).

İşin insana uyumu aşağıdaki öğelerden oluşur:

- Çalışılan yerin ve üretim araçlarının analizi ve düzenlemesi (çalışma ortamı, makinalar vb.),
- İş çevresinin analizi ve düzenlenmesi (ses, aydınlatma, iklim, titreşimler vb.),
- İş organizasyonunun analizi ve düzenlemesi görevleri, işin içeriğinin, çalışma ve mola zamanlarının belirlenmesi (Özok,1995:5).

İşin insana uygun hale getirilmesi için yapılması gerekenler (Güler, 1997:12), aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

- Çalışma ortamının olumsuz fizik koşullarının etkisiz hale getirilmesi ya da bunu etkisiz hale getirecek önlemlerin alınması,
- Çalışma sürecinin insanın bedensel ve zihinsel yeteneklerine uygun hale getirilmesi,
- Araç gereç tasarımını kullanıma daha elverişli hale gelmelerini sağlayacak biçimde geliştirme,
- İş yeri ortamının yada günlük çalışma ortamını kendisine en uygun duruma getirme,
- Çalışma koşullarını, saatlerini, biçimini insana en uygun hale getirme,

- İş temposuna, çalışma saatlerine ve monotonluğa bağlı olarak oluşabilecek zorlanmaların engellenmesi yada en aza indirilmesi,
- Gerek iş gerek ev ve gerekse diğer etkinlikler sırasında yaşama ve çalışma kalitesini yükseltecek düzenek ve düzeltmeleri yapmak,
- Bütün bu etkinlikler sırasında güvenliğini ve sağlığını tehlikeye düşürecek tehlikeleri ortadan kaldıracabilecek önlemleri almak sayılabilir.

Ergonominin ana hedefi; özellikle çalışma hayatının kalitesini arttırmaktır. Bu hem fiziksel hem de psikolojik şartlara bağlıdır. Ergonominin öncelikli hedeflerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

İnsancılık ve Ekonomiklik: Amaçlar göz önünde bulundurularak insana ait özelliklerin, bilgilerin, yeteneklerin ve becerilerin bilinmesi ve bunlara ait alt ve üst sınırların belirlenmesi, insana yaraşır bir iş düzenlemesinin en önemli değerlendirme ölçütleridir.

Sağlığın Korunması: Geniş anlamıyla çalışma koşullarından ileri gelen hastalıkların önlenmesi veya azaltılması anlamındadır.

İşin Sosyal Uygunluğu: İşin sosyal açıdan insana uygunluğu, insanın yaşamını toplumsal normlar içinde sürdürebileceği ortamın sağlanması ve bireyler arası ilişkilerin özendirilmesi anlamını taşır.

Teknik Ekonomiklik: İnsan-makine sisteminin fonksiyonel açıdan doğru biçimde düzenlenmesi, bu tür sistemlerin performanslarının sürekliliğinin sağlanması ve insanların sistem içinde ekonomik açıdan en doğru biçimde görevlendirilmesi anlamını taşır (Kaya, 2008: 27).

Ergonomi bir yandan insanın doğal yeteneklerinin sınırlarını genişletmeye çalışırken, diğer yandan da insan-makine sistemlerinin performansını artırmayı amaç edinir. Bu artış ise ancak üretim öğelerinin optimum etkileşimini sağlamakla elde edilebilir. İnsanın boyutları değiştirilemeyeceğine göre, çalışma yerlerinin düzenlenmesi ve makinelerin tasarımı aşamasında, insanın antropometrik boyutlarının bilinmesi ön koşuldur (Akın ve Koca 2002:43-46).

Ergonomi tüm bu işlevlerini yerine getirirken, pek çok bilim dalı ile ilişki kurar ve hatta onlara dayanır. Bu bilim dalları;

- Anatomi, fizyoloji, patoloji, hijyen, beslenme-diyet vb. (Sağlık Bilimleri),
- Konstrüksiyon, takım tezgâhları, imal usulleri vb. (Mühendislik Bilimleri),
- Pedagoji, psikoloji, sosyoloji, iktisat, hukuk vb. (Sosyal Bilimler), alanlara aittir (Babalık, 2005:486).

2.4 Çalışma Duruşlarının Ergonomik Açıdan Değerlendirilmesi

Ergonominin amaçlarından biri de çalışma duruşlarının iyileştirilmesiyle, çalışanın yetenekleri ve iş gerekleri arasındaki dengenin oluşturulması ve sonucunda işçi güvenliği-sağlığı ve sistemin toplam verimliliğinin iyileştirilmesinin sağlanmasıdır. Yoğun işgücü kullanımı gerektiren işlerde uygun olmayan çalışma duruşları, kas-iskelet sistemi rahatsızlıklarına neden olduğu gibi üretimin verimsizliğine de neden olmaktadır. Ergonominin temel amacı maksimum performansa minimum insan gücü maliyetiyle (stres, zorlanma, yorgunluk, kazalar) ulaşmaktır (Akay, Dağdeviren, Kurt, 2003:73-74).

Postür, iskelet öğelerinin, vücudun destek yapılarını zedeleme ve ilerleyici deformasyondan koruyacak şekilde düzgün ve dengeli dizilişidir. İyi postür minimum çaba ile vücutta maksimum yeterliliği sağlayan duruştur. Kötü postür, amaca tam olarak hizmet etmeyen kasların gereksiz miktarda kasılmasına neden olan postürdür (<http://tip.baskent.edu.tr/egitim/mezuniyetoncesi/calismagrp/ogrsmpzsnm13/13.P14.pdf> 12.11.2013).

İyi bir çalışma duruşunun önemi 18.yy'ın başlarında Ramazzini'nin düzensiz ve şiddetli çalışma hareketlerinin ve doğal olmayan vücut duruşlarının, çalışanlar için nasıl zararlı sonuçlar doğurduğunu açıklamasıyla anlaşılmıştır. Bu çalışma ayrıca çeşitli kas-iskelet sistemi rahatsızlıklarının, yüksek oranda durağan görevler yapan operatörlerde ortaya çıktığını ve hatta bunların uzun dönemde ciddi rahatsızlıklara sebep olacağını belirtmektedir (Eriş, Can, Fırlı, 2009:8).

Eğer mümkünse uzun süreli ayakta çalışma önlenmelidir. Uzun süre ayakta çalışma sırt ağrısına, ayaklarda şişmelere, kan dolaşım sistemlerinde problemlere ve kas yorgunluklarına neden olur. Eğer bir iş mutlaka ayakta çalışmayı gerektiriyorsa, ek olarak belirli aralıklarla oturabilecekleri bir sandalye veya tabure sağlanmalıdır. İşçi kollarının uzanabileceği alanlar dışına çıkmamalı ve bu alan dışına ulaşmak için sırtı dönme, eğilme ve uzanma hareketleri yapmamalıdır (Yalın, 2009: 41).

Kas-iskelet sistemi rahatsızlıkları; kaslarda, sinirlerde, tendonlarda, kıkırdakta, bağlarda, birleşme noktalarında ve disklerde (omurga) meydana gelen rahatsızlıklardır (Eriş ve diğerleri 2009:8).

İskelet ve kas sistemi sendromlarına:

- Sabit duruşlar,
- Sürekli ve tekrarlı hareketler,
- İşin süresi ve sıklığı,
- Vücudun belli bölgelerindeki uygun olmayan duruşlardan dolayı meydana gelen zorlanmalar,
- Uygun harekete izin vermeyen işler neden olmaktadır (Akay ve diğerleri 2003:75).

2.5 Ergonomide Çalışma Koşulları

Çalışan insanlar günün büyük bir kısmını işyerlerinde geçirdiklerinden, çalıştıkları ortamda sağlıklarını olumsuz etkileyecek, çalışma verimlerini düşürecek faktörlerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu gereklilik ergonominin önemini artırarak, işyerlerinin ergonomik olarak düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır.

Çalışanlar, kendilerini rahat hissettikleri iş koşullarında verimli çalışabilirler. Kötü çalışma koşulları, yetersiz aydınlatma, havalandırma, ısıtma ve benzeri gibi çalışma ortamının fiziksel koşullarının uygunsuzluğu, aşırı ve uzun çalışma saatleri, ergonomik koşullara uyulmaması, iş güvenliğinin olmaması gibi durumlarda söz konusudur. Yetersiz aydınlatma, gürültü, az ya da çok ısı ve hava akımı gibi fiziksel koşullar çalışan bireylerin hem fiziksel hem de ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkiler.

Bürolarda ve iş yerlerinde verimli bir çalışma elde edilebilmesinde çalışma ortamı koşullarının önemi çok büyüktür (Göral, 2006:115).

Kötü çalışma koşulları ve aşırı uzun çalışma saatleri nedeniyle çalışanlarda oluşan motivasyon azalması ve yorgunluk sonucunda verimlilik düşüşleri gözlenmektedir. Bununla beraber sağlıksız çalışma koşullarının çalışanların solunum, dolaşım, kas ve sinir sistemini, enerji metabolizmasını ve moral yapısını da etkilediği görülmektedir (Hayta, 2007:2).

Çalışma ortamının tasarımı, insanın verim ve yeteneğini ve ihtiyaçlarını göz önüne alarak çalışma sistemlerinin amaca uygun biçimde organizasyonu vasıtası ile kişi, makine ve malzeme arasındaki optimum faaliyeti sağlamak demektir (Sönmezyuva, 2009:8).

Çalışma ortamı faktörleri; fiziksel faktörler, kimyasal faktörler ve psikolojik faktörler olmak üzere üç ana grupta incelenebilir. Bu faktörlerin hepsi önemli olmakla birlikte, uygulamadaki olumsuzlukların yoğunluğu nedeniyle fiziksel faktörler ayrı bir önem arz etmektedir. Gürültü, titreşim, aydınlatma ve çalışma ortamı iklimi gibi çeşitli alt faktörlerden oluşan fiziksel faktörlerin yanında, kimyasal ve psikolojik faktörler de çalışanların sağlıklarını, güvenliklerini ve çalışma verimliliklerini büyük ölçüde etkiler (Su, 2001:245).

Gerek işçi sağlığı ve güvenliği açısından ve gerekse iş verimliliği açısından; çeşitli işlerde çalışan işçilerin fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan korunması, çalışanların çalışma ortamı koşullarından kaynaklanan rahatsızlıklar nedeni ile işlerini kaybetmelerinin önlenmesi, çalışma alanlarındaki sağlığa zararlı etkenler karşısında her türlü koruyucu önlemin alınması, çalışanların fizyolojik ve psikolojik kriterlere göre sağlıklı ve güvenli bir şekilde çalışabilecekleri işlerle görevlendirilmeleri ve her çalışanın yapacağı işe uygun çalışma ortamı koşullarının (ısı, nem, havalandırma, aydınlatma, gürültü, titreşim, temizlik ve bakım v.b.) sağlanması gerekmektedir. Böyle bir çalışma ortamının sağlanması durumunda, ergonomik ortamda çalışmanın getirdiği sağlık ve güvenlikle iş kazalarının ve meslek hastalıklarının azaltılması ve de çalışanların daha az yorulması sağlanacaktır. Aynı zamanda üretimin kalitesi ve miktarı artırılarak istenilen verimlilik gerçekleştirilmiş olacaktır (Hayta, 2007:20).

2.5.1 Fiziksel Koşullar

2.5.1.1 Aydınlatma

İşyerlerinde işin kusursuz yapılabilmesi ve çalışan kişinin göz sağlığının korunması iyi bir aydınlatmayı zorunlu kılmaktadır.

Bir çalışma yerinde her türlü görsel işlemin kusursuz yapılabilmesi ve insanın fizyolojik, psikolojik gereksinimlerinin doğru karşılanabilmesi, iyi bir aydınlatma tekniğini gerektirmektedir. İyi aydınlatma, çalışılan işi üzerine yeteri kadar ışık vermekten daha ileri bir anlam taşımaktadır. Gerçek amaç kolay ve uygun görme koşullarını sağlamaktır (Efe, 2004:64).

Ergonomide amaç bir yandan insan verimi ve konforunu arttırmak, diğer yandan ise tasarlanan çevrenin, insan için güvenli olmasını sağlamaktır. Bütün algılamaların %80 ile %90'ı görme ile gerçekleşmektedir. Görme duyumlarını ise, renk ve ışık uyarıları meydana getirmektedir. Bu nedenle çalışanların optimal aydınlatma koşullarında çalışması onların göz sağlığı ve görme yeteneğini koruması açısından önemlidir (Çetin ve diğerleri 2003:1).

İşyerlerinde her türlü işlemin kalite standartlarının gerektirdiği uygunlukta yapılabilmesi ve çalışanların göz sağlığının korunması iyi bir aydınlatma tekniğini gerektirmektedir. Bir iş ortamının aydınlatma ihtiyacı yapılan işlerin özelliklerine, o yerde çalışan insanların göz fonksiyonlarının normallğine ve işin özellikleri nedeniyle detay algılama gibi kriterlere bağlıdır (Hayta, 2007: 6-7).

İyi bir aydınlatma hem üretimi hızlandırmakta hem de işçinin sağlığı, güvenliği ve etkinliği için temel bir faktör oluşturmaktadır. İyi aydınlatılmamış bir ortamda gerçekleştirilen bir çalışma neticesinde, göz bozuklukları, kazalar ve malzeme kayıpları meydana gelmekte ve üretim yavaşlamaktadır. Özellikle hassas iş yapılan yerlerde yetersiz aydınlatma çalışanın verimliliğini azaltmaktadır (İlıcak, 1988:134).

İdeal bir aydınlatma düzeyi için su hususlara dikkat çekilmektedir (Hayta, 2007:26-28);

- Aydınlatmanın şiddeti yeterli seviyede olmalı,
- Çalışma alanına eşit olarak yayılmalı,
- Işık yönü ve gölgelemeye dikkat edilmeli,
- Işık yansımalarından doğabilecek olumsuzluklar önlenmeli,
- Aydınlatma sabit tutularak titreşim ve parlaklık değişimleri önlenmeli,
- Büro renkleri, yansıma ve psikolojik etkileri açısından dikkatli seçilmeli.

Aydınlatma birimi Lüks'dür. Çeşitli el işleri ve okuma yazma gibi işlerde en düşük aydınlatma gereksinimi 10 lüks olarak bilinmektedir. Bir mumun ışık kaynağının 30 cm ötede yapabileceği aydınlatmanın karşılığı olan 10 lüks aydınlatma, yakın zamanlara kadar kırsal bölgelerde insanların geceleri yararlandıkları gaz lambasını temsil etmektedir. Günümüzde ise rahat okuyup yazmak ve dikiş dikmek düzeyindeki işler için 300 lüks düzeyinde aydınlatma gerektiği kabul edilmektedir. Doğal aydınlatma kaynağı olan güneşin aydınlatma düzeyi genellikle 5000 lüksün üzerinde olmaktadır (Erkan, 2003:132).

Nesnelerin net olarak görülebildiği en yakın mesafe yaş gruplarına göre aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır.

- 16 yaş için 8 cm
- 32 yaş için 12,5 cm
- 44 yaş için 25 cm
- 50 yaş için 50 cm
- 60 yaş için 100 cm (Çetin ve diğerleri,2003:2)

Bakılan alanın aydınlanması yükseldikçe gözün görme gücü de artmaktadır. Bu nedenle duyarlı bir görmenin gerekli olduğu işyerlerinin yeterli düzeyde aydınlatılması gerekmektedir. Yeterli aydınlatma düzeyi saptanırken bazı etmenlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu etmenler şöyle sıralanmaktadır (İncir ve Estaş, 1983: 64):

- Üzerinde çalışılan eşyanın boyutları: Boyutlar küçüldükçe aydınlatma düzeyinin büyümesi gerekmektedir.

- Eşya ile zemin arasındaki kontrast: Kontrast artıkça aydınlatma düzeyinin yükselmesi gerekmektedir.
- Zeminin yansıtma gücü: Zeminin yansıtma gücü azaldıkça aydınlatma düzeyinin yükselmesi gerekmektedir.
- Görmek için gerekli bakma süresi: Bu süre kısaldıkça aydınlatma düzeyinin yükseltilmesi gerekmektedir.

İşyerlerinde aydınlatma doğal aydınlatma ve yapay aydınlatma olmak üzere iki şekilde sağlanmaktadır. Her iki şekilde de amaç çalışma ortamında ihtiyaç olan yeterli aydınlanmayı sağlamaktır. Aydınlatmanın iyi olması personelin rahat bir görüş imkânına kavuşmasını, işin ve hizmetin daha rahat ve kaliteli yapılmasını sağlayacak ve yeterli aydınlanma, çalışanların motivasyonunu da artıracaktır.

2.5.1.1.1 Doğal Aydınlatma

Doğal aydınlatma bürolarda en uygun aydınlatma biçimidir. Gündüz aydınlığı denilen doğal aydınlatma doğrudan doğruya dış duvarlarda veya çatıda düzenlenecek pencereler aracılığıyla sağlanmaktadır (Tutar, 2000:197).

Doğal aydınlatmada gerçek kaynak güneş ışığıdır. Güneş ışığı kullanılırken temel amaç, bu ışığın işlem alanlarına olabildiği ölçüde eşit bir şekilde dağılımını sağlamaktır (İlhan, 1989: 412).

2.5.1.1.2 Yapay Aydınlatma

Yapay aydınlatma güneş ışığının yeterli olmadığı durumlarda, yapay ışık doğal ışığın yerini tutacak veya onu tamamlayacak biçimde kullanılacaktır (İncir, 1980:47).

Yapay aydınlatma için çok çeşitli ışık kaynakları ve lamba çeşitleri geliştirilmiştir. Bunlardan hangisinin seçileceğini belirlemek için büronun aydınlatma düzeyi, renk ayrımı gereksinimi, aydınlatma ekonomisi, bakım ve ikmal gibi sorunların da dikkate alınması gerekmektedir (Efe, 2004:69).

2.5.1.2 Nem

Nemlilik, mevcut ortam ısısı koşullarında, büro havasını, doymuşluk düzeyine kadar getirecek su buharı değerine göre yüzde oranı şeklinde ifade edilmektedir. Çok yüksek nemlilik depresyona neden olup, çok düşük nemlilik de kuruluğa yol açmaktadır (Efe, 2004:83).

Çalışılan yerin nem oranı fazlaysa ve ortam ısısı da yüksekse ter buharlaşması önemli ölçüde azalmakta ve sıcaklığa dayanma zorlaşmaktadır. Nem oranının düşük olması ise solunum yolları dokusunda tahriplere, kronik öksürüklere ve solunum yollarının kurumasına bağlı olarak da konuşma güçlüklerine sebep olmaktadır (Hayta, 2007:5).

Nemin çalışan üzerindeki etkileri, ortam ısısına bağlı olarak değişmektedir. Nemin yüksek olması, çalışanın fiziki ve ruhi bakımdan bitkin hale gelmesine, terlemesine, solunumun sıklaşmasına, kalp atışlarının hızlanmasına, yüzde kızarma ve baş dönmesine sebep olmaktadır (Arıcı, 1999:193).

Rutubet derecesinin % 30'dan az, % 70' den fazla olması organizma üzerinde önemli olumsuz etkilere neden olmaktadır. Özellikle fazla rutubet nezleye, baş ağrısına, sinirliliğe, isteksizliğe, fiziksel gücün düşmesine ve bunalıma yol açabilmektedir. Bu durum yaşlılarda kalp, damar hastalığı ve yüksek tansiyonu olanlarda daha önemli olmaktadır. Çalışma verimi düşmekte, işe devamsızlıklar artmaktadır. Fazla kuru havanın da baş ağrısı, boğaz kuruluğu ve fiziksel gevşeme yapması söz konusudur (Efe, 2004:84).

2.5.1.3 Havalandırma

Hava; içindeki değişik gazlar (oksijen, azot, karbondioksit... vs.), su buharı ve partiküller (toz, polen, tüy... vs.) ile atmosferi dolduran renksiz ve kokusuz bir gazdır (Kömürcü, 2011:23).

Saf hava % 20 oksijen, % 80 azot, % 0.03 karbondioksit ve değişen miktarlardaki su buharının bir karışımıdır (Kilgour, McGarry, 1995:76).

Hava, birçok özellikleriyle insanın çalışma koşullarını etkilemektedir. İnsan havayı soluyarak yaşar, dinlenir, hayatını idame ettirecek bir takım davranışlarda bulunur. Bu nedenle hayati öneme sahip havanın bileşimi konusunda şunlar söylenmektedir:

- En temiz koşullarda havanın kimyevi kompozisyonu % 20.93 oksijen, % 79,04 azot, % 0.03 karbondioksittir.
- Terleme soluk verme nedeniyle bozulmuş, normal bileşimini kaybetmiş, hava insan sağlığını bozmakta, çalışma gücünü azaltmaktadır.
- Birey oksijen alıp karbondioksit verdiği için, uzun süre kapalı yerde kalma, hava bileşimini bozmakta ve verimlilik üzerinde olumsuz etkiye bulunmaktadır (Tutar, 2000: 201).

Hava kirliliği, canlıların sağlığını olumsuz yönde etkileyen ve/veya maddi zararlar meydana getiren havadaki yabancı maddelerin, normalin üzerindeki miktar ve yoğunluğa ulaşmasıdır. Bir başka deyişle hava kirliliği; havada katı, sıvı ve gaz şeklindeki yabancı maddelerin insan sağlığına, canlı hayatına ve ekolojik dengeye zarar verecek miktar, yoğunluk ve sürede atmosferde bulunmasıdır. İnsanların çeşitli faaliyetleri sonucu meydana gelen üretim ve tüketim aktiviteleri sırasında ortaya çıkan atıklarla hava tabakası kirlenerek, yeryüzündeki canlı hayatı olumsuz yönde etkilenmektedir (Kömürcü, 2011:23).

Değişik işyerlerinde kullanılan çok sayıdaki kimyasal madde de kendi içinde alt gruplara ayrılabilir. Bunların başlıcaları metaller ve metallsiler (kurşun, cıva, arsenik, kadmiyum, krom, alüminyum vs.), gazlar (karbon monoksit, metan, kükürtlü hidrojen, hidrojen siyanür vs.), çözücüler (benzen, tolüen, hekzan, stiren vs.), asit ve alkali maddeler, pestisidler (organik fosforlu bileşikler, arsenik bileşikler, klorlu hidro karbonlar vs.) olarak sayılabilir. Bu maddelerden bazıları vücutta birikime uğrayarak zaman içinde zehirlenme tablolarına yol açarken kimileri de kanser yapıcı özellik gösterirler. Bazı kimyasallar ise vücutta birikime gerek olmaksızın, yeterli doz alındığında akut zehirlenmeye neden olurlar. Pek çok kimyasal madde, merkezi ve periferik sinir sistemi, karaciğer, dolaşım sistemi veya sinirim sistemi ile ilgili belirtilere yol açar (İçbay, 2011:8).

Bir işyerinin havalandırılması; serinlik ve temiz hava ihtiyacının karşılanması, çalışan makinelerin ve insanların yaydığı ısıнын dağıtılması, hava kirliliğinin hafifletilmesi ve havaya karışan zararlı maddelerin miktarının azaltılması için gereklidir (Şafak, 1997:109).

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB)'nın İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelikte (s. 3), kapalı işyerlerinin havalandırılması hususunda yapılması gerekenler aşağıda belirtilmiştir:

- Kapalı işyerlerinde çalışanların ihtiyaç duyacakları yeterli temiz havanın bulunması sağlanır. Yeterli hava hacminin tespitinde, çalışma yöntemi, çalışan sayısı ve çalışanların yaptıkları iş dikkate alınır.
- Çalışma ortamı havasını kirleterek çalışanların sağlığına zarar verebilecek atıkların ve artıkların derhal dışarı atılması sağlanır. Boğucu, zehirli veya tahriş edici gaz ile toz, buğu, duman ve fena kokuları ortam dışına atacak şekil ve nitelikte, genel havalandırma sisteminden ayrı olarak mekanik (cebri) havalandırma sistemi kurulur.
- Mekanik havalandırma sistemi kullanıldığında sistemin her zaman çalışır durumda olması sağlanır. Havalandırma sisteminin çalışmaması, iş sağlığı ve güvenliği yönünden tehlikeli ise arızayı bildiren kontrol sistemi tesis edilir. Mekanik ve genel havalandırma sistemlerinin bakım ve onarımları ile uygun filtre kullanım ve değişimleri yıllık olarak yetkili kişilere yaptırılır.
- Pasif (suni) havalandırma sistemlerinde hava akımının, çalışanları rahatsız etmeyecek, çalışanların fiziksel ve psikolojik durumlarını olumsuz etkilemeyecek, ani ve yüksek sıcaklık farkı oluşturmayacak şekilde olması sağlanır.

2.5.1.4 Isı

Çalışma şartlarını etkileyen fiziki etmenlerden bir diğeri ortamın ısısıdır. İnsanlar kendilerini rahat hissettikleri iş koşullarında verimli çalışabilirler. Çalışma ortamının sıcaklığı iş verimini büyük oranda etkilemektedir. Büro ortamında

performans açısından son derece önemli olan ısı seviyesi ile ilgili su konfor değerleri verilmiştir (Hayta, 2007:23-24):

Oturarak yapılan işler	19°C
Alışveriş salonları	19°C
Bürolar	20°C
Ayakta yapılan işler	17°C
Ağır bedensel işler	12 °C

İşyerlerinde termal konfor şartlarının çalışanları rahatsız etmeyecek, çalışanların fiziksel ve psikolojik durumlarını olumsuz etkilemeyecek şekilde olması esastır. Çalışılan ortamın sıcaklığının çalışma şekline ve çalışanların harcadıkları güce uygun olması sağlanır. Dinlenme, bekleme, soyunma yerleri, duş ve tuvaletler, yemekhaneler, kantinler ve ilk yardım odaları kullanım amaçlarına göre yeterli sıcaklıkta bulundurulur. Isıtma ve soğutma amacıyla kullanılan araçlar, çalışanı rahatsız etmeyecek ve kaza riski oluşturmayacak şekilde yerleştirilir, bakım ve kontrolleri yapılır. İşyerlerinde termal konfor şartlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesinde TS EN 27243 standardından yararlanılabilir. Yapılan işin niteliğine göre, sürekli olarak çok sıcak veya çok soğuk bir ortamda çalışılması ve bu durumun değiştirilmemesi zorunlu olunan hallerde, çalışanları fazla sıcak veya soğuktan koruyucu tedbirler alınır. İşyerinin ve yapılan işin özelliğine göre pencerelerin ve çatı aydınlatmalarının, güneş ışığının olumsuz etkilerini önleyecek şekilde olması sağlanır (T.C Resmi Gazete, 28710, s:3).

Bu arada iş ortamında aşırı ısının genel organik direnci azalttığı, iş verimini düşürdüğü, kramplar ve ısı çarpması gibi etkileri olduğu da bilinmektedir. Ortamın normalin üstünde sıcak olması ile bıkkınlık, sinirlilik, dikkatsizlik, hataların yoğunlaşması, zihinsel çalışmalarda verim düşüklüğü, yetenek ve becerilerin azalması, iş kazalarının çoğalması, ağır bedensel işlerde verim düşüklüğü, vücutta su ve asit-tuz dengesinin bozulması, kan dolaşımının zorlaşması ve yorgunluk gibi olumsuz özellikler ortaya çıkmaktadır (Hayta, 2007:3).

Soğuk iş ortamına ait sorunlar, aşırı ısı ortamına göre daha kolay çözülmektedir. Ancak yine de çalışanların vücut ısısındaki düşüşler dikkate alınmalıdır. Çünkü soğuktan etkilenen el parmakları incelikli iş yapma yeteneklerini ve dokunma

duyarlılıklarını kaybetmektedirler. Bu durum ayrıca iş verimini düşürmekte ve en önemlisi iş kazaları riskini artırmaktadır (Baltaoğlu, 1988: 65).

Değişen ısı seviyesine uyum sağlamaya çalışan bünyenin tepkimesi iki boyutta ele alınabilmektedir:

Normal ısı seviyesinden soğuk bir ortama geçildiğinde:

- Deri soğur,
- Kan, vücudun iç yüzeylerine doğru çekilerek toplanır,
- Derinin vücudu çevre koşullarından koruma tepkimesi artar,
- Vücut iç ısı hafifçe yükselir,
- Titreme baslar,
- Vücudun dışa yüzeyinde soğuyan kan, iç kısımdaki kanla ısıtılır,
- Kandaki soğumanın önlenmesi için kan basıncı ve vücut yüzeyine taşınan kan miktarı azalır.

Soğuktan sıcak bir ortama geçildiğinde:

- Deri ısınır,
- Kalp atışı hızlanır ve kan vücut yüzeyine yayılır,
- Vücut iç ısı düşer,
- Titreme görülebilir,
- Terleme baslar,
- Sürekli terleme, kanın vücut yüzeyine akısının ve deri sıcaklığının artması ile vücudun ısı dengesi sağlanacaktır (Demirci ve Armağan, 2002:187-188).

Türkiye standartlarında bölgesel koşullara göre değişebilmekle birlikte bürolarda ısı seviyesi yazın 21-22 °C, kışın ise 24-26 °C civarlarında olması önerilmiştir. Fazla sıcak yada soğuk havaların birçok ciddi hastalıklara sebebiyet vermesi nedeniyle çalışma ortamları ile ev ortamlarının ısı seviyesinin iyi ayarlanması ve dengesiz ısı değişimlerinin önlenmesinin gerekliliğine dikkat çekilmiştir (Aktaş ve Özdemir, 2004:382).

2.5.1.5 Gürültü

Teknolojik uygulamaların artışı ile insan-makine sistemleri, günlük yaşam ve çalışma koşullarını önemli düzeyde değiştirmiştir. Büyük yararları olmasına karşın, geliştirilen ve üretilen makineler, değişen olumsuz ortam koşullarına bir yenisini ekleyerek, fizyolojik ve psikolojik insan yorgunluğunu arttırmıştır. Teknolojik gelişimle ortaya çıkan ve insan iş başarısını olumsuz yönde etkileyen en önemli makina faktörlerinden birisi de gürültüdür (Ege, Sümer, Sabancı, 2003:48).

İstenmeyen ses olarak tanımlanan gürültü, insan sağlığını olumsuz olarak etkilemektedir. Günümüzde gürültünün olumsuz etkileri, eskiden olduğu gibi, sadece fabrikalarda uzun süreli gürültüye bağlı işitme kaybı durumlarında incelenmemektedir. Araştırmalar, açık alanlar ve iç mekânlardaki her tip gürültüyü kapsamaktadır (<http://gurultu.cevreorman.gov.tr/gurultu/Files/Gurultu/Dokumanlar/Kilavuz.pdf> 02.09.2013).

İş yerindeki fiziki çevre koşulları içerisinde gürültü, iş görenin iş yükünü etkileyen önemli bir faktördür. Dünyadaki teknolojik gelişme, yaşamın pek çok alanında, özellikle de iş yerlerinde üretim ve hatta yönetim birimlerinde gürültünün artmasını beraberinde getirmiştir (Babalık, 2005:486).

Gürültü insan sağlığını çeşitli yönlerden etkilemektedir. Bu etki, maruz kalınan sesin şiddetine ve sese maruz kalma süresine göre değişmektedir, Gürültünün etkileri, işitme organına etkisi, psikolojik etkisi ve verimliliğe etkisi olmak üzere üç alanda ortaya çıkmaktadır (Hayta, 2007: 30).

Uzmanlar, gürültünün hem ruh, hem de beden sağlığını olumsuz yönde etkilediğini belirtmektedirler. Seslerin 40 dB'den (desibel sesin duyulabilen ve ölçülebilen en küçük birimidir) fazla olması durumunda, insan sağlığını bozucu gürültü kirliliğinin oluştuğunu ifade eden uzmanlara göre gürültünün etkileme dereceleri şöyledir:

- 40 desibelden yüksek: İletişim bozukluğu,
- 65 desibelden yüksek: Dolaşım bozukluğu,

85 desibelden yüksek: Duyma güçlüğü başlangıcı,
 120 desibelden yüksek: Kulakta ciddi hasar (Altıok, 2000:7).

Gürültünün performans üzerine etkileri, gürültünün iş verimini azaltması ve işitilen seslerin anlaşılabilmesi gibi görülen etkileridir. Konuşmanın algılanabilmesi ve anlaşılabilmesi türünden fonksiyonların engellenmesi, büyük ölçüde arka plan gürültüsünün düzeyi ile ilgilidir. Gürültünün iş verimliliği ve üretkenlik ile ilgili etkileri konusunda yapılan çalışmalar karmaşık işlerin yapıldığı ortamın sessiz, basit işlerin yapıldığı ortamların ise biraz gürültülü olması gerektiğini göstermiştir. Özetle ortamda belli bir iş ya da fonksiyon için belirlenen arka plan gürültüsünün fazla olması durumunda iş verimliliği düşmektedir (<http://gurultu.cevreorman.gov.tr/gurultu/AnaSayfa/gurultu/sagliketkileri.aspx?sflang=en> 02 .09.2013).

2.5.2 Antropometri

Çalışan insanların fiziksel rahatlıkları ve beden yeteneklerini en üst düzeyde kullanabilmeleri öncelikle kullandıkları malzemeler, çalışma yüzeyleri ve hacimlerin kendi boyutlarına uygun olmasına bağlıdır. Her türlü araç gereci kullanan personelin boyut farklılıklarını gözetererek tasarım yapmak çok önemlidir. Böyle bir yaklaşımda antropometri teknikleri kullanılmaktadır (Efe, 2004:103).

2.5.2.1 Antropometrinin Tanımı

Antropometri insan vücudunun boyutları ile ilgilenen özel bir bilim dalıdır (Erkan, 2003:109).

İşin İnsana uydurulmasının temel dayanağı vücut ölçüleridir. Antropometri insanın vücut ölçülerinin saptanması ve kullanılması bilimidir (Ercan, 1988:403).

İnsanların belirli yapısal (anatomik), boyutsal (antropometrik) ve psikolojik özellikleri vardır. Ergonomik tasarımlar, insan yeteneklerinin bilgiye dayalı uygulamalarında, insanın biyolojik ve psikolojik özellikleri ile kapasitelerini göz önünde bulundurarak antropometrik boyutlarını belirlemekte ve insanın tüm

özelliklerine uygun alet, makine, sistem, iş, yapı, donanım ve çevre koşulları tasarımları yaparak, bunlar açısından hem güvenli, sağlıklı, rahat ve etkili kullanımı hem de kullanıcıların motivasyonunu sağlayarak verimliliğini artırmaktadır (Gültekin, 2013: s. 7'deki alıntı).

Antropometrik araştırmalar, son yüzyıl içerisinde pek çok toplumda insanın fiziksel boyutlarında değişimler olduğunu ortaya koymaktadır. Bu değişim en belirgin olduğu ölçü boydur. Bu görüşün Türkiye'de de geçerli olduğu yönünde bulgular vardır (Duyar, 1995:180). Fiziksel boyutların değişmesi, insan makine, çevre ilişkilerini düzenlemeyi ve bu düzenlemelerin insana uygun biçimde gerçekleşmesini amaçlayan ergonomi için özellikle ileriye dönük tasarımlarda dikkate alınması gereken bir noktadır. Fiziksel boyutlardaki değişimler, insanın kullandığı tüm araç, gereç, donanım ve mimari yapılarda yeni düzenlemelere gidilmesini zorunlu kılmaktadır (Efe, 2004:104).

2.5.2.2 Antropometrinin Ergonomik Açıdan Önemi

Çalışma yeri düzenlenmesinde, insan ölçüleri göz önüne alınarak insan-makine sistemleri tasarımı ergonomik koşullara göre yapılmaktadır. İşyerinde yüksek bir başarı için tek başına teknik yöntemler, motivasyon, fikir gücü yeterli değildir. Kullanılan araç gereçler gerekli, ama başarı için yeterli değildir (Tutar, 2000:178).

Büro ortamlarında kullanılan makineler ne kadar mükemmel olursa olsun, çalışanın fizyolojik özelliklerine uygun değilse, ondan etkin bir şekilde yararlanmak söz konusu olmayacaktır. Fiziksel antropometri yaklaşımına göre, çalışma yerlerinin düzenlenmesinde insana ait ölçüler ile, çalışma yerine ve kullanılan makineye, her türlü araç gereç ait ölçüler, ortak bir fonksiyon içinde birlikte ele alınmaktadır. Bu yönüyle ideal çalışma yeri düzeni, çalışanın zorlanmadan ve ilave bir enerji harcamadan, hareket ekonomisi kurallarına uygun bir biçimde davranmasına olanak sağlayan ortamdır (Efe, 2004:105-106).

2.5.3 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Dünyada ve ülkemizde sanayileşme ve teknolojik gelişmelere paralel olarak özellikle işyerlerinde üretken faktör olan çalışan kişilerin sağlığı ve güvenliği ile ilgili bir takım sorunlar ortaya çıkmıştır. Başlangıçta fazla önemsenmeyen bu sorunlar iş verimini ve işletmeyi tehlikeye sokmasıyla önem kazanmış ve üzerinde düşünülmesi gerekliliği doğmuştur. Bu aşamada yapılan çalışmalar sonucunda işyerlerinde çalışma düzenini ve koşullarını kapsayan birtakım kurallar ve kanunlar yürürlüğe konmuştur. Ancak geçen zaman içinde bu düzenlemelerin yetersiz olduğu görülmüş ve soruna daha değişik açılardan yaklaşılması gerekliliği baş göstermiştir. Bunun üzerine yapılan çalışmalar ve araştırmalar sonucunda “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği” kavramı doğmuş, konuya bilimsel olarak yaklaşılmaya başlanmıştır (Akyüz,1980:2).

2.5.3.1 İşçi Sağlığının Tanımı ve Önemi

Sağlığın en kapsamlı tanımı, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından yapılmıştır. Buna göre sağlık; “Bir insanın yalnızca bedenlen değil ruhsal ve sosyal yönden de tam bir iyilik halidir “şeklinde tanımlanmıştır (Gerek, 2000:2).

İşçi sağlığı, bütün mesleklerde çalışanların sağlıklarını sosyal, ruhsal ve bedensel olarak en üst düzeyde tutmak, çalışma koşullarını ve üretim araçlarını sağlığa uygun hale getirmek, çalışanları zararlı etkilerden koruyarak işin ve çalışanın birbirine uyumunu sağlamak üzere kurulmuş bir tıp dalıdır (İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Modülü, 2011: 3).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO) ise işçi sağlığını, “çalışan tüm insanların fiziksel, ruhsal, moral ve sosyal yönden tam iyilik durumlarının sağlanmasını ve en yüksek düzeylerde sürdürülmesini, iş koşulları ve kullanılan zararlı maddeler nedeniyle çalışanların sağlığına gelebilecek zararların önlenmesini ve ayrıca işçinin fizyolojik özelliklerine uygun yerlere yerleştirilmesini işin insana ve insanın işe uymasını asıl amaçlar olarak ele alan tıp bilimidir” şeklinde tanımlamaktadır (Gerek, 2000:12).

İşyerinde ilk amaç çalışanların sağlıklı bir ortamda işlerini yapmalarıdır. Bunun için iş ortamında çalışanların sağlığını tehdit edecek faktörler ortadan kaldırılmalı ve bu konuda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. İşyerinden en yüksek verimin alınabilmesi öncelikle çalışanların sağlıklı bir ortamda bulunmalarıyla mümkündür.

İşyerinin iyi bir şekilde düzenlenmesinin o iş yerinde çalışanların moralini yükselttiği, işin verimini arttırdığı ve çoğu iş kazalarını önlediği bilinen bir gerçektir. Günlük çalışmalarla aşağıdaki hususlarda düzen ve temizliğin sağlanmış olması morali yükseltir, verimi artırır (İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Modülü, 2011: 3-4). Bunun için;

- Çalışan takım, tezgâh ve makine, işin tamamlanmasından sonra mutlaka temizlenmelidir, kullanılan aletler yerine konmalıdır.
- Çalışma sırasında çalışılan alanın ve çevrenin kirlenmesine engel olunmalı, bu alanlar mümkün olduğu kadar temiz tutulmalıdır.
- İş yerlerinde temizliği en iyi şekilde yapabilecek vasıflara sahip temizlik araç ve gereçleri bulundurulmalıdır (saplı süpürge, kürek, paspas, fırça, elektrikli süpürge ve parlaticılar gibi) iş yeri özelliğine göre deterjan, özel ilâç vb. temizlik araç ve gereçleri de bulundurulmalıdır.
- İş yerinin içinin yanı sıra dış çevre temizliğinin de yapılması gerekir.
- İş artıkları ve çöplerin toplanarak ortamdan uzaklaştırılması için gerekli tedbirler alınmalıdır.
- Çalışanların kayarak düşmelerine sebep olabilecek yağ, mazot gibi petrol ürünleri ile karpuz, kavun, muz vb. kabuklu yiyeceklerin hemen temizlenmesi gerekir.
- Özellikle gıda maddelerinin üretildiği iş yerlerinde tüzük ve yönetmeliklerde belirtilen temizlik kurallarına mutlaka uyulmalıdır. Bu gibi iş yerlerinde fare, böcek vb. zararlı hayvanlara karşı yeterli ilâçlama yapılmalıdır.
- Çalışanların temizlik kurallarına sürekli uymalarını sağlamak için basılı broşür yayımlanması ve uyarıcı levhaların iş yerlerinin görülmür kısımlarına asılması gerekir.
- İş yerlerinde yatakhane, yemekhane, banyo, duş, wc. vb. yerler ile sosyal

faaliyetlerin yapıldığı toplu olarak bulunulan yerler çabuk kirlenebilen yerlerdir. Bu gibi yerlerin temizliğine dikkat edilmelidir.

- Temizlik ve tertip kurallarına uymayanlar ikaz edilmeli gerekirse sorumlulara bildirilmelidir.

2.5.3.2 İş Güvenliğinin Tanını ve Önemi

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nda iş kazası, “ işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hâle getiren olay” olarak tanımlanmaktadır.

İşçilerin iş kazalarına uğramalarını önlemek amacıyla güvenli çalışma ortamını oluşturmak için alınması gereken önlemler dizisine İş Güvenliği denir (İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Modülü, 2011: 2).

İş güvenliği, işyerlerini işin yürütümü nedeniyle oluşan tehlikelerden uzaklaştırmak ve sağlığa zarar verebilecek koşullardan arındırarak, daha iyi bir çalışma ortamı sağlamak için yapılan sistemli çalışmalar şeklinde tanımlanabilir (Gerek, 2000:12).

İş güvenliği hukuki açıdan, “İşin yapılması sırasında işçilerin karşılaştığı tehlikelerin ortadan kaldırılması veya azaltılması konusunda, esas olarak işverene, kamu hukuku temelinde getirilen yükümlere ilişkin hukuk kurallarının bütünüdür” Şeklinde tanımlanmıştır (Centel, 1992:58).

İş güvenliğinin amacı (İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Modülü, s. 2-3) aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

- Çalışanlara en yüksek sağlıklı ortam sunmak,
- Çalışma koşullarının olumsuz etkilerinden onları korumak,
- İş ve işçi arasında mümkün olan en iyi uyumu sağlamak,
- İşyerlerindeki riskleri tamamen ortadan kaldırmak ya da zararları en aza indirebilmek,
- Oluşabilecek maddi ve manevi zararları ortadan kaldırmak,

- Çalışma verimini artırmak.

İşyerlerinde çalışanların güvenli bir ortamda faaliyetlerini yerine getirmeleri önemlidir. Çalışma ortamının iş esnasında, iş kazalarına sebep olmayacak şekilde düzenlenmesi, bu düzenlemelerle ilgili gerekli bakım ve onarım işlerinin yapılması, iş sırasında ortaya çıkabilecek olumsuzluklar ve meslek hastalıkları gibi ortaya çıkabilecek faktörlere karşı gerekli önlemlerin alınması iş güvenliğinin kapsamı içerisindedir.

Çalışma ortamında tüm takım tezgâhları ile ilgili yapılması gereken ortak güvenlik önlemleri (İş Sağlığı ve İşçi Sağlığı Modülü, 2011:6) aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

- Bir işe başlamadan önce, gerekli olan mesleki yeterliliği tam olarak almış olmalıdır.
- Kullanılacak olan tezgâhların özelliklerini ve çalışma prensiplerini tam olarak bilmelidir.
- Tezgâh kullanırken bütün dikkatini ona vermelidir. Başka bir şeyle veya birisiyle ilgilenilmemelidir.
- Kullanılan tezgâhların elektriksel problemleri olmamalıdır.
- Tezgâh üzerinde herhangi bir arıza meydana gelmiş veya tezgâh bakım görmekte ise üzerine mutlaka uyarıcı bir levha konulmalıdır.
- Tezgâhların hareketli kısımlarına yaklaşırken dikkatli ve uyanık olunmalıdır.
- Tezgâhların başlarına uyarı levhaları asılmalıdır.
- Şüpheli konular daima yetkiliye sorulmalıdır.
- İş için en uygun takımlar kullanılmalıdır.
- Yıpranmış ve körleşmiş takımlar hemen değiştirilmelidir.
- Kullanılmayan takım ve malzemeler, iş masası üstünde bırakılmamalıdır.
- Atölye içindeki geçit ve pasajlar, makinelerin çevreleri her zaman temiz ve düzenli tutulmalıdır.

Her mesleğin kendi çalışma şartları içerisinde farklı çalışma riskleri vardır. Ergonomide amaç bu çalışma risklerini ortadan kaldırarak veya en aza indirerek, çalışanların sağlıklı ve güvenli bir ortamda, yüksek motivasyon, en fazla verimle işlerini

yapmalarını sağlamaktır. Ergonomik koşulların çalışma ortamında ne kadar önemli olduğu, insanların ergonomik çalışma şartlarında sağlıklı, huzurlu bir şekilde çalıştığı, bu şekilde çalışmanın da iş verimini artırdığı yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur. İş ortamında çalışanların daha az yorulacak, rahat bir ortamda işini verimli bir şekilde yapabilmesi için işyerlerinin ergonomik olarak düzenlenmesini zorunlu olmaktadır. Alanını her geçen gün genişleten ergonomi biliminin uygulanması gereken mesleklerden birisi de; insanların yaşamında önemini gittikçe artıran kuaförlük mesleğidir.

2.6 Kuaförlük Mesleği

2.6.1 Kuaförlüğün Tanımı

Süslenme ve süslenme arzusu insanların yaratılması ile başlamıştır. İnsanlar süslenmek ve süsleme isteği ile her dönemde yenilikler yapmış, giyimlerini evlerini, kullandıkları eşyalarını süslemek için çaba göstermişler ve süslemeyi sanat haline getirmişlerdir. Birçok sanatın bu arzunun sonunda meydana geldiği bilinmektedir (Eronç, 1984:3).

Kuaförlük, günün modasına ve saç yapısının zevkine göre, vücut ve yüz ölçüleri ile sosyal yaşamına uygun olarak saçın kesilmesi, biçimlenmesi ve boyanmasını esas alan bir meslek dalıdır. Bu amaçla saçların kesilip sarılarak ve taranarak diğer usul ve araçlarla şekillendirilmesi, değişik renklere boyanması, takma saçlarla ve değişik aksesuarlarla değişik modellerde yapılması gibi bilimsel yöntemlerle saçlara şekil veren meslek dalıdır (Kuaförlüğün Tarihsel Gelişimi Modülü, s:3).

Yaşı, cinsi, rengi, örf ve adetleri ne olursa olsun dünyada bütün insanlar binlerce yıldan beri, süslenmek, güzel olmak ve çevresindekilerin ilgisini çekerek kendisini başkalarına beğendirmek duygusuyla yaşamışlardır. İnsanlığın var oluşundan itibaren güzel olmak, güzelleşmek ve beğenilmek için kişilerin saçla ilgili yaptığı uygulamalar kuaförlük mesleğinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Çağımızda bilim, teknoloji ve sosyal yaşantının çok hızlı bir şekilde gelişmesinin, toplumun ve kişilerin yaşamını büyük ölçüde değiştirdiği bilinmektedir. Bugün artık insanların sadece süslenmek için değil aynı zamanda düzenli olmanın gereği ve bir yaşam biçimi olması sebebiyle de kuaföre gittikleri bir gerçektir (Erkan ve Güngör, 1992:7).

İnsanların özellikle de bayanların birçoğu saç bakımı ve yapımı ile ilgili işlemleri (saç kesimi, saç boyama, saçın rengini açma, röfle, gölge, baleyaj, permanant, defrize, brezilya fönü, saç ekleme, fön, topuz, maşa, vak, rasta, mizanpli, papiyot), manikür, pedikür ve makyaj gibi uygulamaları yaptırmak için belirli aralıklarla kuaföre gitmektedirler. Kuaförlük mesleğine olan ihtiyaç ve talebin her geçen gün artması, bakımlı ve düzenli olmanın artık bir yaşam tarzı olması sebebiyle kuaförlük mesleği geçmişten bugüne birçok aşamalardan geçerek, teknolojiyle birlikte değişmiş, gelişmiş ve kadın erkek bütün insanların hayatında günümüzdeki seviyesine ulaşmıştır.

Türkçe’de “Kuaför” olarak dilimize yerleşen bu kelimenin aslı Fransızca “Coiffeur” dur. “Berber” demektir. 1965–1970 yıllarına kadar Türkiye’de erkeklerin traş olduğu berbere “erkek berberi”, kadınların saçlarını yaptırmak için gittiği berbere “kadın berberi” denirken, ülkemizde 1970’ lerden sonra yabancı isim akımına uğrayan “berber” kelimesinin yerine büyük ölçüde “kuaför” kelimesi geçmiştir (Erkan ve Güngör, 1992: 3).

Günümüzde erkek müşterilere kuaförlük hizmeti sunan salonlarda “berber” ifadesi kısmen kullanılırken, kadın müşterilere hizmet veren salonlardaki “berber” kelimesinin yerini tamamen “kuaför” kelimesi almıştır.

Erkek kuaförü; saç ve sakal kesimi, renklendirme, şekillendirme ve bakımına ilişkin işlemleri, kendi başına ve belirli bir süre içerisinde, estetik yorum katarak yapabilen kişi olarak tanımlanır. Kadın kuaförü ise; saç kesimi, renklendirme, şekillendirme ve bakımına ilişkin işlemleri, kendi başına ve belirli bir süre içerisinde, estetik yorum katarak yapabilen kişi olarak tanımlanmaktadır (<http://www.megep.meb.gov.tr> 12.08.2013).

2.6.2 Kuaförlüğün Tarihçesi

Kuaförlük mesleğinin geçmişine baktığımız zaman bu mesleğin çok eskilere dayandığı görülmektedir.

Erkek ve kadın vücudunda, başı hem koruyan hem de süsleyen saç, her devrin zevkine, güzellik ve güzelleşme anlayışına göre türlü türlü, biçim biçim kesilmiş, taranmış, toplanmış, örülmüş, dağıtılmış, kendi renginden başka renklere boyanmıştır.

M.Ö. 4000’lerde Mısırlılar ve Asyalılar arasında geçimini bu meslekten sağlayanlar olduğu bilinmektedir (Erkan ve Güngör, 1992:4).

Geçmişte berberlerin sadece saç-sakal kesimi değil; sünnet, hacamat, dişçilik, sülükçülük; kellik, uyuz ve bit tedavisi de yaptıkları bilinmektedir. Bu durum hâlen dünyanın bazı gelişmekte olan bölgelerinde devam etmektedir. Berberliğin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Antik Mısır, Yunan ve Roma medeniyetlerinde berberlerin varlığına rastlanmıştır. Halk berberlerinin yanı sıra geçmişte varlıklı kimselerin şahsî berberleri bulunduğu tespit edilmiştir. Özellikle Antik Mısır’da misafirlerin ev berberini kullanmasına izin vermek misafirperverliğin göstergesi olarak kabul edilmiştir. 11. yüzyılda Avrupa’da din adamlarına sakal traşı olma zorunluluğu getirilmiştir. Bu dönemde berberler manastırların bir elemanı haline gelmiştir. Avrupa’da din adamlarının düzenli olarak kan aldıkları ve bu işi diğer din adamlarının yaptığı bilinmektedir. 1163’te papalık din adamlarının kan akıtmasını yasaklayınca Avrupa’da yaklaşık 6 asır boyunca berberler pek çok küçük cerrahî işlemi de gerçekleştirmişlerdir (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Berber> 15.08.2013).

Tüm dünyada ve Türkiye’de kuaförlük mesleğinin zaman içerisinde günün teknoloji ve yenilikleriyle birlikte gelişip değişerek toplum içerisindeki önemli yerini aldığı bilinmektedir.

Ülkemizde kadın saç, yüzyıllar boyunca makas yüzü görmeden uzatılmış, saçın kuvvetine göre bele, hatta topuklara kadar inmiştir. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra, Türkiye’nin savaş sonrası sıkıntılarından bir an önce kurtulup modern bir devlet, çağdaş bir toplum düzeyine gelebilmesi için Büyük Önder Atatürk tarafından birçok inkılâp yapılmıştır. Böylece uygar ülkelerde olduğu gibi sosyal, siyasal ve ekonomik özgürlükleri ile gerçek anlamda Türk milletinin özüne yaraşır şekilde kadına değer verilmeye başlanmıştır. Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyükşehirlerde gece hayatı, yavaş yavaş canlanıp renklenmeye başlamış, Türkiye’yi ziyaret eden konuklara verilen yemek davetlerinde, diğer resmî ve özel kokteyl toplantılarında, düğünlerde ve Cumhuriyetin kuruluşunun her yıl coşkuyla kutlanmasına vesile olarak düzenlenen Büyük Cumhuriyet Balosu ile her yıl yapılan gazeteciler ve tıp balosu gibi sosyal yaşamda önemli yeri olan eğlence ve toplantılarda Türk kadını, giyim ve kuşamında olduğu gibi saç tuvaletinde de yenileşmeye ve modaya uyum sağlamaya

başlamıştır. Türkiye’deki bu yeniliklerle birlikte kadınlar, saç tuvaletine çok önem vermeye başlamışlardır (Kuaförlüğün Tarihsel Gelişimi, Ders Modülü, 2011:31).

2.6.3 İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmeliğe Göre Kuaför Salonlarında Bulunması Gereken Şartlar

10.8.2005 tarih 25902 numaralı İşyeri Açma Ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmeliğe göre açılacak kuaför salonlarında sınıflarına göre aşağıdaki şartlar aranır:

2.6.3.1 Birinci Sınıf Kuaför ve Berber Salonu

- 1- Çalışanlar ustalık ve kalfalık belgesine veya çıraklık sözleşmesine sahip olacaktır.
- 2- Çalışma masaları tek tip, kolay temizlenebilir ve dezenfekte edilebilir mermer veya camdan olacaktır.
- 3- İşyeri, bekleme salonu ile çalışma bölümlerinden oluşacak, vestiyer ve yeteri kadar misafir koltuğu bulunacaktır.
- 4- Salonun zemini seramik, mermer veya ahşap parke gibi kolay temizlenebilir ve dezenfekte edilebilir madde ile kaplı olacaktır.
- 5- Isıtma, soğutma ve havalandırma klima veya kaloriferle olacaktır.
- 6- Zemin ve duvarları seramik, mermer ve benzeri maddelerle kaplı en az bir adet lavabolu tuvalet bulunacaktır.
- 7- Çalışanlar işyerince belirlenen elbiseyi giyecektir.
- 8- Her bir müşteri için ayrı ayrı, yıkanmış havlu ve örtü kullanılacaktır
- 9- Kullanılan tıraş malzemelerinden metal ve plastik olanlarının temizleneceği sterilizatör ve otoklav bulunacaktır.
- 10- Şehir şebekesine bağlı sıcak ve soğuk su bulunacaktır.
- 11- Müşterilerin randevuyla kabul edilebileceği sistem kurulacaktır.
- 12- Pencereleler dışarıdan içerinin görünmesini engelleyecek şekilde dizayn edilecektir.

2.6.3.2 İkinci Sınıf Kuaför ve Berber Salonu

- 1- Çalışanlar ustalık ve kalfalık belgesine veya çıraklık sözleşmesine sahip olacaktır.

2- Çalışma masaları tek tip, kolay temizlenebilir ve dezenfekte edilebilir mermer veya camdan olacaktır.

3- Çalışma masalarının bulunduğu duvar kısmı 1,5 metre yüksekliğe kadar fayans veya mermer kaplı olacaktır.

4- Salonun zemini seramik, mermer veya mozaik gibi temizlenebilir, yıkanabilir madde ile kaplı olacaktır.

5- Havalandırma aspiratörle yapılacaktır. Isıtma yeterli seviyede olacaktır.

6- Çalışanlar işyerince belirlenen elbiseyi giyecektir.

7- Her bir müşteri için ayrı ayrı yıkanmış havlu ve örtü kullanılacaktır.

8- Şehir şebekesine bağlı sıcak ve soğuk su bulunacaktır.

9- Pencereleler dışarıdan içerinin görünmesini engelleyecek şekilde dizayn edilecektir.

2.6.3.3 Üçüncü Sınıf Kuaför ve Berber Salonu

1- Çalışanlar ustalık ve kalfalık belgesine veya çıraklık sözleşmesine sahip olacaktır.

2- Çalışanlar işyerince belirlenen elbiseyi giyecektir.

3- Şehir şebekesine bağlı akar sıcak ve soğuk su tesisatı bulunacak veya musluklu yeterli deposu bulunacaktır.

4- Pencereleler dışarıdan içerinin görünmesini engelleyecek şekilde dizayn edilecektir.

5- Zemini su geçirmez madde ile kaplı olacak ve ızgaralı sifon bulunacaktır.

6- Duvarlar su geçmez madde veya yağlı boya olacaktır.

7- Çalışma masaları mermer veya su geçirmez bir madde ile kaplı olacaktır

8- Isıtma yeterli seviyede olacaktır.

9- Askılık bulunacaktır.

2.6.4 Kuaförün Görevleri ve Çalışma Şartları

Kuaförlerin, işlemler için ön hazırlık yapmak, saç yıkamak, fön çekmek, saç kesimi yapmak, saçta boya uygulamak, saç rengini açmak, saçta röfle, meş, baleyaj uygulamak, saçta permanant, defrize, brezilya fönü uygulamak, saç bakımı yapmak, saçta mizanpli, papiyot, topuz, örgü, maşa, vak, rasta yapmak, saçta peruk postiş uygulamak gibi saçla ilgili görevleri vardır. Bunların yanında iş organizasyonu yapmak, kişisel

hijyen yapmak, müşteriye karşılamak ve uğurlamak, işyeri temizliği yapmak gibi temizlikle ilgili ve salondaki genel düzenlemelerle ilgili görevleri bulunmaktadır.

Her ne kadar sadece saçla ilgili işlemler baz alınarak tanımlar yapılsa da, kuaför olarak çalışan kişiler, özellikle de kadın kuaför salonlarında çalışan bayan elemanlar saç bakımı ve yapımı ile ilgili işlemlerin yanı sıra, salonda makyaj, kaş alma, ağda, manikür, pedikür gibi kuaför salonlarında yapılan diğer işlemleri de yürütmektedir. Kuaför salonlarında çalışan erkek elemanlar arasında da saçın dışında kalan işlemleri yapanlar olsa da, bu oran bayanlara göre oldukça düşüktür.

Dışarıdan bakıldığı zaman kolay ve eğlenceli gibi gözüken kuaförlük, güzellik uzmanlığı, vücut bakım elemanı, makyaj elemanı gibi mesleklerin aslında beceri ve sabır gerektiren meslekler olduğu bir gerçektir. Bu sektörde çalışacak tüm elemanların birçok özelliğe sahip olmaları gerekir (Kişisel Hazırlık ve Hijyen Modülü, 2011:26).

Kadın kuaför salonları fiziksel işgücünün fazlaca ihtiyaç duyulduğu mesleklerden biridir. Bütün teknolojik gelişmelere rağmen kuaför salonlarındaki fiziksel işgücünde azalma olmamaktadır. Fiziksel işgücünün yoğun bir şekilde kullanılması kuaför salonlarında çalışanlarda performans düşüklüğüne, ileriki yıllarda sağlık problemlerine yol açabilmektedir.

Kuaför salonlarında çalışan elemanların çalışma saatleri oldukça fazladır. Birçoğu haftanın 6 bazen 7 gününü, günün ortalama 10-12 saatini işletmede, bu 10-12 saatin büyük bir kısmını da ayakta geçirmektedir. 6 gün çalışan bir eleman ortalama haftada 60-72 saatini işyerinde geçirmektedir. Saçla ilgili bir işlem yapan eleman, işlem süresince genelde sabit bir şekilde ayakta durmaktadır. Bu süre yapılan her işlem için farklı olsa da, bazen bir işlem için ara vermeden 3-4 saati bulabilmektedir.

Kuaför kapalı ortamlarda, sürekli olarak ayakta, yoğun bir şekilde çalışır. Çalışma ortamı fön makinesinin çalışmasından dolayı gürültülüdür. Boya maddeleri nedeniyle kuaförlerin elleri daima boyalıdır. Her gün yapılan iş birbirine benzerse de, değişik insanların gelip gittiği kuaför salonları, değişiklikten hoşlananlar için çekici bir ortam olabilir. Kuaförün esas işi saçlarla ilgilidir ve bunu, müşteri ve diğer çalışanlarla oldukça yoğun sözel etkileşim halinde yapar (İçbay, 2011:36).

Fön makinalarının çalışmasından dolayı gürültülü olan kuaför salonlarında, çalışanlar ve müşteriler iletişimlerinde seslerini birbirine duyurmak için daha yüksek sesle konuşmakta, bu da salonların içerisindeki gürültüyü artırmaktadır. Kuaför salonları genelde insanların yoğun olduğu veya ulaşımın kolay olduğu cadde üzeri yerlerde olduklarından dışardaki gürültü de içeride hissedilmektedir.

Kuaför salonlarında saç bakımı ve yapımı ile ilgili işlemler büyük oranda ayakta yapılmaktadır. Fön, saç yıkama, saç bakımı, saç kesimi, saç boyama, röfle, gölge, baleyaj, permanant, defrize, brezilya fönü, mizanpli, papiyot, örgü, maşa, vak, rasta, topuz, saç ekleme işlemlerinin hepsi ayakta yapılmaktadır. Sadece çalışanlardan çok az bir oranının, özellikle kısa saç kesimlerinde bazen oturarak çalıştıkları, bir de saç ekleme işlemlerinde zaman zaman oturarak çalıştıkları gözlemlenmiştir. Bunun dışında bütün saç bakımı ve yapımı ile ilgili işlemler ayakta ve genellikle sabit yapılmaktadır. Bu işlemlerden genel olarak en uzun süreleri röfle, meç, saç rengini açma, saç ekleme işlemleridir. Saçın uzunluk, hacim ve yapılacak çalışmanın durumuna göre işlemin süresi daha da uzayabilmektedir. Aynı zamanda bu süre içerisinde çalışan kişi kullanılan kimyasal ürünlere de maruz kalmaktadır. Kimyasal ürünlerin yoğun kullanıldığı kadın kuaför salonlarında, saç boyama, röfle, gölge, baleyaj, permanant, defrize, brezilya fönü kimyasal ürünlerle yapılan işlemlerdir. Kimyasallara gerek soluma yoluyla gerekse temas yoluyla maruz kalınmasının çalışanları olumsuz etkilediği bilinmektedir. Eldiven kullanmadan uygulamayı yapan çalışanların elleri tahriş olmakta ve ellerinde boya lekeleri kalmaktadır. Kullanılan kimyasalların hepsi çalışılan ortamın havasını olumsuz etkilediği için işyerinin havalandırmasının çok iyi olması gerekmektedir.

Sprey, jöle, köpük, bryantin gibi ürünler kuaför salonlarında fön, topuz, maşa, mizanpli gibi geçici saç şekillendirme işlemlerinin öncesinde veya sonrasında saçı sabitlemek, saçın kalıcı olmasını sağlamak ve saçı şekillendirmek için kullanılan kimyasal ürünlerdir. Bu ürünlerden özellikle sprej püskürtme yoluyla kullanıldığı için yanlışlıkla yüze özellikle de göze geldiği zaman zararlıdır. Çalışan kişi bu ürünlerin zararlarından müşteriyi korurken kendisini de korumayı ihmal etmemelidir. Kimyasal ürünlerin herhangi birisiyle temas olduğunda, temas edilen bölge yıkanmalıdır.

Kuaför salonlarında saç bakımı ve yapımı ile ilgili işlemlerde kullanılan kimyasal ürünlerin zararları, bu ürünlerin kullanımında daha dikkatli olmayı ve kullanılan ortamda da gerekli önlemlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Kuaförlükte kullanılan bazı kimyasal maddeler insan sağlığına zararlı olan ve haricen kullanılması gereken maddelerdir. Özellikle perhidrol, aseton, amonyak ve açık spreyci bir madde olarak bulundukları kap içerisinde (şeffaf-renksiz) su görünümünde oldukları için en çok tehlikeli olanlarıdır. Bunlar yanlışlıkla içildiği veya insanın üzerine döküldüğü zaman zehirlenme ve yanma gibi tehlikeli sonuçlar meydana gelebilir. Bu tehlikeli maddelerden korunabilmek için, şişe ve kapların üzerine etiket yapıştırarak içinde ne olduğu yazılmalıdır. Bilmeyenlere gerekli bilgi verilmeli küçük çocukların alamayacağı yüksek yerde bulundurulmalıdır (Erkan ve Güngör, 1992:57).

Kuaför salonlarında kullanılan kimyasal maddelerin solunması, bunların doğrudan yutulması veya eller bu kimyasal maddelerle bulaşık iken yemek yenilmesi, ciltten veya gözlerden bu kimyasal maddelerin emilmesi, kimyasal maddelerin cilde veya göze temas etmesi (bu gibi maddelere “tahriş edici” maddeler denilir) tehlike yaratmaktadır (Henderson, 1995:190).

Kuaför ve berberlik ile ilgili çalışma alanları da çocuk işgücünün sıkça kullanıldığı hizmet sektörüdür. Kuaför ve berber yanında çalışan çocuklar, çalışma koşullarından kaynaklanan çeşitli risklerle karşılaşmaktadır. Bunların en yaygın bilinenleri ise boya karıştırmak ve kimyasal maddelerle temas, manikür pedikür ağıda uygulamaları ile mikrobiyolojik riskle, fön makinası ve elektrikli kaza riskleri, uzun süre ayakta durmakla ilgili ergonomik risklerdir. Bunların dışında ağır iş koşulları, kötü muamele, uzun iş saatleri ve düşük ücretler gibi özellikle uzun vadede psikososyal sorunlara kaynaklık eden çalışma riskleri de vardır. (Ocakçı, Berk ve Sala, 2000: 9).

Kuaför salonlarında en çok yapılan uygulamalardan birisi fön işlemidir. Fön işlemini yapan çalışan kollarını ileri ve yukarı uzatarak kullanmak zorundadır. Aynı anda fön makinası, fırça ve saçta kuvvetli bir şekilde hakim olmak durumundadır. Bu işlemin kol ve omuz kaslarını çok yorduğu gözlemlenmiştir. Boyu daha kısa olan çalışanların, özellikle de daha minyon yapıya sahip bayan çalışanların yukarı uzanırken daha çok zorlandıkları, yüksekliği ayarlanabilir koltuklarla bu sorunu kısmen çözdükleri tespit edilmiştir.

Saç bakımı ve yapımı ile ilgili işlemler sıkı sık ileri ve yukarı uzanma hareketlerini gerektirmektedir. Fön işlemindeki kadar güç gerektirmese de, diğer işlemlerde de de kol hareketleri ve ayakta genellikle de sabit çalışma yorucu olmaktadır.

Makyaj yapan veya kaş alan eleman bazen eğilerek çalışmak zorundadır. Manikür veya pedikür yapan kişi işlem süresince eğilerek çalışmak zorunda kalmaktadır. Ağda uygulaması yapan elemanda, ağda yatağının ve müşterinin durumuna göre ayakta ve zaman zaman da eğilerek çalışmak zorundadır. Çalışma saatlerinin fazlalığı ve çalışma şartlarının zor olması, kuaför salonlarında çalışan elemanların fiziksel olarak ve psikolojik olarak güçlü bir yapıya sahip olmalarını gerektirmektedir. Kuaför salonlarında çalışma şartlarının elemanların rahat çalışabileceği şekilde iyileştirilmesi hem insan sağlığı hem de iş veriminin düşmemesi açısından önemlidir.

Kuaför salonunda çalışan elemanın dış görünüşü, duruşu, profesyonel etki yaratması açısından çok önemlidir. Müşteri, temiz ve bakımlı, zevkli giyimli, iyi saç tuvaletli meslek elemanlarının karşısında kendini daha güvende hissetmektedir. Kuaför salonunda çalışan elemanın bu şekilde olumlu bir etki bırakabilmesi hem kendi becerisine, hem de kuaför salonundaki çalışma şartlarının iyi olmasına bağlıdır. Elemanların salonda geçirdikleri süre, işlemler sırasındaki çalışma pozisyonları, işyerindeki diğer çalışanlarla iletişimi, işyerinden aldığı aylık veya haftalık ücret gibi hususlar çalışma şartlarını belirlemekte ve çalışma verimini olumlu veya olumsuz etkilemektedir. Zor ve yorucu şartlarda uzun süre çalıştığı için, bu yorgunluğu yüzüne ve duruşuna yansıyan eleman, müşteri karşısında iyi bir intiba bırakamayacaktır. Yeteri kadar ücret alamayan eleman, giyinme ve bakım gibi ihtiyaçlarını da iyi karşılayamayacağı için, bu durum dış görüntüsüne da olumsuz yansıyacaktır.

Kuaför salonlarında saç bakımı ve yapımı ile ilgili işlemleri yapan elemanların, uzun süreli ayakta ve genellikle sabit çalıştıkları, bunun yanında çalışırken ileri -yukarı kol ve bedensel hareketlerle daha da yoruldukları, işlemler boyunca da genellikle sağlığa zararlı kimyasal maddelere maruz kaldıkları gözlemlenmiştir.

2.6.5 Kuaför Salonlarında Fiziki Şartlar

Kuaför salonlarının fiziki şartları hem çalışanlar, hem de müşteriler için önemlidir. Kuaför salonu işyeri açma ve çalışma ruhsatlarına ilişkin yönetmeliğe uygun

olarak sınıfının gerektirdiği özellikleri taşımalıdır. Salonların müşteri potansiyeline göre, genişlik ve içerisinde yer alacak bölümlerin iyi planlanması, bu bölümlerin zemin, duvar bölümlerinin kolay temizlenebilir ve dezenfekte edilebilir malzemelerle kaplı olması dekorasyonlarının estetik açıdan göze hitap etmesi müşterilerin beğenisini kazanması kadar, çalışanlarında ferah ve hijyenik bir çalışma ortamında verimini artıracaktır. Salonda müşteri potansiyelini karşılayabilecek oturma bölümü bulunmalıdır. 1. sınıf kuaförler için ayrıca bekleme salonu, çalışma bölümleri vestiyer ve yeteri kadar misafir koltuğu bulunma şartı yönetmelikte bulunmaktadır. Gelen müşterinin çok ayakaltında olmadan, rahat edebileceği bir yerde oturarak beklemesi, çalışan kişinin işini daha rahat ve güzel bir şekilde yapmasını sağlayacaktır.

Kuaför salonlarının fiziki şartları planlanırken ısı, ışık, gürültü, nem ve havalandırma gibi faktörlerin ergonomik olarak düzenlenmesi, çalışan personelin verimini yükselteceği gibi, müşterinin de memnuniyetini artırarak işyerinin müşteri potansiyelini artıracaktır.

Kuaför salonlarında aydınlatma çok önemlidir. Saç boyama, saçın rengini açma, röfle, meç, baleyaj gibi saç bakımı ve yapımı ile ilgili işlemlerde rengin tam olarak görülebilmesi, istenilen sonucun ortaya çıkması açısından önemlidir. Aydınlatmanın yeterli olmadığı salonlarda renk tam olarak doğru algılanamayacağından, çalışanın müşteriyle sorun yaşamasına ve gözlerinin yeterli olmayan ışıktaki daha çok yorulmasına sebep olacaktır. Saç boyama, saçın rengini açma, gölge, röfle, baleyaj gibi renklendirme uygulamalarının yapıldığı yerde, makyaj ve kaş uygulamalarında, ağda uygulamalarında salon ışıklarına ilaveten spot ışıklar kullanılmalıdır. Bu uygulamalarda detayların ve renklerin iyi görülebilmesi ışığın yeterli olmasına bağlıdır. Yeterli olmayan ışıklandırmada hem işlemlerden istenilen sonuç alınamayacağı gibi, hem de çalışan elemanın gözlerinde zorlanmalara sebep olabilecektir.

Saç boyası yapılan salonların aydınlık ve ışık sisteminin gün ışığı ayarında olması gerekir. Salonların boya, badana, kâğıt açık renkte ve pencerelerin büyük olması önemlidir. Müşterinin rahat oturması için koltuk ve sandalyenin ayarlı olması, salonların havalandırma sisteminin iyi olması ve ortamın temiz ve steril olması gerekmektedir. Saç yıkama yerinin aydınlık ve steril olması, şampuan yerinde temiz steril havlu ve örtünme pelerinlerinin bulundurulması önemlidir (Kömürcü,2011:7).

Normal çalışma koşullarında nemin etkisi az olmaktadır. Nemin birim havada bulunan su buharı miktarını ifade ettiği bilinmektedir. Kuaför salonlarında nem oranı fazla olduğu zaman içerideki ısı etkenleriyle birlikte (fön makinesi gibi) nem daha yüksek oranda hissedilebilir. Bu da çalışan kişiyi bunaltabilir, kendisini daha kısa sürede, daha fazla yorgun hissetmesine sebep olabilir. Karadeniz bölgesi, Karadeniz ikliminin etkisinden dolayı nemin yoğun olarak hissedildiği bölge olduğundan, çalışma şartlarında nem faktörü daha çok önem taşımaktadır. Karadeniz ikliminde salonların bulunduğu yerin kapalı olması, hava sirkülasyonunun olmaması nemin daha çok etkili olmasına sebep olmaktadır.

Her işyerinin olduğu gibi kuaför salonlarının da havalandırması çok önemlidir. İyi havalandırılmış temiz, ferah bir çalışma ortamı, ortamdaki çalışan kişilerin ve müşterilerin kendilerini daha iyi ve zinde hissetmelerini sağlayacaktır. Özellikle kadın kuaför salonlarında saç bakımı ve yapımı ile ilgili işlemlerde yoğun olarak kullanılan kimyasal maddeler ortamda kötü koktuğu için kişileri rahatsız ettiği gibi, insan sağlığı içinde zararlıdır. Saç boyama, saçın rengini açma, röfle, gölge, baleyaj, permanant, defrize ve brezilya fönü gibi işlemlerde kullanılan kimyasal maddeler, kullanımlarında özellikle dikkat edilmesi gereken ürünlerdir. Bu ürünlerin kullanıldığı ortamlarda gerekli kişisel önlemler alınmalı (bone, eldiven vb.), çalışılan yer çok iyi havalandırılmalı ve ürünlerin kullanım talimatlarına özenle uyulmalıdır.

Kuaför salonlarının ısısının gereğinden az veya çok olması çalışanların verimini ve motivasyonunu düşürecektir. Yeterli olmayan ısı da, çalışan üşüyeceği için işe yeteri kadar adapte olamayacaktır. Aşırı ısınmada da çalışan kişi çok terleyip bunalacağı için iş verimi düşecek, terlemesi de kendisini ve etrafındaki kişileri rahatsız edecektir. Ayrıca az ya da çok ısı çalışanların sağlıklarının da bozulmasına sebep olabilir.

Salon havasının ısısı, doğrudan insan vücudu için kabul edilebilir sıcaklığı sağlamayı amaçlayan salon ısıtma yöntemlerini içerir. Çalışma süresince enerji harcayan salon çalışanları 13-17 C' lik bir ortam sıcaklığına ihtiyaç duyar. Salonda oturan müşteriler 20-23 C' lik bir ortam sıcaklığına ihtiyaç duyar. Müşterilerin de rahatsız olmaması için çalışma sırasında, çalışanlar vücudun aşırı ısınmasını önlemek için hafif elbiseler giymelidir (Kilgour ve McGarry, 1995:78).

Kuaför salonlarında çalışanları olumsuz etkileyen diğer bir fiziksel faktör gürültüdür. Kuaför salonlarındaki gürültünün birinci nedeni olan fön makinaları çalışır durumdayken buna bağlı olarak, iletişim halinde olan kişilerin ve dinlenen müziğin sesi de duyulabilmesi için yükseltilmektedir. Dışardan gelen sesler de buna eklendiği zaman hissedilen gürültünün etkisi artmaktadır. Kuaförlerin iş yoğunluğuyla çalışırken gürültüyü kanıksadıkları için etkilenmedikleri, ancak gün sonunda işler bittiği zaman gürültünün de kendilerini yorgun hissetmelerine sebep olduğu gözlemlenmiştir.

Bütün bu fiziki şartların (aydınlatma, nem, havalandırma, ısı, gürültü vb.) personelin rahat çalışabileceği şekilde düzenlenmesi kişilerin işlerini daha keyifle yapmalarını sağlayarak verimi artıracaktır.

2.6.6 Kuaför Salonlarında Çalışma Yerlerinin Düzenlenmesi Kullanılan Araç Gereç Donanım

Kuaför salonlarında değişik işlerin yürütüldüğü farklı çalışma alanları bulunmaktadır. Bu çalışma alanlarının üretimde verimliliği artırmak ve insan faktörünü korumak açısından ergonomik yapıya uygun düzenlenmesi gerekmektedir. Çalışılan ortam, bireyin duygu ve düşüncelerini etkileyen, onun motivasyon düzeyini olumlu ya da olumsuz olarak etkileyen bir değişken olduğu bilinmektedir.

Kuaför salonlarında çalışma bölümleri ayrılmalıdır. Saç yıkama bölümü, saçla ilgili diğer işlemlerin (fön, boya, röfle, topuz, kesim v.b.) yapıldığı bölüm, manikür ve pedikür, makyaj ve ağda işlemlerinin yapıldığı bölüm ayrı ayrı olmalıdır. Her bir bölümde yapılacak işleme göre gerekli olan araç gereçler yeterli miktarda bulunmalıdır. Bu araç gereçler çalışma ünitelerinin yanında temiz bir şekilde dolap, raf veya çekmece içinde olmalıdır. Renklendirme işlemleri (boya, röfle, açma v.b) için hazırlıkların yapılacağı kısım ayrıca düzenlenmeli, burada kullanılan araç gereçleri yıkamak için lavabo bulunmalıdır. Ayrıca çalışan elemanların yoruldukları zaman dinlenebilecekleri, yemeklerini yiyebilecekleri dinlenme odasının olması çalışanların verimin artıracaktır. Müşterilere ikramların (çay, kahve v.b.) hazırlanacağı küçük bir mutfak ünitesi, dinlenme bölümünün içerisinde veya ayrı düşünülebilir.

Saç yıkama bölümünde müşteri potansiyelini karşılayacak sayıda yıkama seti bulunmalıdır. Yıkama setlerinin etrafında arkadan ve yandan saç yıkarken, çalışan

kişinin rahat hareket edebileceği yeterli mesafeler bulunmalıdır. Çalışan kişi yıkama setinin arkasında veya yanında saç yıkarken yıkama setinin etrafındaki diğer birimlere değmeden işini yapabilmelidir. Saç yıkama esnasında kullanacağı şampuan, saç kremi, temiz havlular yıkama yerinin yakınında bulunmalıdır.

Fön, maşa, vak, rasta, mizanpli, papiyot, topuz, örgü gibi işlemlerde kullanılan tarak, fırça, bigudi, pens, penuar, saç kesim makası, ustura gibi alet, araç ve gereçler; jöle, spre, köpük, bryantin gibi sabitleyici ve şekillendirici ürünler çalışma tezgahlarının yanında, temiz ve düzenli bir şekilde, çalışan kişinin iş esnasında rahatlıkla ulaşabileceği mesafede bulunmalıdır.

Saç boyama, saçın rengini açma, röfle, gölge, baleyaj, permanant, defrize, brezilya fönü gibi işlemlerde kullanılan kimyasal ürünler saklama koşullarına uygun bir şekilde muhafaza edilmelidir. Bu kimyasal ürünlerin hazırlanacağı yerde, kullanılan araç gereçlerin temizliğinin yapılabileceği lavabo bulunmalıdır. Kimyasal ürünlerin hazırlandığı ve uygulandığı yerlerin havalandırmasının iyi olması da çok önemlidir.

Çalışma bölümlerinde tezgâhlar ve oturma bölümleri arasında, çalışanların uygulama yaparken rahat geçebilecekleri mesafeler olmalıdır. Ayrıca elemanların çalışma sırasında araç gereçlere rahatça ulaşabilecekleri mesafede çekmeceli dolap ve raflar bulunmalıdır.

Çalışma koltukları müşteri potansiyelini karşılayacak sayıda bulunmalıdır. Çalışma koltuklarının yüksekliğinin ayarlanabilir olması çalışan kişinin kendi boyuna göre koltuğun yüksekliğini ayarlaması açısından önemlidir. Hidrolik koltukların, amartisörlü koltuklara göre yükseklik ayarlamadaki kullanımı daha kolaydır.

Salonlarda kullanılan maşa, fön makinası, gibi elektrikli aletler mizanpli makinası, klimazon, sterilizatör gibi cihazlar çalışanların kolay ulaşabilecekleri, ancak çalışırken kendilerine engel olmayacak yerlerde bulundurulmalıdır. Elektrikli aletlerle çalışmak güvenlik açısından ayrı bir önem gerektirdiğinden, gerek aletlerin gerekse tesisatın bakım ve onarımları düzenli olarak yapılmalıdır.

Kuaför salonlarındaki diğer bir önemli husus salonun ve kullanılan araç gereçlerin temizliğidir. Salon yüzeylerinin kolay temizlenebilir malzemelerden yapılmış olması önemlidir. Salon temizliğinde ve araç gereçlerin temizliğinde kullanılacak

temizlik ürünleri ve dezenfektan maddeler yeteri kadar bulunmalıdır. Araç gereçlerin temizliği hijyenik çalışma, ve bulaşıcı hastalıklardan korunma açısından önemlidir.

Çalışanlar yoğun iş temposu içerisinde öğle yemeklerini aksatabilmektedir. Kuaför salonlarında çalışanların yoruldukları zaman dinlenebilecekleri, yemeklerini aksatmadan rahat bir şekilde yiyebilecekleri dinlenme odasının olması önemlidir.

Ayrıca gelen müşterilerin bilgisayarlı sistemle randevularının tutulduğu bir kayıt sisteminin oluşturulması, çalışanların işlerini planlı bir şekilde takip edebilmeleri açısından önemlidir. Bu düzen hem çalışanın potansiyelini daha verimli bir şekilde kullanmasını sağlayacak, hem de müşterinin gereksiz beklemelerini önleyecektir.

Günümüzde her insanın özellikle de kadınların en değerli ziynetlerinden olan saçının bilinçli elemanlar tarafından, güzel ve modern bir şekilde yapılmış olması, ağda, manikür, pedikür, makyaj gibi diğer bakım işlemlerinin de yine işin uzmanlarınca sağlıklı ve hijyenik bir şekilde yapılmış olması, toplum içerisinde kendisini ruhsal ve estetik yönden rahat, huzurlu ve güvenli hissetmesinde büyük etkindir. Bunun için de kuaförlük mesleğinin toplumdaki yeri çok önemlidir. Hem müşterilerin istedikleri şartlarda hizmet almaları, hem de çalışan elemanların bu hizmeti yerine getirmeleri için kuaför salonlarının çalışma şartlarının ergonomik olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

2.6.7 Kuaförlerde Görülebilecek İşle İlgili Hastalıklar

Meslek hastalıkları, çalışma hayatının en önemli konularından biridir. Kuaför salonlarında çalışanlar gerek çalışma şartları, gerek işlemlerin uygulanış şekli ve uygulamalarda kullanılan kimyasal maddelerden dolayı bazı hastalıklara karşı risk altındadırlar.

Kuaförlerin çalışırken uzun süreli, ayakta ve yorucu çalışma şartlarından dolayı, bedensel olarak ağrılarının olduğu gözlemlenmiştir.

Kuaförlerin işle ilgili hastalıkları oldukça çok sayıdadır. Ayakta ve uygun olmayan duruş biçimi ile çalışmaya bağlı ergonomik sorunlar en önemlileridir. Kimyasal boyalar ve spreyler de giderek önemli bir sorun haline gelmektedir. Sık görülen birçok iskelet sistem yakınmaları, özellikle bel, boyun ve kol ağrıları hatalı duruş özellikleri ile ilgilidir (Güler, 2011:3).

İşe bağlı omuz ağrılarının nedenlerinin başında da tekrarlayıcı hareketler, vibrasyon ve kötü postür gelmektedir. Ayrıca ileri yaş, sigara kullanma ve öncesinde travma geçirme de omuz ağrısını artıran nedenlerdendir. Omuz ağrısı için riskli meslek grupları kasiyerler, giyim işçileri, kaynakçılar, inşaat işçileridir. Ayrıca kuaförler, sıvacılar, montaj işçileri ve uzun süre bilgisayar başında çalışmak durumunda olan meslek grupları da omuz ağrısı için yüksek risk altındadırlar. Omuz ağrısını önlemek için, üst kolun aşırı miktarda tekrarlayıcı hareketlerini gerektiren işlerde çalışmamalı, bu tekrarlayıcı hareketler kısa zaman içinde aşırı güç kullanılarak yapılmamalıdır. Tekrarlayıcı hareketler mutlaka yapılacaksa aralar verilerek, uzun zaman dilimine bölünerek yapılmalıdır. Ellerin omuz seviyesi üzerinde kullanılmasını gerektiren işlerde kısa süreli olarak çalışmaya dikkat edilmelidir. Ayrıca titreşim yapıcı işlerde de uzun süreli çalışmaktan kaçınılmalıdır (İçbay, 2011: s. 31'deki alıntı).

Manikür-pedikür uygulamalarında kesici aletler kullanılmasından dolayı kan yoluyla bulaşan hastalıkların kişiler arasında veya müşteriden çalışana bulaşma ihtimali bulunmaktadır. Yine saçta yapılan işlemlerde de bulaşıcı bir durum varsa çalışan kişiye bulaşabilir.

Kan yoluyla bulaşan hastalıkların toplumun sağlığını tehdit etmesi yanında bazı meslek gruplarının bu virüslerle karşılaşma riski daha yüksektir. Başta sağlık çalışanları olmak üzere, kuaför çalışanları kan yoluyla bulaşan hastalıklar açısından diğer meslek gruplarına göre daha fazla risk altındadır. Manikür, pedikür ve epilasyon uygulamalarının sonucunda aletlerin hiçbir enfeksiyon önleme işleminden geçirilmeden birden fazla kişi üzerinde kullanılması, işlemlerin yanlış veya yetersiz uygulanması, bunların yanı sıra işlem sırasında infekte aletin kullanıcıyı yaralaması HIV ve hepatit grubu virüslerin insandan insana bulaşmasına neden olmaktadır (Boztaş, Çilingiroğlu, Özvarış, Karaöz, Karataş, Kara, Orhan, Taşoğlu, Mümüşoğlu, Güzel, 2006:2).

Müşterilerden kanla yayılan hastalıklar bulaşabilir. Berber ve kuaförler bulaşıcı hastalıklar yönünden yüksek riskli gruplardan sayılmamakla birlikte kanla bulaşan HIV ve viral hepatit bulaşma riski az da olsa vardır . Müşteriden kuaföre veya kuaförden müşteriye bulaşabilecek diğer hastalıklar içinde mantar hastalıkları, çıban ve sivilceler, apseler, stafilokok ve streptokok impetigoları, herpes, saçkıran, bit, uyuz ve siğil sayılabilir (Güler, 2011:16).

Kuaför salonlarında kullanılan kimyasal maddeler alerjik durum oluşturabilir. Bunlar daha çok uygulanan kişilerde ortaya çıkan belirtiler olsa da, çalışan kişilerde kimyasal maddelerden olumsuz etkilenebilmektedir.

Birtakım yiyecek, ilaç, toz, koku vb.ne hastalık derecesinde gösterilen aşırı tepki (<http://www.tdk.gov.tr> 23.08.2013) alerji olarak tanımlanmaktadır. Saçını boyatan veya permanant yaptıran kimselerde tatbikat yapıldığı zaman alerjik durumlar ortaya çıkabilir. Şişme, kızartı ve cilt sulanması gibi belirtiler görülebilir.

İş ortamı sağlık için pek çok zararlı faktör içermektedir. Bunlar arasında alerjen olanlar da sıklıkla bulunabilmektedir. Çalışma ortamındaki çeşitli maddeler, çalışanlarda alerjik veya farmakolojik mekanizma ile bronş inflamasyonuna (astmatik reaksiyona) yol açabilmektedir. Tarım, değirmencilik, fırıncılık, pastacılık, çiçekçilik, marangozluk, mobilyacılık, kuaförlük, veterinerlik, hayvan bakıcılığı, yatak sanayi, tekstil sanayi, arıcılık ve ipek böcekçiliği gibi meslekler bu açıdan risklidir (Öner ve Numanoğlu, 2003:78-90).

2.7 İlgili Araştırmalar

Bayan kuaför salonlarında çalışan elemanların, işyerlerinde karşılaştıkları problemleri tespit etmek ve bu problemlere çözüm önerileri getirmek amacıyla planlanan araştırmayla ilgili yapılan literatür taramasında konu ile ilgili kaynaklar araştırılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda işyerlerinde ergonomiyle ilgili Yalım (2009) tarafından Hazır Giyim İşletmelerinde Çalışma Alanının Ergonomik Olarak Düzenlenmesinin Üretim Verimliliğine Etkileri üzerine çalışma yapıldığı; Sönmezyuva (2009) tarafından İşyerinin Ergonomik İncelenmesi konulu araştırma yapıldığı; Sağiroğlu (2009) tarafından Otomotiv Bakım Atölyelerinin Ergonomik Açıdan İncelenmesi üzerine araştırma yapıldığı belirlenmiştir. Kadın kuaför salonlarında çalışma yerlerinin, ergonomik açıdan uygun olup olmadığının çalışanlar tarafından değerlendirilmesiyle ilgili daha önce araştırma yapılmadığı tespit edilmiş, konuyla ilgili olduğu düşünülen ve bu çalışmada yararlanılan kaynaklardan bazıları aşağıda sıralanmıştır.

Ocakçı (2000) ve diğerleri tarafından Zonguldak Çıraklık Eğitim Merkezi Kuaförlük Bölümündeki çırak öğrenciler üzerine, kuaför ve berber yanında çalışan çocukların çalışma risklerinin incelenmesi amacıyla araştırma yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Zonguldak Çıraklık Eğitim Merkezinde öğrenim gören 160 öğrenci, örneklemi ise eğitim merkezinde öğrenim gören 13-18 yaş arasında olup, araştırmaya katılmayı kabul eden 103 çocuk oluşturmuştur. Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan anket ile elde edilmiştir. 32 sorudan oluşan anket görüşmeci tarafından yüz yüze soru-cevap şeklinde doldurulmuştur. Verilerin istatistiki analizi SPSS paket programında yüzdelik ve ki-kare yöntemi ile değerlendirilmiştir. Yapılan araştırmada, çırakların işyerinde bulunan çalışma riskleri arasında özellikle tetanos hastalığının, hepatit gibi bulaşıcı hastalıkların ve alerjik ve enfektif deri hastalıklarının öncelikli olduğu, çırakların çoğunun (% 89.3) daha çok getir-götür işleri ve kuaförlük hizmetlerine yardımcı oldukları, çırakların uzun çalışma saatleri boyunca ayakta kaldıkları belirlenmiştir.

Çelenk (2007), tarafından yapılan araştırmada Ordu mesleki eğitim merkezindeki 2006/2007 eğitim öğretim yılının ikinci yarısında eğitim gören kuaförlük bölümü öğrencileri üzerine yapılan araştırmada, öğrencilerin temel nitelikleri

ve işyerinde karşılaştıkları sorunlar saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini Ordu İli Mesleki Eğitim Merkezinde 2006-2007 eğitim öğretim ikinci yarıyılında eğitim görmekte olan kuaförlük bölümü öğrencileri oluşturmuştur. Örneklem olarak evrene giren 150 öğrencinin tamamı araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan anket kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin demografik özellikleri ve temel nitelikleri araştırmaya ışık tutması açısından ayrı bir bölüm halinde incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 78,3'ünün 8 saatten fazla çalıştığı, öğrencilerin % 50,7'sinin 7 gün çalıştığı, % 46,4'ünün bayram ve diğer resmi tatil günlerinde çalıştığı, % 82,2'si yılda 1 ay ücretli izin kullanmadığı, % 32,5'i işyerine ulaşım süresinin 30 dakikadan fazla olduğu, % 41,3'ü işyerinde öğlen tatiline çıkmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin çalıştığı işyerlerinin % 25'inde rahatsız edici gürültü bulunduğu, % 13,5'inde yeterli aydınlatma sistemi bulunmadığı, %12,2'sinde sağlığı etkileyecek kadar nem bulunduğu, % 42,2'sinin işyerinin klimayla ısıtıldığı, % 19,6'sında sağlığı etkileyecek kadar ısı bulunduğu, % 36,4'ünde yangın söndürücü bulunmadığı, %70,7'sinde ecza dolabı bulunmadığı, % 68,9' dinlenme odası bulunmadığı, % 29,1'inin sağlık müdürlüğü veya belediye tarafından düzenli olarak kontrol edilmediği, % 40,7'sinin iş çıkışında kendisini yorgun ve bitkin hissettiği tespit edilmiştir.

İçbay (2011) tarafından Gaziantep il merkezinde bulunan kuaför salonlarının mevzuata uygunluklarının, burada çalışanların işleriyle ilgili olabilecek sağlık sorunlarının ve bulaşıcı hastalıklar ile ilgili bilgi ve uygulamaların belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada; Gaziantep il merkezinde bulunan kuaförler odasına kayıtlı kadın kuaförü salonlarının mevzuata uygunluklarının değerlendirilmesi, kuaförlerde çalışanların sağlıkla ilgili yakınmalarının ve bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesi, çalışanların kanla bulaşan bazı hastalıklar ile ilgili bilgilerinin değerlendirilmesi, çalışanların hijyen uygulamalarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma evrenini Gaziantep il merkezinde bulunan toplam 622 kuaför salonu ve bunların personeli oluşturmuştur. Ulaşılan 473 kuaför salonundan 321'i 946 personelin 740'ı araştırmaya katılmayı kabul etmiştir. Yapılan araştırmada kuaför salonlarının %82,3'ünde havalandırmanın kapı/pencere ile yapıldığı, çalışanların %25,9'unun solunum sistemi, %52,4'ünün alerjik, %73,1'inin kas iskelet sistemi ve %32,6'sının da deri ile ilgili yakınması bulunduğu belirlenmiştir. Araştırmada kuaför salonlarının yaklaşık yarısının mevzuata uygun olmadığı, mevzuata göre en asgari koşulların bile

sağlanamadığı, mevzuata uygun olmayan işyerlerinde çalışanlarda solunum sistemi ve alerjik yakınma sıklığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Mandıracıoğlu, Köse, Gözaydın, Türken ve Kuzucu (2006) tarafından İzmir ili'nde berber ve kuaförlerin mesleki sağlık risklerini tespit etmek için yapılan araştırmada kuaför ve berberlerin fiziksel, biyolojik ve kimyasal etkenlere maruz kaldıkları, kötü postür, eklemlere mekanik yüklenme, uzun süre ayakta kalma, uzun çalışma saatleri, öğünlerin atlanması, iş molası verilememesi, iç ortam hava kirliliği gibi farklı mesleki sağlık risklerinin mevcut olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya 300 işyerinden 1284 kişi katılmıştır. Öz bildirim ile demografik ve çalışma bilgileri, işyeri koşulları, mesleki uygulamaları, kullandıkları maddeler, koruyucu kullanımı, kas iskelet ve alerji semptomlarının varlığı araştırılmıştır. Araştırmaya katılanların ortalama yaşlarının 29.44 olduğu, çalışanların %59.9'unu erkeklerin oluşturduğu, % 40.8'inin ilkokul ve altı eğitim düzeyinde olduğu, sadece % 41.2'sinin her işlemede eldiven giydiği, % 15.2'sinin koruyucu elbise kullandığı belirlenmiştir. Kimyasal madde içeren malzemelerden en fazla kullanılanların, saç boyası, spre, saç jölesi, saç kremi, şampuan, saç rengini açıcı ve perma malzemeleri olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların % 58.8'i baş ağrısı, % 15.5'i varis, % 1.1'i mantar enfeksiyonu, % 32.1'i kas iskelet yakınması, % 35'i alerjik yakınma belirtmiş, daha yaşlı çalışanlarda, kadınlarda ve sigara içenlerde yakınmaların sıklığının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Alerji yakınmalarının sıklığı, eldiven ve koruyucu elbise kullanımı ve iç ortam havalandırması ile ilişkili bulunmuştur.

Gül, İşveren, Babaoğlu, Hapçıoğlu, Özyıldırım (2009) tarafından yapılan kuaför salonlarında çalışanların sağlık sorunları konulu araştırmada, İstanbul'da kuaför salonlarında çalışan 342 kişi araştırmaya katılmıştır. Kuaför salonlarının fiziksel özellikleri, çalışanların sosyo- demografik özellikleri ve sağlık şikâyetlerini sorgulayan bir anket çalışanlara araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle işyerlerinde uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 16.0 paket programında değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı değerler sıklık ve yüzde ile ifade edilmiş, gruplar arasındaki farklar ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Araştırmaya katılanların % 59.6' sının erkek, % 40.4' ünün kadın olduğu; erkeklerin yaş ortalamasının 28.70, kadınların 26.95 yıl olduğu; % 75.2' sinin sekiz yıl ve altı eğitim aldığı; % 44.2' sinin sigara kullandığı tespit edilmiştir. Kuaförlerin % 21,1' ine alerji, % 6.1'ine astım, % 14.0'na deri hastalığı tanısı doktor

tarafından konulmuştur. Son bir senedir %43.0'ında bel, % 40.9'unda boyun, % 39.8'inde sırt, % 32.5'inde omuz, % 22.2'sinde el bileği, % 22.2'sinde diz, % 18.1' inde ayak bileği, % 8.8'inde kalça, % 7.6'sında dirsek ağrısı olduğu, % 18.7'sinin vücudunda deri döküntüsü olduğu belirlenmiştir. Eldiven kullanma oranı % 72.5 olarak tespit edilmiştir. Çalışanlarda yaşla vücut ağrısı ($p= 0.044$), sırt ağrısı ($p= 0.038$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmanın sonucunda kuaförlerin mesleksi maruziyet riskleri karşısında bilinçli olmalarının, işverenlerin gerekli önlemleri almalarının önemli olduğu belirtilmiş, kuaför salonlarında çalışanlar arasında kas-iskelet sistemi ile ilgili yakınmaların, solunum yolu ve cilt rahatsızlıklarına göre daha sık bulunduğu tespit edilmiştir. Kuaförlerin uzun saatler boyu sabit pozisyonda durmak zorunda kalmalarının bu rahatsızlıklara zemin hazırladığı düşünülmüştür.

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın evren ve örneklemini, veri toplama aracı, veri toplama aracının kadın kuaför salonunda çalışanlara uygulanması açıklanmıştır. Kullanılan istatistiksel yöntemler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırmanın materyalini Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Artvin il sınırları içerisinde kadın kuaför salonlarında çalışan kişilerden anket yardımı ile elde edilen veriler ve ilgili kaynaklar oluşturmaktadır.

Araştırma tarama modeli niteliğinde bir çalışmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tanımlamayı amaçlayan yaklaşımdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşullarında, diğer bir ifade ile olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2009: 77). Bu çalışmada kadın kuaför salonlarının çalışma şartlarının ergonomik olarak uygunluğunun çalışanlar tarafından belirlenmesi amacıyla tarama yapıldığı için araştırma modeli olarak tarama modeli seçilmiştir. Çalışma, tarama modeline dayalı, betimsel araştırma yöntemi ile yapılmıştır. Araştırmada kullanılan anket, uzman görüşleri alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Araştırma konusunun belirlenmesinden sonra literatür taraması yapılmış, konunun uzmanları kadın kuaför salonlarında çalışanlardan bilgi alınmış ve araştırmacı tarafından kadın kuaför salonlarında çalışanlar gözlenmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda anket soruları hazırlanmıştır. Hazırlanmış olunan anket soruları tekrar uzmanlar tarafından gözden geçirilerek anketin son şekli verilmiştir (EK 1).

3.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesi illerindeki (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize Artvin, Samsun) 2013 yılında Kuaförler ve Berberler Odasına Kayıtlı olan 954 bayan kuaför salonu oluşturmaktadır (EK 2).

Araştırmanın örnekleme 2013 yılında Kuaförler ve Berberler Odasına Kayıtlı olan 954 bayan kuaför salonu içinden basit tesadüfî örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Örneklem aşağıdaki formül kullanılarak belirlenmiştir.

$$\frac{t^2 (PQ) / d^2}{1 + \left(\frac{1}{N}\right) t^2 (PQ) / d^2}$$

(1) nolu eşitlikte;

N : Evren büyüklüğü (N= 954)

n : Örneklem büyüklüğü

d : Tolerans düzeyi (%10)

t : Güven düzeyinin tablo değeri (t = 1.96)

PQ : Maksimum örneklem büyüklüğü için örneklem yüzdesi

$$(PQ = 0.5 \times 0.5 = 0.25)$$

Anket örnekleme boyutu (1) nolu eşitlikten yararlanılarak n=288 olarak hesaplanmıştır. Örneklemin illere göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1
Araştırmaya Katılan Kuaförlerin İllere Göre Dağılımları

İLLER	S	%
Trabzon	63	21.9
Rize	27	9.4
Artvin	15	5.2
Giresun	50	17.4
Ordu	53	18.4
Samsun	80	27.8
TOPLAM	288	100.0

3.3 Verilerin Toplanması

Kadın kuaför salonlarında çalışanların çalışma şartlarının ergonomik olarak uygunluğunun değerlendirilmesi üzerine yapılan araştırma, pilot ve asıl uygulama olmak üzere iki basamakta gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama 2013 Mart ayında

Trabzon ilinde faaliyet gösteren kuaför salonunda çalışanlar (n=10) ile yürütülmüştür. Pilot uygulaması yapılan 4'lü likert ölçeği ile ölçülen 66 farklı değişkenin ölçek geçerliliği/güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach Alfa (α) test istatistiği sonuçlarına bakılmıştır. Cronbach Alfa Katsayısının değerlendirilmesinde uyulan değerlendirme ölçütü $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir (Özdamar, 2002: 673). Elde edilen sonuçlara göre, veri toplama aracında (ankette) kullanılan 66 adet ölçekli soruların geçerlilik ve güvenilirlik test sınavında geçerliliği ($\alpha=0.905$) ispatlanmıştır. Pilot çalışmada kullanılan ankette hem bütünsel anlamda, hem de ölçek bazında kullanılan soruların tümü için geçerlilik/güvenilirlik sağlanmıştır ve asıl uygulama için ankete son şekli verilmiştir.

Güvenirliliği ve geçerliliği ispatlanmış olan veri toplama aracı ile 2012-2013 Nisan- Haziran aylarında Trabzon, Ordu, Giresun, Rize Artvin, Samsun illerinde faaliyet gösteren kadın kuaför salonlarında çalışan 288 kuaför üzerinde asıl uygulama gerçekleştirilmiştir. Asıl uygulama sonucunda elde edilen verilerin geçerliliği/güvenirliliği tekrar test edilmiştir. Elde edilen test sınavında geçerlilik/güvenirliliği ($\alpha=0.925$) ispatlanmıştır. Geçerlilik/güvenirliliği hesaplanmış verileri elde etmek için kullanılan olan anket, toplam 35 sorudan oluşmaktadır. Anket 4 bölümden oluşmakta olup, Birinci Bölüm kadın kuaför salonlarında çalışanlara ilişkin genel bilgiler; İkinci Bölüm kadın kuaför salonlarındaki çalışma şartları; Üçüncü Bölüm fiziksel çevre stresörleri; Dördüncü Bölüm çalışma yerlerinin düzenlenmesi kullanılan araç gereç ve donanımına ilişkin bölümlerden oluşmaktadır (EK 1).

Anketin cevaplandırılması kadın kuaför salonlarında çalışanlar ile çalıştıkları işyerlerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışanların işyerlerinde müşterinin olmadığı, işyerinin müsait olduğu zamanlar takip edilmiş, bu nedenle anketlerin cevaplanma süresi uzayarak verilerin toplanması uzun zaman almıştır. Bu durum araştırmacının hedeflenen sürede araştırmayı bitirmesine engel oluşturmıştır.

3.4 Verilerin Analizi:

Kadın kuaför salonlarının ergonomik açıdan uygunluğunun çalışan elemanlar tarafından değerlendirilmesi ve karşılaştıkları sorunların saptanması amacıyla yapılan araştırma, pilot ve asıl uygulama olmak üzere iki basamakta gerçekleştirilmiştir. Pilot ve

asıl uygulaması yapılan 4'lü likert ölçeği ile ölçülen 66 farklı değişkenin ölçek geçerliliği/güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach Alfa (α) test istatistiği sonuçlarına bakılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, veri toplama aracında (ankette) kullanılan 66 adet ölçekli soruların geçerlilik ve güvenilirlik test sinamasında pilot çalışmanın geçerliliği ($\alpha=0.905$), asıl çalışmanın geçerliliği ise ($\alpha = 0.925$) olarak ispatlanmıştır. Sonuç olarak hem bütünsel anlamda, hem de ölçek bazında kullanılan soruların tümü için geçerlilik/güvenilirlik sağlanmıştır. Güvenirliliği ve geçerliliği ispatlanmış olan veri toplama aracı ile 2012-2013 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Trabzon, Ordu, Giresun, Rize Artvin, Samsun illerinde faaliyet gösteren kadın kuaför salonlarında çalışanlar ($n=288$) üzerinde asıl uygulama gerçekleştirilerek veriler elde edilmiştir.

Elde edilen veriler SPSS 16.0 paket yazılımından yararlanılarak analiz edilmiştir. Kadın kuaför salonlarının ergonomik açıdan uygunluğunun çalışan elemanlar tarafından değerlendirilmesi ve karşılaştıkları sorunların saptanması amacıyla yapılan çalışmada verilerin sayı ve yüzde değerleri çalışanların cinsiyetleri değişkenine göre çapraz tablolarda verilmiştir.

4. BULGULAR ve YORUM

Trabzon, Ordu, Giresun, Rize Artvin, Samsun illerinde bulunan kadın kuaför salonlarında çalışan kişilere ilişkin genel bilgiler, çalışma şekilleri, fiziksel çevre stresörleri ve çalışma yerlerinin düzenlenmesi kullanılan araç gereç donanımına ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

4.1 Çalışanlara İlişkin Genel Bulgular

Tablo 2
Çalışanların İllere Göre Cinsiyet Dağılımları

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
Trabzon	38	21.1	25	23.1	63	21.9
Rize	24	13.3	3	2.8	27	9.4
Artvin	10	5.6	5	4.6	15	5.2
Giresun	22	12.2	27	25.0	49	17.0
Ordu	45	25.0	8	7.4	53	18.4
Samsun	41	22.8	40	37.0	81	28.1
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların illere göre dağılımlarına ilişkin bulguların yer aldığı Tablo 2 incelendiğinde; kadın çalışan sayısının erkeklerden fazla olduğu görülmektedir. Özellikle Rize ve Ordu illerindeki kadın çalışan sayısı erkeklere göre oldukça fazladır. Bunun da sebebinin dini inançlardan dolayı kadın müşterilerin genellikle kadın çalışanları tercih etmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. En az çalışanın nüfus bakımından da daha küçük bir il olan Artvin’de olduğu görülmektedir.

Çelenk (2007) tarafından yapılan araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin; %68,9’unun kız, %31,1’inin erkek olduğu; Ocakçı (2000) ve diğerleri tarafından yapılan araştırmada, araştırmaya katılan çırakların % 68.0’ının erkek % 33.32’ sinin kadın olduğu; İçbay (2011) tarafından yapılan araştırmada çalışanların % 35,3’ü erkek, %64,7’si kadın olduğu; Mandıracıoğlu, ve diğerleri (2006) tarafından İzmir ili’nde yapılan araştırmada çalışanların %59.9’unu erkeklerin oluşturduğu; Gül ve diğerleri (2009) tarafından yapılan araştırmada, araştırmaya katılanların % 59.6’ sının erkek, % 40.4’ ünün kadın olduğu belirlenmiştir.

Araştırma sonuçlarının Orta Karadeniz Bölgesi'nden Doğu Karadeniz Bölgesine doğru paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. Yine Gaziantep ilinde İçbay (2011) tarafından yapılan araştırmanın da aynı paralellikte olduğu belirlenmiştir. Doğu bölgelerinde kadın çalışanların sayısının fazla olmasının sebebinin müşterilerin dini inançlarından dolayı erkek çalışanları daha az tercih etmeleri olduğu düşünülmektedir.

Batı Karadeniz Bölgesi, Ege Bölgesi ve Marmara Bölgesi'nde sonuçlarının araştırma sonuçlarıyla zıtlık göstermesinin sebebinin, batıya doğru gidildikçe kültür farkından dolayı, kişilerin erkek çalışanları daha çok tercih etmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Batı bölgelerinde yapılan çalışmaların kendi içinde paralellik gösterdiği görülmektedir.

Tablo 3
Çalışanların Medeni Durumları

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
Evli	72	40.0	42	38.9	114	39.6
Bekâr	108	60.0	66	61.1	174	60.4
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların medeni durumlarının dağılımının yer aldığı Tablo 3 incelendiğinde; çalışanları daha çok bekârların oluşturduğu görülmektedir.

İçbay (2011) tarafından yapılan araştırmada, çalışanların %68,0'ının bekar, %27,2'sinin evli ve %4,3'ünün eşinden ayrılmış olduğu belirlenmiştir. Tablo 3'de yer alan bulgular araştırmayla paralellik göstermektedir.

Çalışma şartlarının uzun ve yorucu olmasından dolayı kuaför salonlarında çalışanların daha çok genç ve bekâr insanlar olduğu söylenebilir. Evlendikten sonra çocuğunda olmasıyla birlikte kuaför salonlarındaki çalışma şartlarının kişilere ağır geldiği düşünülmektedir.

Tablo 4
Çalışanların Yaş Dağılımları

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
20 yaş ve altı	36	20.0	21	19.4	57	19.8
21-25 yaş	63	35.0	31	28.7	94	32.6
26-30 yaş	36	20.0	21	19.4	57	19.8
31-35	18	10.0	12	11.1	30	10.4
36-40	15	8.3	11	10.2	26	9.0
41-45	4	2.2	5	4.6	9	3.1
46-50	4	2.2	4	3.7	8	2.8
51-55	0	.0	2	1.9	2	.7
56 yaş ve üstü	4	2.2	1	.9	5	1.7
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların yaş dağılımının yer aldığı Tablo 4 incelendiğinde; her iki cinsiyette de en çok yığılmanın 21-25 yaş arasında olduğu; 20 yaş ve altı kadınla 26-30 yaş arası kadınların eşit dağılım gösterdiği; yine 20 yaş ve altı erkeklerle, 26-30 yaş erkek arasında da eşit dağılım olduğu görülmektedir. 51-55 yaş arası kadın çalışanın olmadığı; erkeklerin en az 56 yaş ve üstünde çalıştığı belirlenmiştir.

İçbay (2011) tarafından yapılan araştırmada, çalışanların genel yaş ortalaması $24,36 \pm 0,26$, erkekte $23,8 \pm 0,40$, kadında $24,66 \pm 0,35$ olarak tespit edilmiştir. Yine bu çalışmada en genç çalışanın 14, en yaşlı çalışan 55 yaşında olup yaş gruplarına göre incelendiğinde en fazla birey 20-29 yaş grubunda (%44,3) toplandığı; Mandıracıoğlu, ve diğerleri (2006) tarafından yapılan araştırmada, araştırmaya katılanların ortalama yaşlarının 29.44 olduğu; Gül ve diğerleri (2009) tarafından yapılan araştırmada, erkeklerin yaş ortalamasının 28.70, kadınların 26.95 yıl olduğu belirlenmiştir.

Araştırma sonuçları, daha önce yapılan araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Kuaför salonlarında çalışanları genellikle genç insanların oluşturduğu görülmektedir. Kuaförlerin uzun süre ve genellikle ayakta çalışmalarından dolayı bu çalışma temposuna genç yaştaki çalışanların daha dayanıklı olduğu düşünülmektedir.

İlerleyen yaşlarda çalışan sayısının çok azalmasının nedeninin, iş yükünün bu yaşlarda ağır gelmesi, genç yaşlarda meslekteki aşırı yorulmadan dolayı ileri yaşlarda sağlık problemlerinin de ortaya çıkması olduğu düşünülmektedir.

Yine ilerleyen yaşlarda insanların evlenerek çocuk sahibi olmalarıyla, çalışanların uzun süreli ve yorucu çalışma saatlerini kaldıramadıkları gözlenmektedir.

Tablo 5

Çalışanların Boy Dağılımları

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
150 cm ve altı	7	3.9	1	.9	8	2.8
151-155 cm	17	9.4	0	.0	17	5.9
156-160 cm	48	26.7	5	4.6	53	18.4
161-165 cm	45	25.0	10	9.3	55	19.1
166-170 cm	35	19.4	21	19.4	56	19.4
171-175 cm	15	8.3	28	25.9	43	14.9
176-180 cm	9	5.0	27	25.0	36	12.5
181-185 cm	4	2.2	14	13.0	18	6.2
186 cm ve üstü	0	.0	2	1.9	2	.7
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların boy dağılımının yer aldığı Tablo 5 incelendiğinde; kadınlarda en çok yığılmanın 156-160 cm arası olduğu; erkeklerde en çok yığılmanın 171-175 cm arası olduğu görülmektedir. Her iki cinste toplamda en çok yığılmanın 166-170 cm arasında olduğu belirlenmiştir.

Ocakçı (2000) ve diğerleri tarafından kuaför çırakları üzerine yapılan araştırmada, araştırmaya katılan çırakların %49,5'inin 1.50-1.69 cm boy uzunluğu arasında oldukları, Güleç, Akın, Sağır, Koca Özer, Gültekin ve Bektaş (2005) tarafından Anadolu insanının antropometrik boyutları üzerine yapılan araştırmada, boy ortalaması erkeklerde 168.88 cm, kadınlarda ise 155.3 cm olarak belirlenmiştir.

Araştırma sonuçları daha önce kuaför çırakları üzerine yapılan çalışmayla paralellik gösterirken, genel olarak Anadolu insanı üzerine yapılan çalışmayla zıtlık

göstermektedir. Kuaför salonlarında çalışanların boy ortalamalarının genel ortalamadan daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Müşterinin gözünde daha etkili bir izlenim bırakmak için kuaför salonlarına boy ve kilo olarak ideal ölçülerde, fiziksel görüntüsü güzel olan kişilerin, işyeri sahiplerince tercih edildiği gözlemlenmiştir. Kuaför salonlarında çalışanların boy ortalamasının genel ortalamadan fazla çıkmasında bu etkenin rol oynadığı düşünülmektedir.

Tablo 6
Çalışanların Kilo Dağılımları

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
50 ve altı	32	17.8	0	.0	32	11.1
51-60 kg	79	43.9	16	14.8	95	33.0
61-70 kg	46	25.6	38	35.2	84	29.2
71-80 kg	17	9.4	33	30.6	50	17.4
81-90 kg	5	2.8	16	14.8	21	7.3
91 ve üstü	1	.6	5	4.6	6	2.1
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların kilo dağılımının yer aldığı Tablo 6 incelendiğinde; kadın çalışanlarda en çok yığılmanın 51-60 kg arası olduğu; erkek çalışanlarda 61-70 kg arasında olduğu görülmektedir. Çalışanların her iki cinsiyette de fazla kiloya sahip olmadıkları görülmektedir.

Ocakçı (2000) ve diğerleri tarafından kuaför çırakları üzerine yapılan araştırmada, araştırmaya katılan çırakların %57,3' ünün 50-69 kg ağırlığa sahip olduğu belirlenmiştir.

Yapılan çalışmayla daha önce yapılan çalışmanın sonuçları paralellik göstermektedir.

Güleç ve diğerleri (2005) tarafından yapılan araştırmada, ağırlık ortalaması erkeklerde 74.74 kg, kadınlarda 67.12 kg olarak elde edilmiştir. Bu ortalama kuaför salonlarında elde edilen ortalamanın üstündedir. Kuaför salonlarında çalışanların ağırlık

ortalamaları da boy ortalamalarında olduğu gibi Türkiye ortalamasıyla zıtlık göstermektedir.

Kuaför salonlarında çalışanlar için müşterilere karşı fiziksel görüntünün önemli olduğu düşünülmektedir. Müşterilerin bakımlı ideal boy ve kiloya sahip çalışanları tercih ettikleri gözlenmiştir. Çalışanların genelde genç yaşlarda olması, müşterilerin çalışanlarla ilgili beklentileri ve çalışma şartlarının da yoğun enerji harcatması gibi unsurların kuaförlerin dış görüntüsünü etkilediği düşünülmektedir.

Tablo 7
Çalışanların Meslekte Çalışma Süreleri

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
1-5 yıl	78	43.3	41	38.0	119	41.3
6-10 yıl	38	21.1	19	17.6	57	19.8
11-15 yıl	34	18.9	14	13.0	48	16.7
16-20 yıl	24	13.3	18	16.7	42	14.6
21-25 yıl	2	1.1	5	4.6	7	2.4
26-30 yıl	2	1.1	7	6.5	9	3.1
31-35 yıl	0	.0	4	3.7	4	1.4
36 yıl ve üstü	2	1.1	0	.0	2	.7
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların meslekte çalışma sürelerine ilişkin bulguların yer aldığı Tablo 7 incelendiğinde; en çok yığılmanın 1-5 yıl arasında olduğu görülmektedir. 20 yılın üzerinde çalışanın çok az olduğu belirlenmiştir. Yaş ilerledikçe çalışma şartlarının uzun süreli ve yorucu olmasından dolayı çalışanların çalışma veriminin azaldığı, erken yaşta iş hayatında yorulmalarına sebep olduğu ve sağlıklarını psikolojik ve fiziksel yönden olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

İçbay (2011) tarafından yapılan çalışmada, çalışanların % 0.8'i 1 yıldan az, %58.6'sı 1-9 yıl arası, %29.7'si 10-19 yıl arası, % 10.8'i 20 yıl ve üzeri çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Yapılan çalışma daha önce yapılan araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Tablo 8
Mevcut İşletmede Çalışma Süreleri

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
5 yıl ve altı	130	72.2	71	65.7	201	69.8
6-10 yıl	39	21.7	17	15.7	56	19.4
11-15 yıl	7	3.9	11	10.2	18	6.2
16-20 yıl	1	.6	6	5.6	7	2.4
21-25 yıl	1	.6	2	1.9	3	1.0
26-30 yıl	1	.6	0	.0	1	.3
31-35 yıl	0	.0	1	.9	1	.3
36 yıl ve üstü	1	.6	0	.0	1	.3
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların mevcut çalıştıkları işletmedeki çalışma sürelerini gösteren tablo 8 incelendiğinde; her iki cinsiyette de 5 yıl ve altındaki sürelerde yığılma olduğu görülmektedir. İşletmelerde 15 yılın üzerinde çalışan kişinin çok az olduğu belirlenmiştir.

Kuaför salonlarında çalışan kişi sayısının genelde fazla olması, çalışma süresinin uzun ve yorucu olmasından dolayı çalışan kişiler arasında zaman zaman problemler yaşandığı, problem yaşayan kişilerden kıdemi ve statüsü düşük olanın işyerinden ayrılarak başka bir işyerine geçtiği gözlenmiştir. Ayrıca yine çalışanların birçoğunun başkalarıyla birlikte çalışmanın veya başkalarının emrinde çalışmanın zorluğundan dolayı bir an önce mesleklerinin inceliklerini öğrenip kendi işyerlerini açma gayreti içerisinde oldukları da tespit edilen gözlemler arasındadır. Bunlardan dolayı da çalışanların bir işyerinde geçirdiği sürenin çok uzun yıllar olmadığı düşünülmektedir.

Aynı işyerinde 20 yıl ve üzerinde çalışan kişilerin genelde genç yaşta kendi işyerini açan veya devir alan kişilerden oluştuğu gözlemlenmiştir. Bunların da genel çalışanlar içerisindeki sayısı oldukça düşüktür.

Tablo 9
Çalıştıkları İşletme Sayısı

	Kadın	Erkek	TOPLAM
--	-------	-------	--------

SEÇENEKLER	S	%	S	%	S	%
1-3 işletme	143	79.4	79	73.1	222	77.1
4-6 işletme	24	13.3	16	14.8	40	13.9
7-9 işletme	6	3.3	5	4.6	11	3.8
10-12 işletme	4	2.2	6	5.6	10	3.5
13-15 işletme	1	.6	2	1.9	3	1.0
16-21 işletme	2	1.1	0	.0	2	.7
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların, çalıştıkları işletme sayısını gösteren tablo 9 incelendiğinde; bugüne kadar 1-3 farklı işletmede çalışanların büyük çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Çoğunlukla yoğunluk 1-3 işletmede olmasına rağmen, çok fazla sayıda işletme değişikliği yapanlarda belirlenmiştir. Bunun da sebebinin çalışma şartlarının uzun ve yorucu olmasından dolayı kişinin işyerine ayak uyduramaması ve çözümü başka bir işletmede araması olarak düşünülmektedir. Çok fazla işyeri değiştiren elemanların istikrarsızlıktan dolayı da mesleklerinde çok başarılı olamadıkları gözlenmiştir. 2-3 farklı işletmede çalışmanın, tecrübe kazanma, farklı kişilerin çalışmalarını gözlemlene imkânı verdiği için çalışan kişiye kazanımları olacağı düşünülebilir. Ancak çok işletme değiştirmelerde kişinin kuaförlük mesleğinin çalışma şartlarına ayak uyduramadığı düşünülmektedir.

Tablo 10
Çalışanların Statüleri

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
Usta	91	50.6	60	55.6	151	52.4
Kalfa	52	28.9	32	29.6	84	29.2
Çırak	37	20.6	16	14.8	53	18.4
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların, çalıştıkları işletmedeki statülerini gösteren tablo 10 incelendiğinde; usta statüsünde çalışanların çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir.

Yapılan çalışmada anket uygulanan 288 işletmede çalışan saçla ilgili işlem yapan birer kişiye anket uygulanmıştır. Saçla ilgili işlemlere giren kişiler çoğunlukla usta statüsündeki kişiler ve daha sonra kalfa statüsündeki kişiler olarak gözlenmiştir. Çırac statüsündeki kişiler saçla ilgili işlemlere çok az girmektedir. Bundan dolayı da ankete cevap veren kişilerin çoğunu usta statüsünde çalışanlar oluşturmaktadır.

MYK'nın ulusal meslek standardında 4. Seviyedeki kadın kuaförü; İSG mevzuatına, çevre ve sağlık kurallarına uygun olarak, saç kesimi, saç yıkama ve bakımı, saçın rengini değiştirme, saçla kalıcı ve geçici şekil verme işlemlerini ve müşteri ilişkilerini kendi başına/ekip içinde inisiyatif olarak yürütme bilgi ve becerilerine sahip kişi olarak tanımlanmaktadır. 4. Seviyede olan kadın kuaförü, Mesleki Eğitim Kanunu'nun 3. Maddesinde yer alan "usta" tanımıyla örtüşmektedir.

Kuaför salonlarında usta konumunda çalışan kişilerin saç bakımı ve yapımı ile ilgili bütün işlemleri yaptıkları, salondaki genel işleyişle ve temizlikle ilgili işlemleri, diğer çalışanların gerek yaptıkları işleri, gerekse diğer kişilerle iletişimlerini takip ederek salondaki çalışmaların aksamadan yürütülmesini sağlamaya çalıştıkları gözlemlenmiştir.

MYK'nın ulusal meslek standardında 3. Seviyedeki kadın kuaförü; 4. seviyedeki kadın kuaförü nezaretinde, İSG mevzuatına, çevre ve sağlık kurallarına uygun olarak, saç kesimi, saç yıkama ve bakımı, saçın rengini değiştirme, saçla kalıcı ve geçici şekil verme işlemlerini ve müşteri ilişkilerini kendi başına/ekip içinde, işletmenin belirlediği düzeyde kısmi inisiyatif olarak yürütme bilgi ve becerilerine sahip kişi olarak tanımlanmaktadır. 3. Seviyede olan kadın kuaförü, Mesleki Eğitim Kanunu'nun 3. Maddesinde yer alan "kalfa" tanımıyla örtüşmektedir.

Kuaför salonlarında kalfa statüsünde çalışan kişilerin saç bakımı ve yapımı ile ilgili bazı işlemleri usta gözetiminde yaptıkları ve diğer konularda da ustaya yardımcı oldukları gözlemlenmiştir.

MYK'nın ulusal meslek standardında "çırac" tanımıyla örtüşen seviyede bir kuaför tanımı henüz yapılmamıştır. Kuaför salonlarında çırac olarak çalışan kişilerin

usta ve kalfaların kendilerine verdikleri görevleri yerine getirdikleri, bu süreçte de mesleği öğrenmeye başladıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 11
Çalışanların Eğitim Durumları

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
İlköğretim	9	5.0	9	8.3	18	6.2
İlkokul	12	6.7	8	7.5	20	6.9
Ortaokul	62	34.4	56	51.9	118	41.0
Lise	90	50.0	30	27.8	120	41.7
Ön lisans	2	1.1	1	.9	3	1.0
Lisans	5	2.8	4	3.7	9	3.1
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların eğitim durumlarını gösteren tablo 11 incelendiğinde; lise mezunlarının çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Ortaokul mezunu kişilerin de lise mezunu kişi sayısına oldukça yakın olduğu belirlenmiştir. Ön lisans ve lisans mezunlarının sayısının oldukça düşük olduğu görülmüştür.

Çelenk (2007) tarafından yapılan araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin; % 2'sinin ilköğretim mezunu, % 65,6'sının ilköğretim mezunu, % 26,5'inin ortaokul mezunu, % 6'sının lise mezunu olduğu; Ocakçı (2000) ve diğerleri tarafından yapılan araştırmada, araştırmaya katılan çırakların %52,4'ünün ilköğretim düzeyinde eğitim aldıkları; İçbay (2011) tarafından yapılan araştırmada çalışanların, %23,2'si lise, %52,6'sı ortaokul mezunu olarak tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmalarda kuaför salonlarında çalışanların çoğunlukla ilköğretim, ortaokul ve lise seviyesinde oldukları tespit edilmiştir. Daha yakın tarihli araştırmalarda lise seviyesindeki oranın arttığı belirlenmiştir. Araştırmada ön lisans ve lisans mezunlarının da çok az oranda da olsa bulunduğu tespit edilmiştir. Eğitimin önemi konusunda insanların bilinçlendikçe, eğitim seviyelerini yükseltmek için gayret sarf ettikleri, kuaför salonlarında çalışanlara da bunun yansıdığı düşünülmektedir.

Kuaför salonlarında çalışan kişilerin kuaförlük mesleğine erken yaşta başlamanın mesleği öğrenmede çok etkili olduğunu düşündükleri gözlemlenmiştir.

Mesleğe geç yaşta başlayanların çalışma ortamına uyum sağlamakta oldukça zorlandıkları da gözlemlenen unsurlar arasındadır. Bundan dolayı da işverenlerin işe eleman alırken genç yaştaki kişileri tercih ettikleri, erken yaşta çalışma hayatına başlayan kişilerin de eğitimlerinin yarım kaldığı düşünülmektedir.

Tablo 12
Çalışanların Mesleği Öğrenme Yerleri

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
Kuaför salonunda çalışarak	130	72.3	105	97.2	235	81.6
Kız Meslek Lisesi	43	23.9	2	1.9	45	15.6
Halk Eğitim Merkezi	7	3.9	1	.9	8	2.8
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların mesleği öğrenme yerlerini gösteren tablo 12 incelendiğinde; çalışanların en çok kuaför salonlarında çalışarak mesleklerini öğrendikleri tespit edilmiştir. Çalışanlardan halk eğitim merkezlerinde mesleği öğrenenlerin sayısının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bunun da nedeninin halk eğitim merkezlerinde kurslara katılan yetişkinlerin, yaşlarının büyük olmasından dolayı kuaför salonlarındaki zor çalışma şartlarına ayak uyduramadıkları ve kuaför salonlarında çalışma ortamında iş bulamadıklarının olduğu düşünülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nin 7. maddesinde “Kurs, seminer, toplantı, sempozyum, kulüp ve benzeri etkinliklerle yaş, eğitim düzeyi, cinsiyet, din ve dil farkı gözetmeksizin, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden çıkmış kişilere; okuma-yazma öğretimi ve diğer eksik eğitimlerini tamamlamasına destek sağlayıcı eğitim vermek, tamamlama programları uygulamak, meslekî, sosyal ve kültürel bilgi ve beceriler kazandırmak ya da mevcut bilgi ve becerilerini geliştirmek amacıyla il/ilçelerde merkezler kurulur” ifadesi yer almaktadır.

Bu maddeye bağlı olarak halk eğitim merkezlerinde açılan kuaförlük kurslarına da her yaştan vatandaş katılabilmektedir. Halk eğitim merkezlerindeki kuaförlük

kurslarına daha çok ev hanımlarının ve yetişkin insanların katıldığı, bu kursiyerlerin kursu bitirdikten sonra kuaför salonlarına adapte olamadığı gözlemlenmiştir.

Tablo 13
Çalışanların Mesleği Seçme Nedeni

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
Kendi isteği	144	80.0	82	76.0	226	78.5
Aile isteği	9	5.0	11	10.2	20	6.9
Kısa sürede meslek edinmek için	20	11.1	10	9.3	30	10.4
Arkadaş teşviki	3	1.7	3	2.8	6	2.1
Aileye maddi katkı sağlamak için	4	2.2	2	1.9	6	2.1
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların mesleği seçme nedenini gösteren tablo 13 incelendiğinde; çalışanların büyük oranda kendi istekleriyle mesleklerini seçtikleri görülmektedir. Bunun da sebebinin kuaförlük mesleğinin dışardan bakıldığı zaman hem eğlenceli gözükmesi hem de kişilerin kısa sürede kendi işyerlerini açma arzularının olduğu düşünülmektedir.

Çelenk (2007) yapılan araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin kuaförlük mesleğini seçmelerindeki en önemli nedenlerin; % 16,8'ine göre ailenin isteği, % 2,7'sine göre arkadaş teşviki, % 7,4'üne göre okul başarısızlığı, % 1,3'üne göre aileye katkı, % 51,7'sine göre mesleği sevmesi ve % 20,1'ine göre kısa sürede meslek edinmesi olarak tespit edilmiştir.

Yapılan çalışma daha önce yapılan çalışmayla paralellik göstermektedir.

Tablo 14
Çalışan Kişinin Kronik Rahatsızlığının Olup Olmama Durumu

Kronik Rahatsızlığı	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
Evet	11	6.1	6	5.6	17	5.9
Hayır	169	93.9	102	94.4	271	94.1
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların kronik rahatsızlığının olup olmama durumlarını gösteren tablo 14 incelendiğinde; çalışanların büyük kısmında herhangi bir kronik rahatsızlığının olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan çalışanlardan bir kişi alerji rahatsızlığı olduğunu, iki kişi de astım rahatsızlığı olduğunu belirtmiştir. Diğerlerinin rahatsızlıklarını belirtmek istemedikleri düşünülmektedir.

Çelenk (2007) tarafından yapılan araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin; % 9,9’unda kas-iskelet sistemi hastalıkları, % 11,3’ünde deri hastalıkları, % 11,9’unda solunum yolu hastalıkları, % 4,6’sında bulaşıcı hastalıklar ve % 20,5’inde ise psikolojik rahatsızlıklar bulunduğu; İçbay (2011) tarafından yapılan çalışmada, çalışanların %25,9’unun solunum sistemi, %52,4’ünün alerjik, %73,1’inin kas iskelet sistemi ve %32,6’sının da deri ile ilgili yakınması bulunduğu; Mandıracıoğlu (2006) ve diğerleri tarafından yapılan araştırmada katılımcıların % 58.8’inin baş ağrısı, % 15.5’inin varis, % 1.1’inin mantar enfeksiyonu, % 32.1’inin kas iskelet yakınması olduğu, % 35’inin alerjik yakınmasının olduğu, daha yaşlı çalışanlarda, kadınlarda ve sigara içenlerde yakınmaların sıklığının arttığı, Gül (2009) ve diğerleri tarafından yapılan araştırmada kuaförlerin % 21.1’ine alerji, % 6.1’ine astım, % 14.0’ına deri hastalığı tanısı doktor tarafından konulduğu, son bir senedir %43.0’ında bel, % 40.9’unda boyun, % 39.8’inde sırt, % 32.5’inde omuz, % 22.2’inde el bileği, % 22.2’inde diz, % 18.1’inde ayak bileği, % 8.8’inde kalça, % 7.6’ında dirsek ağrısı olduğu, % 18.7’inin vücudunda deri döküntüsü olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 15
İşyerinde Toplam Çalışan ve Saçla İlgili Çalışan Eleman sayısı

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
İşyerinde Çalışan Eleman Sayısı						
2	51	28.3	17	15.7	68	23.6
3	26	14.4	10	9.3	36	12.5
4	30	16.7	11	10.2	41	14.2
5	21	11.7	19	17.6	40	13.9
6	18	10.0	19	17.6	37	12.9
6 üzeri	34	18.9	32	29.6	66	22.9
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

İşyerinde Saçla İlgili İşlemleri Yapan Eleman Sayısı						
1	26	14.4	19	17.6	45	15.6
2	65	36.1	32	29.6	97	33.7
3	28	15.6	17	15.7	45	15.6
4	28	15.6	9	8.3	37	12.8
5	10	5.6	9	8.3	19	6.6
6	3	1.7	8	7.4	11	3.8
6 üzeri	20	11.1	14	13.0	34	11.8
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında işyerinde toplam çalışan sayısını gösteren tablo 15 incelendiğinde; 2 kişi çalışan işyerleri % 23.6 olarak belirlenmiştir. 3 ve daha fazla eleman olan işyeri oranı % 76,4'tür. İşyerinde eleman sayısının fazla olması, işletmenin iş potansiyelinin yüksek olması anlamına gelmektedir. Yoğun ve yorucu iş temposu arasında çalışanların birbirleriyle iletişimlerinde zaman zaman daha fazla problem yaşadıkları gözlemlenmiştir. Bu problemlerin bazen müşterilerin hissedebileceği şekilde dışarıya yansması çalışanların daha stresli ve gergin olmalarına sebep olduğu düşünülmektedir.

Yine tabloda saçla ilgili işlemleri yapan eleman sayıları incelendiğinde; en çok yığılmanın saçla ilgili işlem yapan 2 seçeneğinde olduğu görülmektedir.

Tablo 16
Çalışanların İşyerindeki İşlemleri Yapma Sıklıkları

SEÇENEKLER	Her zaman		Sıklıkla		Nadiren		Hiç Bir Zaman	
	K S (%)	E S (%)	K S (%)	E S (%)	K S (%)	E S (%)	K S (%)	E S (%)
Fön çekme	131 (72.8)	87 (80.6)	26 (14.4)	11 (10.2)	14 (7.8)	2 (1.9)	9 (5.0)	8 (7.4)
Saç kesimi	90 (50.0)	64 (59.3)	38 (21.1)	23 (21.3)	25 (13.9)	9 (8.3)	27 (15.0)	12 (11.1)
Saç boyama	90 (50.0)	69 (63.9)	39 (21.7)	17 (15.7)	30 (16.7)	11 (10.2)	21 (11.7)	11 (10.2)
Röfle, gölge, baleyaj	63 (35.0)	49 (45.4)	40 (22.2)	20 (18.5)	44 (24.4)	23 (21.3)	33 (18.3)	16 (14.8)
Topuz uygulaması	79 (43.9)	53 (49.1)	43 (23.9)	26 (24.1)	35 (19.4)	12 (11.1)	23 (12.8)	17 (15.7)

Maşa, vak, rasta	86 (47.8)	62 (57.4)	40 (22.2)	23 (21.3)	26 (14.4)	13 (12.0)	28 (15.6)	10 (9.3)
Mizanpli, papiyot uygulaması	42 (23.3)	32 (29.6)	26 (14.4)	23 (21.3)	59 (32.8)	26 (24.1)	53 (29.4)	27 (25.0)
Brezilya fönü	21 (11.7)	31 (28.7)	11 (6.1)	11 (10.2)	41 (22.8)	31 (28.7)	107 (59.4)	35 (32.4)
Saç ekleme	35 (19.4)	42 (38.9)	19 (10.6)	16 (14.8)	44 (24.4)	17 (15.7)	82 (45.6)	33 (30.6)
Permanant, defrize uygulaması	26 (14.4)	28 (25.9)	14 (7.8)	13 (12.0)	62 (34.4)	32 (29.6)	78 (43.3)	35 (32.4)
Açma boyama	75 (41.7)	58 (53.7)	37 (20.6)	20 (18.5)	29 (16.1)	11 (10.2)	39 (21.7)	19 (17.6)

Kadın kuaför salonlarında çalışanların işyerindeki işlemleri yapma sıklıklarının gösteren tablo 16'e bakıldığında; fön çekme işlemini kadın çalışanların % 72.8' inin, erkek çalışanların % 80.6' sının; saç kesimi işlemini kadın çalışanların % 50.0' ının erkek çalışanların % 59. 3' ünün; saç boyama işlemini kadın çalışanların % 50.0' ının erkek çalışanların % 63.9' unun; röfle, gölge, baleyaj işlemlerini kadın çalışanların % 35.0' ı, erkek çalışanların % 45.4' ü; topuz uygulamasını kadın çalışanların % 43. 9'u, erkek çalışanların % 49.1' i; maşa, vak, rasta uygulamasını, kadın çalışanların % 47.8'i, erkek çalışanların % 57. 4'ü; mizanpli papiyot uygulamasını erkek çalışanların % 29.6' sı; saç ekleme işlemini erkek çalışanların % 38.9'u; açma boyama işlemini kadın çalışanların % 41.7'si, erkek çalışanların % 53.7' si her zaman yaptıkları belirlenmiştir.

Çalışanların her zaman yaptıklarını belirttikleri bu uygulamaların hemen hemen hepsi (saç kesimi ve saç ekleme bazen ve tercihen oturarak yapılabilir), ayakta ve uzun süreli sabit kalınarak yapılmaktadır. İşlem süresi bazı uygulamalarda ara vermeden 3-4 saati bulabilmektedir. Saç boyama, röfle, gölge, baleyaj, açma –boyama işlemlerinde kimyasal ürünlerin kullanılmasından dolayı daha yıpratıcı olmaktadır. Fön uygulamaları hem ortamın ısını artırdığı için, hem de çalışırken ekstra güç isteyen bir işlem olduğu için ayrıca yorucu olmaktadır. Bu şartlarda yapılan bu işlemlerin her zaman yapılan uygulamalar olmasından dolayı da çalışma şartlarının yorucu olduğu düşünülmektedir.

Mizanpli papiyot uygulamasını kadın çalışanların % 32.8' i nadiren yaptıklarını belirtmişlerdir. Maşa uygulamasının daha kolay uygulanmasından dolayı, mizanpli papiyot işlemlerinin yerini son zamanlarda maşa uygulamasının aldığı gözlemlenmektedir.

Brezilya fönünü kadın çalışanların % 59.4' ü, erkek çalışanların % 32.4' ü, permanant defrize işlemini kadın çalışanların % 43.3'ü, erkek çalışanların % 32.4' ü hiçbir zaman yapmadıklarını belirtmişlerdir. Kadın çalışanların en az yaptıkları uygulama brezilya fönü, erkek çalışanların en az yaptıkları işlem brezilya fönü ve permanant defrize uygulamaları olarak belirlenmiştir. Bu uygulamaların daha az yapılmasının sebebi, kimyasal ürünlerin kullanıldığı işlemler olmasından dolayı saç sağlığını ve insan sağlığını olumsuz etkilediği düşünülerek müşteriler ve çalışanlar tarafından çok tercih edilmediği gözlenmiştir.

4.2 Çalışma Şartları İle İlgili Bulgular

Tablo 17
Haftada Çalıştıkları Gün Sayısı

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
5 gün	24	13.3	9	8.3	33	11.5
6 gün	96	53.3	53	49.1	149	51.7
7 gün	60	33.3	46	42.6	106	36.8
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların haftada çalıştıkları gün sayısını gösteren tablo 17'ye bakıldığında 6 günde yığılma olduğu görülmektedir. Çalışanlardan % 36. 8'i haftanın 7 günü çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Kuaför salonları için haftada belirli bir günün resmi olarak tatil olmamasından dolayı kuaförlerin birçoğunun 7 gün çalıştığı, kuaför salonlarının bazılarının kendi içindeki düzenlemelerle elemanlarının 1 gün izin kullanmasını sağladığı gözlemlenmektedir. Haftanın 6 veya 7 gününün uzun ve yorucu çalışma şartlarıyla geçmesinin, çalışanların erken yaşlarda yıpranmasına sebep olduğu düşünülmektedir.

Çelenk (2007) tarafından yapılan araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin; % 6,3'ü 5 gün çalıştıklarını, % 43,0'ı 6 gün çalıştıklarını, % 50,7'si 7 gün çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmada elde edilen bulgular Çelenk'in bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Tablo 18
Çalışanların İşyerine Gidiş ve İşyerinden Çıkış Saatleri

İşyerine Gidiş Saati	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
07.00–08.00 arası	97	53.9	61	56.5	158	54.9
08.00–09.00 arası	17	9.4	4	3.7	21	7.3
09.00–10.00 arası	66	36.7	43	39.8	109	37.8
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0
İşyerinden Çıkış Saati						
16.00–17.00 arası	13	7.2	6	5.6	19	6.6
18.00–19.00 arası	84	46.7	47	43.5	131	45.5
20.00–22.00 arası	83	46.1	55	50.9	138	47.9
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların işyerine gidiş saatlerini gösteren tablo 18 incelendiğinde; 07.00-08.00 saatleri arasında yığılma olduğu görülmektedir. İşyerinden çıkış saatleri incelendiğinde 20.00-22.00 saatleri arasında yığılma olduğu görülmektedir.

Tablo 18’de işyerine giriş saatlerinde en fazla yığılmanın olduğu 07.00–08.00 arası ile, 20.00-22.00 arasını bulan çıkış saatleri birlikte değerlendirildiğinde çalışan kişi işyerinde 12-15 saat arası kalabilmektedir. Bu sürenin çalışan kişinin bedenen çok yorulmasına, yıpranmasına sebep olacağı gibi, kendine özel zamanı kalmayacağı için psikolojik olarak da olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir.

Tablo 19
Günlük Çalışma Süreleri

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
8 saatten az	12	6.7	5	4.6	17	5.9
8 saat	52	28.9	32	29.7	84	29.1
8 saatten fazla	116	64.4	71	65.7	187	65.0
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların günlük çalışma sürelerini gösteren tablo 19 incelendiğinde; 8 saatten fazla çalışanların yoğunlukta olduğu görülmektedir.

Çelenk (2007) yapılan araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin; % 12,2'si 8 saatten az çalıştıklarını, % 9,5'i 8 saat çalıştıklarını ve % 78,3'ü ise 8 saatten fazla çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma bulguları ile daha önce yapılan çalışmada 8 saatten fazla çalışanların yüzdesi paralellik göstermektedir.

Tablo 17, 18, 19'da çalışanların haftada çalıştıkları gün sayısı, işyerine gidiş saatleri, işyerinden çıkış saatleri ve günlük çalışma süreleri birlikte değerlendirildiğinde kuaför salonlarında çalışanların çalışma saatlerinin uzun olduğu görülmektedir. Özellikle haftanın 6-7 günü 8 saatten fazla çalışmaları, çıkış saatlerinin saat 22.00'a kadar sarkabilmesinden dolayı çalışma şartlarının çok yorucu olduğu düşünülmektedir. Evli ve çocuk sahibi çalışanlar için çalışma şartlarının daha zorlayıcı olduğu düşünülebilir.

Tablo 20
Bayram ve Diğer Resmi Tatil Günlerinde Çalışma Durumları

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
Evet çalışıyor	83	46.1	47	43.5	130	45.1
Randevulu müşteri olursa çalışıyor	61	33.8	44	40.8	105	36.4
Hayır çalışılmıyor	36	20.0	17	15.7	53	18.4
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların bayram ve diğer resmi tatil günlerinde çalışma durumlarını gösteren tablo 20 incelendiğinde; “evet çalışıyorum“ seçeneğinde yığılma olduğu görülmektedir. Bayram ve resmi tatil günlerinde sürekli olarak çalışmanın, çalışanları psikolojik ve fiziksel olarak olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

Çelenk (2007) tarafından yapılan araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin; %46,4'ü bayram ve resmi tatil günlerinde çalıştıklarını, %15,2 bayram ve resmi tatil

günlerinde çalışmadıklarını ve %38,4'ü ise bazı bayram ve resmi tatil günlerinde çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Yapılan çalışmayla daha önce yapılan çalışma arasında bayram ve resmi tatil günlerinde çalıştıklarını söyleyenlerin yüzdesi paralellik göstermektedir.

Tablo 21
Yıllık İzin Süreleri

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
1 hafta	92	51.1	54	50.0	146	50.7
15 gün	63	35.0	34	31.5	97	33.7
20 gün	16	8.9	13	12.0	29	10.1
1 ay	9	5.0	7	6.5	16	5.5
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların yıllık izin sürelerini gösteren tablo 21 incelendiğinde; 1 hafta izin kullananların çalışanların % 50,7'sini, 15 gün izin kullananların çalışanların % 33,7' sini oluşturduğu görülmektedir. 20 gün ve bir ay izin kullananların oranı % 15,6'dır.

Çalışanların işyerine gidiş saatleri, işyerinden çıkış saatleri, haftalık ve günlük çalışma süreleri, izin durumları değerlendirildiğinde, dinlenebilecekleri kendilerine vakit ayırabilecekleri zamanlarının kalmadığı, bunun da çalışanlar için yorucu ve yıpratıcı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 22
İşyerine Ulaşım Süreleri

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
30 dakikadan az	135	75.0	76	70.4	211	73.3
30-60 dakika arası	33	18.3	25	23.1	58	20.1
60 dakikadan fazla	12	6.7	7	6.5	19	6.6
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların işyerine ulaşım sürelerini gösteren tablo 22 incelendiğinde; yığılmanın 30 dakikadan az seçeneğinde olduğu görülmektedir.

Çelenk (2007) tarafından yapılan araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin; % 67,3'ü işyerine 30 dakikadan kısa sürede ulaştıklarını, % 30,7'si işyerine 30-60 dakika arası sürede ulaştıklarını ve % 2'si ise işyerine 60 dakikadan uzun sürede ulaştıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 23
Çalışanların Öğle Yemeği İzni Olup Olmama Durumları

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
Evet, öğle arasında yemeğe çıkıyorum	51	28.3	39	36.1	90	31.2
Öğle yemeği tatilini işyerinde geçiriyorum	48	26.7	8	7.4	56	19.4
İş yoğunluğundan dolayı uygun zaman olunca öğle yemeğine çıkıyorum	20	11.1	21	19.4	41	14.2
Öğle yemeğimiz işyerinden karşılandığı için dışarı çıkmıyorum	32	17.8	8	7.4	40	13.9
Hayır, öğle yemeği tatilim yok.	29	16.1	32	29.6	61	21.2
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların öğle yemeği izni olup olmama durumları gösteren tablo 23'e bakıldığında öğle yemeği iznini düzenli olarak kullanabilenlerin çalışanların % 31,2'sini oluşturdukları görülmektedir. Diğer çalışanların % 21,2'si öğle yemeği izinlerinin olmadığı belirtmişlerdir. Kalan seçenekler de incelendiği zaman çalışanların sürekli, düzenli bir öğle yemeği izinlerinin olmadığı görülmektedir.

Çelenk (2007) tarafından yapılan araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin; % 41,3'ünün işyerinde öğle yemeği tatiline çıktıkları, % 47,3'ünün işyerinde öğle yemeği tatiline çıkmadıkları ve % 11,4'ünün ise işyerinde öğle yemeği tatiline bazen çıktıkları belirlenmiştir.

Tablo 24
Çalışma Sürelerinin Uzun Olmasının Çalışanlar Üzerine Etkileri

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
Evet, yoruluyorum ve iş verimim düşüyor	40	22.2	21	19.4	61	21.2
Çalışma sürem uzun olduğu için eve geç gidiyorum ve dinlenemiyorum	39	21.7	18	16.7	57	19.8
Hayır, sağlığımı olumsuz etkilemiyor	82	45.6	45	41.7	127	44.1
Hayır, çalışma sürem uzun değil	19	10.6	24	22.2	43	14.9
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların, çalışma sürelerinin uzun olmasının çalışanlar üzerine etkilerini gösteren tablo 24'e bakıldığında; çalışanların % 14.9'unun çalışma süresini uzun bulmadığı görülmektedir. "Hayır, sağlığımı olumsuz etkilemiyor" seçeneğini belirtenlerin % 44.1 olduğu görülmektedir. Ancak çalışma süresinin uzun olmasının olumsuz etkilerinin daha uzun vadede ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

Tablo 25
İş Çıkışında Kendilerini Nasıl Hissettikleri

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
Mutlu	14	7.8	18	16.7	32	11.1
Mutlu ve yorgun	94	52.2	47	43.5	141	49.0
Yorgun ve bitkin	68	37.8	34	31.5	102	35.4
Stresli	4	2.2	9	8.3	13	4.5
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların, iş çıkışında kendilerini nasıl hissettiklerini gösteren tablo 25'e bakıldığında; en fazla yığılmayla kendilerini mutlu ve yorgun hissettikleri; kendisini yorgun ve bitkin, stresli hissedenlerin toplamının ise % 39,9 olduğu görülmektedir.

Çelenk (2007) tarafından yapılan araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin; %4,6'sı kendini mutlu, %32,7'si kendini mutlu ve yorgun, %40,7'si kendini yorgun ve bitkin, %18,7'si kendini stresli hissettiklerini belirtmişlerdir.

Yapılan çalışma, daha önce yapılan araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Tablo 26
Çalışanların Çalıştıkları İşyerlerinin Ölçüsü

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
30 m ² den az	17	9.4	3	2.8	20	6.9
30-60 m ²	45	25.0	16	14.8	61	21.2
60-100 m ²	66	36.7	45	41.7	111	38.5
100 m ² üzeri	52	28.9	44	40.7	96	33.3
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların, çalıştıkları işyerinin ölçüsünü gösteren tablo 26' ya bakıldığında; en çok yığılmanın 60-100 m² arasında olduğu görülmektedir.

Kuaför salonlarında çalışılan ortamın fiziksel şartlarının iyi olmasının çalışanların, daha az yorulmasına sebep olacağı ve motivasyonlarını artıracığı düşünülmektedir. İşyeri ölçüsü de fiziksel şartlarla ilgilidir. İşyeri ölçüsünün yeterli büyüklükte olmasının çalışanlar için daha ferah bir ortam olacağı düşünülmektedir. Ölçüsü 30 m²'den az olan kuaför salonlarının daha bunaltıcı olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 27
İşyerlerinde Saçla İlgili İşlemlerin Yapıldığı Alandaki Çalışma Koltuğu Sayısı

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
1 adet	1	.6	0	.0	1	.3
2 adet	11	6.1	3	2.8	14	4.9
3 adet	36	20.0	7	6.5	43	14.9
4 adet	61	33.9	25	23.1	86	29.9
5 adet	24	13.3	12	11.1	36	12.5
6 adet	9	5.0	11	10.2	20	6.9
7 adet	4	2.2	1	.9	5	1.7

8 adet	13	7.2	23	21.3	36	12.5
9 adet	2	1.1	1	.9	3	1.0
10 adet	6	3.3	10	9.3	16	5.6
11 adet	1	.6	0	.0	1	.3
12 adet	6	3.3	8	7.4	14	4.9
13 adet	1	.6	0	.0	1	.3
15 adet	3	1.7	5	4.6	8	2.8
16 adet	1	.6	1	.9	2	.7
18 adet	0	.0	1	.9	1	.3
20 adet	1	.6	0	.0	1	.3
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında saçla ilgili işlemlerin yapıldığı alandaki çalışma koltuğu sayısını gösteren tablo 27'ye bakıldığında; en çok yığılmanın 4 adet koltuk sayısında olduğu görülmektedir. Yine tablo incelendiğinde 4' ün altında koltuk sayısına sahip kuaför salonlarının, toplam kuaför salonlarının % 20,1'ini oluşturduğu görülmektedir. 4-20 arasında koltuk sayısına sahip kuaför salonlarının oranı % 79, 9' dur. Çalışma koltuğu sayısının fazla olmasından dolayı, kuaför salonlarındaki müşteri potansiyelinin çok olduğu, çalışanlara düşen iş yükünün fazla olduğu düşünülmektedir.

Tablo 28
Çalışma Pozisyonları ve Bedensel Kol hareketleri

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
Ayakta	171	95.0	108	100.0	279	96.9
Oturarak	9	5.0	0	.0	9	3.1
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0
Kol Hareketleri						
İleri uzanma	93	51.6	61	56.5	154	53.5
Yukarı uzanma	87	48.4	47	43.5	134	46.5
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarında çalışanların çalışma pozisyonlarını ve bedensel kol hareketlerini gösteren tablo 28 incelendiğinde; ayakta çalışanların % 96.9 olduğu görülmektedir. Erkeklerin % 100'ü ayakta çalıştıklarını belirtirken, oturarak

çalıştıklarını belirten kadın çalışanların salonda saçla ilgili işlemlerin yanı sıra, manikür pedikür de yaptıkları gözlemlenmiştir. Manikür pedikür müşterileri daha çok olduğu için çoğunlukla oturarak çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Kol hareketlerinde ileri uzandıklarını belirtenlerin % 53.5 olduğu, yukarı uzandıklarını belirtenlerin % 46.5 olduğu görülmektedir.

Uzun süreli ayakta ve sabit kalınarak ileri ve yukarı kol hareketleri ile gerçekleştirilen işlemlerin, çalışanlar için yorucu ve yıpratıcı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 29
İşyerinin Isınma Şekli

SEÇENEKLER	Kadın		Erkek		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%
Soba	8	4.4	2	1.9	10	3.5
Kalorifer	47	26.1	16	14.8	61	21.1
Tüplü cihazlar	0	.0	1	.9	1	.3
Elektrikli cihazlar	9	5.0	8	7.4	17	5.9
Klima	116	64.4	81	75.0	197	68.4
TOPLAM	180	100.0	108	100.0	288	100.0

Kadın kuaför salonlarının ısınma şeklini gösteren tablo 29 incelendiğinde; en çok yığılmanın klima seçeneğinde olduğu görülmektedir. Klimanın daha yaygın olmasının sebebinin soğuk havalarda ısınmayı sağlarken, sıcak havalarda ve fön makinası gibi ortamın ısınıp yükselmesine sebep olan uygulamalarda ortamın serinlemesini sağlamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Klima ani terleme ve üşümelere sebep olmaması için, çalışma yerlerinin çok yakınında olmamalıdır. Klimanın ısının çalışana yakından ve direk gelmesi, ani ısı değişikliğinden dolayı, hastalıklara yol açabilir.

Çelenk (2007) tarafından yapılan araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin çalıştığı işyerlerinin; % 25,9'u sobayla, % 21,8'i kaloriferle, % 8,2'si elektrikli cihazlarla, % 0,7'si tüplü cihazlarla, % 42,2'si klimayla ve % 1,4'ü ise başka şekillerde ısınmaktadır.

4.3 Fiziksel Çevre Stresörleri İle İlgili Bulgular

Tablo 30
Fiziksel Çevre Stresörleri İle İlgili Bulgular

SEÇENEKLER	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum	
	K S (%)	E S (%)	K S (%)	E S (%)	K S (%)	E S (%)	K S (%)	E S (%)
İşyerinde ve çevresinde rahatsız edici gürültü yoktur	78 (43.3)	57 (52.8)	31 (17.2)	23 (21.3)	39 (21.7)	15 (13.9)	32 (17.8)	13 (12.0)
İşyerinin havalandırması yeterlidir	109 (60.6)	81 (75.0)	49 (27.2)	23 (21.3)	13 (7.2)	3 (2.8)	9 (5.0)	1 (.9)
İşyerinin aydınlatma sistemi yeterlidir	121 (67.2)	81 (75.0)	46 (25.6)	24 (22.2)	5 (2.8)	1 (.9)	8 (4.4)	2 (1.9)
İşyerinde sağlığını olumsuz etkileyen nem yoktur	111 (61.7)	79 (73.1)	41 (22.8)	22 (20.4)	13 (7.2)	2 (1.9)	15 (8.3)	5 (4.6)
İşyerinin ısısı yeterlidir	113 (62.8)	82 (75.9)	50 (27.8)	25 (23.1)	14 (7.8)	1 (.9)	3 (1.7)	0 (.0)
İşyerinde tuvalet yeterlidir	130 (72.2)	80 (74.1)	38 (21.1)	23 (21.3)	6 (3.3)	3 (2.89)	6 (3.3)	2 (1.9)
İşyerinde dinlenme odası vardır	92 (51.1)	72 (66.7)	47 (26.1)	21 (19.4)	19 (10.6)	11 (10.2)	22 (12.2)	4 (3.7)
İşyerinde hijyen kuralları uygulanır	137 (76.1)	86 (79.6)	34 (18.9)	21 (19.4)	6 (3.3)	1 (.9)	3 (1.7)	0 (.0)
İşyerinin büyüklüğü yapılan işlemler için yeterlidir	124 (68.9)	87 (80.6)	41 (22.8)	15 (13.9)	9 (5.0)	4 (3.7)	6 (3.3)	2 (1.9)
Çalışma tezgâhlarının sayısı gelen müşteri potansiyelini karşılayabilecek sayıdadır	117 (65.0)	83 (76.9)	45 (25.0)	21 (19.4)	14 (7.8)	3 (2.8)	4 (2.2)	1 (.9)
Çalışma koltukları arasındaki mesafeler çalışma kolaylığı için yeterlidir	123 (68.3)	81 (75.0)	40 (22.2)	23 (21.3)	11 (6.1)	4 (3.2)	6 (3.3)	0 (.0)
Çalışma tezgâhlarının yanında kullanılan araç gereçlerin konulabileceği yer vardır	128 (71.1)	83 (76.9)	41 (22.8)	21 (19.4)	3 (1.7)	4 (3.7)	8 (4.4)	0 (.0)
Müşteri bekleme yeri vardır	136 (75.6)	88 (81.5)	38 (21.1)	20 (18.5)	1 (.6)	0 (.0)	5 (2.8)	0 (.0)
Bekleme koltukları yeterlidir	132 (73.3)	87 (80.6)	38 (21.1)	18 (16.7)	8 (4.4)	3 (2.8)	2 (1.1)	0 (.0)
Saç yıkama üniteleri yeterlidir	116 (64.4)	88 (81.5)	47 (26.1)	19 (17.6)	10 (5.6)	0 (.0)	7 (3.9)	1 (.9)
Teknolojik yenilikler işyerinde takip edilir	104 (57.8)	80 (74.1)	50 (27.8)	23 (21.3)	17 (9.4)	2 (1.9)	9 (5.0)	3 (2.8)
İşyerinde yangın söndürücü vardır	118 (65.6)	81 (75.0)	36 (20.0)	21 (19.4)	5 (2.8)	4 (3.7)	21 (11.7)	2 (1.9)
İşyerinde ecza dolabı vardır	102 (56.7)	76 (70.4)	39 (21.7)	17 (15.7)	11 (6.1)	8 (7.4)	28 (15.6)	7 (6.5)
İşyeri Belediye ve Sağlık Bakanlığına tabi görevlilerce belirli aralıklarla denetlenir	119 (66.1)	76 (70.4)	35 (19.4)	23 (21.3)	16 (8.9)	6 (5.6)	10 (5.6)	3 (2.8)
İşyerinde işlemler sırasında kişisel koruyucu (eldiven, bone v.b) kullanılır	138 (76.7)	90 (83.3)	33 (18.3)	15 (13.9)	6 (3.3)	1 (.9)	3 (1.7)	2 (1.9)
Çalışma koltuklarımızın yüksekliği amortisörlü sistemle ayarlanıyor	135 (75.0)	91 (84.3)	30 (16.7)	15 (13.9)	5 (2.8)	0 (.0)	10 (5.6)	2 (1.9)
Çalışma koltuklarımızın yüksekliği hidrolik sistemleriyle ayarlanıyor	115 (63.9)	80 (74.1)	26 (14.4)	15 (13.9)	16 (8.9)	3 (2.8)	23 (12.8)	10 (9.3)
Aynalarımızın ebatı ve yüksekliği yapılan işlemlerde yeterli	139 (77.2)	92 (85.2)	33 (18.3)	14 (13.0)	4 (2.2)	0 (.0)	4 (2.2)	2 (1.9)

Fiziksel çevre stresörleri ile ilgili bulguların yer aldığı tablo 30 incelendiğinde “işyerinde ve çevresinde rahatsız edici gürültü yoktur” seçeneğine “katılıyorum” diyen kadın çalışan % 43,3, erkek çalışan % 52,8 olarak belirlenmiştir. Kuaför salonlarının fön makinalarının sesinden dolayı genellikle gürültülü bir çalışma ortamı olduğu gözlemlenmiştir. Katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin kendi çalıştıkları ortamdaki fön makinesi ve müzik gibi seslerden dolayı gürültüyü kanıksadıkları, bundan dolayı gerek içerideki sesleri gerekse dışardan gelen gürültüyü çok fazla önemsemedikleri düşünülmektedir.

Araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde kuaför salonlarının büyük bölümünde ecza dolabı olmadığı, yangın söndürücünün bulunmadığı, tuvaletlerin birçok işyerinde, kuaför salonuna özel değil genelde pasaj içindeki bütün esnafa ait olduğu, ayrı bir dinlenme odası bulunmadığı, hijyen kurallarına yeteri kadar özen gösterilmediği, kişisel koruyucuların yeteri kadar kullanılmadığı izlenmiş; merkezi sistem ısıtmanın olmadığı işyerlerinde klima, elektrikli soba gibi cihazların özellikle müşteri olmadığı zamanlarda, çalışanlar için yeterli ısıtmayı sağlayacak şekilde kullanılmadığı gözlemlenmiştir. Elektrikle veya ayrı bir maliyetle ısınan kuaför salonlarında müşteri olmadığı zamanlarda bu maliyeti önlemek için ısıtıcıların yeteri kadar kullanılmadığı düşünülmektedir. Anketlere verilen cevaplarda bu hususların yeterli görünmesinin sebebinin, anketlere cevap veren kişiler genellikle ustalar olduğu için bunu bir denetim gibi algılayarak kendi işyerlerini kötü göstermek istemediklerinden olduğu düşünülmektedir.

Çelenk (2007) tarafından yapılan araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerden çalıştıkları işyerlerinin; % 26,5’i sağlık müdürlüğü veya belediye tarafından düzenli kontrol edilmekte, % 29,1’i sağlık müdürlüğü veya belediye tarafından düzenli kontrol edilmemekte ve % 44,4’ü ise sağlık müdürlüğü veya belediye tarafından bazen kontrol edilmekte olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin çalıştığı işyerlerinin; % 25’inde rahatsız edici gürültü bulunduğu, % 31,8’inde havalandırma sistemi bulunmadığı, %13,5’inde yeterli aydınlatma sistemi bulunmadığı, %12,2’sinde sağlığı etkileyecek kadar nem bulunduğu, % 19,6’sında sağlığı etkileyecek kadar ısı bulunduğu, % 33,8’inde tuvalet bulunmadığı, % 36,4’ünde yangın söndürücü bulunmadığı, % 70,7’sinde ecza dolabı bulunmadığı, % 68,9’unda banyo, soyunma odası veya dinlenme odası bulunmadığı ve % 39,3’ünde önlük giyilmediği

belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin çalıştıkları işyerlerinin; % 65,6'sında işlemler sırasında kişisel koruyucu kullanılırken % 34,4'ünde ise işlemler sırasında kişisel koruyucu kullanılmadığı tespit edilmiştir.

4.4 Çalışma Yerlerinin Düzenlenmesi Kullanılan Araç Gereç Donanım İle İlgili Bulgular

Tablo 31
Çalışma Yerlerinin Düzenlenmesi Kullanılan Araç Gereç Donanım İle İlgili Bulgular

SEÇENEKLER	Her Zaman		Sıklıkla		Nadir		Hiçbir Zaman	
	K S (%)	E S (%)	K S (%)	E S (%)	K S (%)	E S (%)	K S (%)	E S (%)
Fönü yardım almadan, tek başıma çekiyorum	115 (63.9)	54 (50.0)	36 (20.0)	24 (22.2)	14 (7.8)	21 (19.4)	15 (8.3)	9 (8.3)
Fön çekerken fönü elemanım tutuyor	28 (15.6)	17 (15.7)	39 (21.7)	24 (22.2)	57 (31.7)	33 (30.6)	56 (31.1)	34 (31.5)
Saç kesimini genellikle ayakta yapıyorum	132 (73.3)	69 (63.9)	10 (5.6)	14 (13.0)	17 (9.4)	14 (13.0)	21 (11.7)	11 (10.2)
Saç kesimini genellikle oturarak yapıyorum	16 (8.9)	9 (8.3)	10 (5.6)	13 (12.0)	36 (20.0)	27 (25.0)	118 (65.6)	59 (54.6)
Saç boyama uygulamalarını tek başıma yapıyorum	99 (55.0)	58 (53.7)	33 (18.3)	15 (13.9)	26 (14.4)	17 (15.7)	22 (12.2)	18 (16.7)
Saç boyama uygulamalarında elemanımdan yardım alıyorum	37 (20.6)	24 (22.2)	32 (17.8)	19 (17.6)	47 (26.1)	30 (27.8)	64 (35.6)	35 (32.4)
Açma boyama işlemlerini tek başıma yapıyorum	63 (35.0)	48 (44.4)	31 (17.2)	20 (18.5)	50 (27.8)	22 (20.4)	36 (20.0)	18 (16.7)
Açma boyama işlemlerinde elemanımdan yardım alıyorum	42 (23.3)	22 (20.4)	29 (16.1)	17 (15.7)	62 (34.4)	37 (34.3)	47 (26.1)	32 (29.6)
Röfle ,gölge, baleyaj uygulamalarını tek başıma yapıyorum	58 (32.2)	42 (38.9)	33 (8.3)	17 (15.7)	45 (25.0)	27 (25.0)	44 (24.4)	22 (20.4)
Röfle ,gölge, baleyaj uygulamalarında elemanımdan yardım alıyorum	57 (31.7)	27 (25.0)	37 (20.6)	15 (13.9)	45 (25.0)	31 (28.7)	41 (22.8)	35 (32.4)
Saç boyama, röfle gölge baleyaj uygulamalarında, işlemi yaptığım yer ile hazırlıkları yaptığım yer arasında gidip gelmek beni yoruyor	23 (12.8)	22 (20.4)	20 (11.1)	6 (5.6)	50 (27.8)	29 (26.9)	87 (48.3)	51 (47.2)
Topuz uygulamalarını tek başıma yapıyorum	84 (46.7)	44 (40.7)	45 (25.0)	18 (16.7)	28 (15.6)	22 (20.4)	23 (12.8)	24 (22.2)
Topuz uygulamalarında elemanımdan yardım alıyorum	38 (21.1)	28 (25.9)	43 (23.9)	14 (13.0)	58 (32.2)	38 (35.2)	41 (22.8)	28 (25.9)
Maşa, vak, rasta uygulamalarını tek başıma yapıyorum	96 (53.3)	47 (43.5)	24 (13.3)	12 (11.1)	35 (19.4)	25 (23.1)	25 (13.9)	24 (22.2)
Maşa, vak, rasta uygulamalarını elemanımdan yardım alarak yapıyorum	34 (18.9)	25 (23.1)	31 (17.2)	15 (13.9)	51 (28.3)	41 (38.0)	64 (35.6)	27 (25.0)
Mizanpli, papiyot işlemini tek başıma yapıyorum	66 (36.7)	43 (39.8)	35 (19.4)	12 (11.1)	33 (18.3)	30 (27.8)	46 (26.6)	23 (21.3)
Mizanpli işlemini yaparken elemanımdan yardım alıyorum	28 (15.6)	14 (13.0)	29 (16.1)	19 (17.6)	61 (33.9)	34 (31.5)	62 (34.4)	41 (38.0)
Permanant işlemini tek başıma yapıyorum	54 (30.0)	38 (35.2)	32 (17.8)	18 (16.7)	38 (21.1)	29 (26.9)	56 (31.1)	23 (21.3)
Permanant işlemini elemanımdan yardım alarak yapıyorum	43 (23.9)	20 (18.5)	29 (16.1)	22 (20.4)	43 (23.9)	23 (21.3)	65 (36.1)	43 (39.8)
Defrize işlemini tek başıma yapıyorum	39 (21.7)	34 (31.8)	17 (9.4)	18 (16.8)	31 (17.2)	25 (23.4)	9 (51.7)	30 (28.0)
Defrize uygulamasında elemanımdan yardım alıyorum	53 (29.4)	37 (34.3)	16 (8.9)	9 (8.3)	25 (13.9)	29 (26.9)	86 (47.8)	33 (30.6)
Brezilya fönünü tek başıma yapıyorum	31	41	28	19	22	18	99	30

	(17.2)	(38.0)	(15.6)	(17.6)	(12.2)	(16.7)	(55.0)	(27.8)
Brezilya fönünü yaparken elemanımdan yardım alıyorum	45 (25.0)	30 (27.8)	13 (7.2)	18 (16.7)	32 (17.8)	24 (22.2)	90 (50.0)	36 (33.3)
Saç ekleme işlemini genellikle tek başıma yapıyorum	36 (20.0)	38 (35.2)	33 (18.3)	18 (16.7)	34 (18.9)	24 (22.2)	77 (42.8)	28 (25.9)
Saç ekleme işlemini yaparken elemanımdan yardım alıyorum	54 (30.0)	36 (33.3)	24 (13.3)	14 (13.0)	30 (16.7)	31 (28.7)	72 (40.0)	27 (25.0)
Saçtaki işlemleri tek başıma yaptığım zaman daha çok yoruluyorum	49 (27.2)	33 (30.6)	46 (25.6)	21 (19.4)	49 (27.2)	35 (32.4)	36 (20.0)	19 (17.6)
Salonda saç kesimi yaparken kullandığım araç gereçler kaliteli ve yeterlidir	125 (69.4)	72 (66.7)	36 (20.0)	24 (22.2)	8 (4.4)	7 (6.5)	11 (6.1)	5 (4.6)
Salonda saç boyama, açma boyama , röfle, gölge, baleyaj yaparken kullandığım araç gereçler, kaliteli ve yeterlidir	125 (69.4)	70 (64.8)	33 (18.3)	23 (21.3)	12 (6.7)	6 (5.6)	10 (5.6)	9 (8.3)
Salonda permanant, defrize , brezilya fönü yaparken kullandığım araç gereçler kaliteli ve yeterlidir	106 (58.9)	71 (65.7)	39 (21.7)	21 (19.4)	11 (6.4)	9 (8.3)	24 (13.3)	7 (6.5)
Salonda fön, topuz, mizanpli, papiyot, maşa, vak, rasta yaparken kullandığım araç gereçler kaliteli ve yeterlidir	129 (71.7)	71 (65.7)	32 (17.8)	21 (19.4)	11 (6.1)	9 (8.3)	8 (4.4)	7 (6.5)
Çalışırken fön makinesinin sesi beni çok rahatsız ediyor	36 (20.0)	22 (20.4)	36 (20.0)	19 (17.6)	57 (31.7)	33 (30.6)	51 (28.3)	34 (31.5)
Saçtaki işlemlerde kullanılan kimyasallara karşı alerjim var	24 (13.3)	22 (20.4)	14 (7.8)	7 (6.5)	45 (25.0)	27 (25.0)	97 (53.9)	52 (48.1)
Saçtaki işlemlerde kullanılan jöle, sprey, briyantinin kokusu beni rahatsız ediyor	30 (16.7)	20 (18.5)	18 10.0	13 12.0	56 31.1	29 26.9	76 42.2	46 42.6
Saç boyama ve saç rengini açma işlemlerinde kullanılan boya, oriel, oksidan gibi kimyasalların kokusu beni rahatsız ediyor	37 20.6	24 22.2	28 15.6	15 13.9	51 28.3	33 30.6	64 35.6	36 33.3
Permanant ve defrize işlemlerinde kullanılan kimyasalların kokusu beni rahatsız ediyor	50 27.8	29 26.9	23 12.8	14 13.0	48 26.7	27 25.0	59 32.8	38 35.2
Brezilya fönünde kullanılan kimyasallar beni rahatsız ediyor	49 27.2	29 26.9	22 12.2	8 7.4	43 23.9	33 30.6	66 36.7	38 35.2
İşyerinde uzun süre ayakta çalıştığım için genellikle ayaklarım ağrıyor	69 38.3	32 29.6	29 16.1	15 13.9	47 26.1	36 33.3	35 19.4	25 23.1
Uzun süre ayakta sabit çalıştığım için çok yoruluyorum	65 36.1	34 31.5	37 20.6	17 15.7	52 28.9	32 29.6	26 14.4	25 23.1
Uzun süre ayakta sabit çalıştığım için bedensel rahatsızlıklarım var	31 17.2	18 16.7	17 9.4	7 6.5	40 22.2	24 22.2	92 51.1	59 54.6

Çalışma yerlerinin düzenlenmesi kullanılan araç gereç donanım ile ilgili bulguların yer aldığı tablo 31 incelendiğinde; kadın ve erkek çalışanların her zaman, fönü yardım almadan tek başına çektikleri; saç kesimini genellikle ayakta yaptıkları; saç boyama uygulamalarını, açma boyama uygulamalarını, röfle, gölge, baleyaj uygulamalarını, topuz uygulamalarını, maşa, vak, rasta uygulamalarını, defrize uygulamalarını tek başına yaptıkları görülmektedir. Kadın çalışanlar nadiren fön çekerken yardım aldıklarını, erkek çalışanlar hiçbir zaman fön çekerken yardım

almadıklarını belirtmişlerdir. Kadın ve erkek çalışanlar hiçbir zaman saç boyama uygulamalarında elemanlarından yardım almadıklarını; nadiren açma boyama uygulamalarında ve topuz uygulamalarında elemanlarından yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Kadın ve erkek çalışanlar hiç bir zaman mizanpli papiyot işlemini, permanant işlemini ve brezilya fönünü yaparken elemanlardan yardım almadıklarını belirtmişlerdir.

Çalışanlar kuaför salonunda yapılan işlemlerin birçoğunu her zaman tek başlarına yaptıklarını belirtmişlerdir. İşlemler çalışan kişinin becerisine bağlı olarak tek olarak yapılabilmeyle birlikte, elemanlardan yardım alınmasının çalışmayı kolaylaştıracağı ve çalışanların daha az yorulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışanların genellikle iş yoğunluğu dolayısıyla boşta olan eleman olmadığı için elemanlardan yardım alamadıkları gözlemlenmiştir.

Kuaför salonlarında saç bakımı ve yapımı ile ilgili işlemlerde kullanılan araç gereçlerin yeterli ve kaliteli olması önemlidir. Ürünlerin yeterli olmaması çalışan kişinin müşteri karşısında zor durumda kalmasına sebep olabilecek ve motivasyonunu olumsuz etkileyecektir. Kaliteli olmayan araç gereçlerden en yüksek verimin alınabilmesi mümkün değildir. Çalışanların yeterli ve kaliteli araç gereçlerle çalıştıkları zaman işlerinde daha verimli oldukları gözlemlenmiştir.

Demir yer kabuğunda en çok bulunan maddedir. Doğada demir oksit, demir sülfat, demir karbonat gibi çeşitli cevherler halinde bulunur. Demir tarih öncesi çağlardan beri kullanılan bir metal olmakla birlikte 18. yüzyılda kok kömürünün bulunmasından sonra cevherden demiri saflaştırarak elde etme işlemi çok hızlanmıştır. Elde edilen demir içinde başta karbon olmak üzere kükürt, fosfor gibi maddeler bulunur. Bu maddelerin yüksek ısı ile yakılması sonucunda daha esnek bir malzeme olan çelik elde edilir. Daha sonra çelik içerisine amaca göre, paslanmayı önlemek için krom veya sertliği artırma amacı ile tungsten, nikel gibi maddeler eklenebilir. Çelik üretimi 19. yüzyıl ortalarında başlamıştır ve günümüzde çelik üretimi bir ülkenin varlıklı olma göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Çelik, gemi ve otomobil yapımı, inşaat, makine ve aletler ile ev eşyası yapımı gibi çeşitli alanların temel girdisidir (Bilir, 2012:22).

Saç kesiminde kullanılan aletlerin paslanmaz çelikten yapılmış olması önemlidir. İyi kalite makaslar, iyi işlenmiş ya da kobaltlı çelikten yapılmış olup, bıçak ucu-sap mesafeleri 10 cm ile 18 cm arasında değişmektedir. Pek çok kuaför, hassas saç kesimleri için kısa makasları tercih etmektedir, ancak uzun makaslar çok kıvrıkcık saç kesimi gibi diğer teknikler için daha kullanışlıdır (Henderson, 1995:76).

Saç şekillendirme işlemlerinde kullanılan çok kullanılan şekillendirici ve sabitleyici ürünlerin kolay kullanılabilmesi, istendiğinde saçtan kolay uzaklaştırılabilmesi ve kullanım esnasında etkili olması önemlidir.

Kaliteli spreylerde püskürtülerek çıkartılan madde saçta toz inceliğinde dağılan, saç üzerinde kaygan, berrak, kuruyunca yapışkan olmayan bir tabaka oluştururlar. Sprey saçta iyice yapışmalı ama esnek olmalı, yıkama ve fırçalamayla kolayca saçtan uzaklaştırılabilmelidir (Saç Bakım Kozmetikleri Modülü, 2007:10).

Kuaför salonlarında kullanılan bütün araç gereç ve ürünler çalışanın verimini düşürmeyecek miktar ve kalitede olması, yine çalışanın müşteriyle sorun yaşamaması için müşteriye de memnun bırakacak nitelikte olması önemlidir. Kullanılan ürünlerden müşterilerinde memnun kalabilmesi için farklı saç yapılarına ve özelliklerine göre araç gereç ve ürünler salonda bulunmalıdır.

Şampuan ürünleri, deri ve gözler için uygun olmalıdır. Bu ürünler, ayrıca iyi köpürme özelliğine sahip olmalı ve saçtan kolay uzaklaştırılabilmelidir. Yeterli süre için saklanabilmeli ve raf ömrü süresince kararlı kalabilmelidir. Ayrıca, şampuanların görünüşünün çekici ve kokusunun hoş olması tüketici açısından önemlidir (Yazan, 2004:184).

Kozmetik yönetmeliği Ek-3'te Saç dalgalandırıcı ve düzleştirici ürünlerde bulunan thioglycollic acid ve tuzlarının, thioglycollic acid esterlerini, bulunmasına izin verilen en yüksek konsantrasyonu,

- %8 kullanıma hazır üründe pH 7 - 9.5,
- % 11 kullanıma hazır üründe pH 7 - 9.5
- % 5 kullanıma hazır üründe pH 7 - 12.7

- % 2 kullanıma hazır pH 7 - 9.5 olarak verilmiştir.

Yine yönetmelikte bu ürünlerle ilgili diğer sınırlamalar, istekler, kullanım talimatı ve tedbirler kısmında, ürünlerin üzerinde ana dilde veya geçerli dillerde şu hususların belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir:

- Ciltle temas etmesi halinde hassasiyete neden olacağı,
- Gözle temas edilmemesi gerektiği, gözle temas ederse bol su ile yıkayarak doktora başvurulması gerektiği,
- Uygun eldiven giyilmesi,
- Çocukların ulaşabileceği yerlerden uzak tutulması,
- Sadece profesyonel kullanım için olduğunun belirtilmesi gerekmektedir.

Yönetmelikte saç bakım ürünlerinde Oxalic acid, esterleri ve alkali tuzlarının kozmetiklerde bulunmasına izin verilen en yüksek oranın % 5 olduğu, kullanma talimatında sadece profesyonel kullanım için olduğunun belirtilmesi gerektiği yer almaktadır.

Saç boyama için kullanılan okside edici saç boyalarında Phenylene diaminler, bunların azota bağlı türevleri ve onların tuzlarının, Phenylene diaminler ve bunların azota bağlı türevlerinin, kozmetiklerde bulunmasına izin verilen en yüksek oranın serbest baz olarak % 6 olması gerektiği, genel ve profesyonel kullanım ile ilgili kullanım talimatlarında alerjik reaksiyona neden olabileceği, kaş ve kirpik boyamak için kullanılmayacağı, uygun eldiven giyilmesi gerektiğinin belirtilmesi ifade edilmiştir.

Kuaför salonlarında saç bakımı ve yapımı ile ilgili işlemlerde kullanılan kozmetik ürünlerin, hangi maddeyi, hangi oranda içermesi gerektiği, kullanım talimatıyla ilgili hususlar kozmetik yönetmeliğinde ekler kısmında belirtilmiştir. Kuaför salonlarında kullanılan kozmetik ürünler, yönetmelikteki hususlara uygun olmalıdır.

Kuaför salonlarında, ürünlerin seçiminde yönetmelikteki hususların dikkate alınmadan ürün alımı yapıldığı gözlemlenmiştir. Ürün alımlarında kuaför salonunun

bütçesini dikkate alarak, ürünün zararlarının yeteri kadar önemsemeden, düşük maliyetle daha çok kar elde etme fikriyle hareket ettikleri düşünülmektedir.

Kuaför salonunda çalışanların kozmetik yönetmeliğindeki saç bakımı ve yapımı işlemlerinde kullanılan ürünlerle ilgili hususları yeteri kadar bilmedikleri, bunun içinde kullandıkları kimyasal ürünlerin insan sağlığı için zararlarının farkında olmadıkları düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre işlemlerde kullanılan araç gereçlerin yeterli görünmesinin sebebinin, hem bu konuda eksik bilgi sahibi oldukları, hem de çoğunluğunu ustaların oluşturduğu katılımcıların işyerlerini kötülemek istemediklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yine tablodaki bulgulara göre; kadın ve erkek çalışanlar işlemleri tek başına yaptıklarında her zaman çok yorulduklarını; çalışırken hiçbir zaman fön makinasının sesinden rahatsız olmadıklarını, kullanılan kimyasallara karşı alerjilerinin olmadığını; uzun süre ayakta çalıştıkları için her zaman ayaklarının ağrıdığını, çok yorulduklarını, uzun süre ayakta çalışmaktan dolayı bedensel rahatsızlıklarının hiçbir zaman olmadığını belirtmişlerdir.

Genelini genç yaştaki kişilerin oluşturduğu, katılımcıların uzun süre ayakta kaldıklarını, çok yorulduklarını ifade etmelerine rağmen, genelde bedensel rahatsızlıklarının olmadığı tespit edilmiştir. Bu tür şikayetlerin genelde olmamasının, kuaför salonlarındaki çalışma şartlarından kaynaklanabilecek rahatsızlıkların daha ileriki yaşlarda ortaya çıkmasından olduğu düşünülmektedir.

Kadın ve erkek çalışanların işlemleri tek başına yaptıklarında her zaman çok yorulduklarını, uzun süre ayakta çalıştıkları için her zaman ayaklarının ağrıdığını ve çok yorulduklarını belirtmelerinden dolayı kuaför salonlarında çalışanların çalışma şartlarının yorucu ve yıpratıcı olduğu, ileri yaşlarda bedensel rahatsızlıkların ortaya çıkmasına zemin hazırladığı ve bu şartlardan dolayı çalışanların çok uzun yıllar meslekte çalışamadıkları düşünülmektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

İş ortamı kişinin en fazla zaman geçirdiği ortamlardan biridir. İşyerindeki çalışma şartlarının, çalışanların rahat, güvenli bir ortamda insan sağlığını koruyacak şekilde düzenlenmiş olması önemlidir.

5.1 Sonuçlar

Bu araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Artvin illerinde yer alan kadın kuaför salonlarında çalışanların işyerinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

- Araştırma sonuçlarına göre; çalışanların büyük kısmını kadınların oluşturduğu, çalışanların genelde genç yaş grubundan olduğu, kilo dağılımlarının çok yüksek olmadığı saptanmıştır.
- Araştırmaya katılan çalışanların meslekte çalışma sürelerinin ve mevcut işletmede çalışma sürelerinin çok uzun olmadığı, zaman zaman işyerlerini değiştirdikleri tespit edilmiştir.
- Çalışanların mesleği genellikle kendi istekleriyle seçtikleri, mesleklerini kuaför salonlarında çalışarak öğrendikleri, kronik rahatsızlıklarının olmadığı belirlenmiştir.
- Çalışanlar kuaför salonlarında saçla ilgili işlemlerin birçoğunu her zaman yaptıklarını, brezilya fönü ve permanant defrize işlemini daha az yaptıklarını belirtmişlerdir.
- Araştırmaya katılan çalışanlar haftanın 6-7 günü çalıştıklarını, gün içerisinde 8 saatten fazla çalıştıklarını, işyerinden çok geç saatte çıktıklarını, bayram ve diğer resmi tatil günlerinde çalıştıklarını, yıllık izin sürelerinin az olduğunu belirtmişlerdir.
- Araştırmaya katılan çalışanlar, çalışma sürelerinin uzun olmasından dolayı yorulduklarını ve iş verimlerinin düştüğünü; çalışma süreleri uzun olduğu için eve geç gittiklerini ve dinlenemediklerini, iş çıkışı kendilerini yorgun, bitkin ve stresli hissettiklerini belirtmişlerdir.

- Araştırma sonucuna göre yeterli dinlenme odası olmadığı, yangın söndürücü ve ecza dolabının olmadığı belirlenmiştir.

- Araştırmaya katılan kadın ve erkek çalışanların her zaman, fönü yardım almadan tek başına çektikleri; saç kesimini genellikle ayakta yaptıkları; saç boyama uygulamalarını, açma boyama uygulamalarını, röfle, gölge, baleyaj uygulamalarını, topuz uygulamalarını, maşa, vak, rasta uygulamalarını, defrize uygulamalarını tek başına yaptıkları görülmektedir. Kadın çalışanlar nadiren fön çekerken yardım aldıklarını, erkek çalışanlar hiçbir zaman fön çekerken yardım almadıklarını belirtmişlerdir. Kadın ve erkek çalışanlar hiçbir zaman saç boyama uygulamalarında elemanlarından yardım almadıklarını; nadiren açma boyama uygulamalarında ve topuz uygulamalarında elemanlarından yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Kadın ve erkek çalışanlar hiç bir zaman mizanpli papiyot işlemini, permanant işlemini ve brezilya fönünü yaparken elemanlardan yardım almadıklarını belirtmişlerdir.

- Kadın ve erkek çalışanlar işlemleri tek başına yaptıklarında her zaman çok yorulduklarını; salonda kullanılan araç gereçlerin kaliteli ve yeterli olduğunu; çalışırken hiçbir zaman fön makinasının sesinden rahatsız olmadıklarını, kullanılan kimyasallara karşı alerjilerinin olmadığını; uzun süre ayakta çalıştıkları için her zaman ayaklarının ağrıdığını, çok yorulduklarını, uzun süre ayakta çalışmaktan dolayı bedensel rahatsızlıklarının hiçbir zaman olmadığını belirtmişlerdir.

5.2 Öneriler

Kadın kuaför salonlarında çalışanların, çalıştıkları işyerlerinin ergonomik olarak düzenlenmesi, çalışanların daha az yorularak, daha iyi şartlarda mesleklerini icra edip, daha verimli çalışmalarına katkı sağlayacağı için oldukça önemlidir. Kadın kuaför salonlarında çalışanların, çalıştıkları işyerlerinde karşılaşmış oldukları problemlerin belirlenmesini amaçlayan araştırmada, ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir;

- Kuaför salonlarında çalışma şartlarının yorucu olduğu çıkan sonuçlardan anlaşılmaktadır. Özellikle saçla ilgili işlemlerin yapıldığı alanda çalışan kişilerin güçlü bir bünyeye sahip olması, çalışma şartlarının zorluklarına daha rahat göğüs gerebilmelerini sağlayacaktır. Kısa boylu, aşırı zayıf, veya alerjik bünyelere sahip kişilerin (kimyasallardan etkilendikleri için) saçla ilgili işlemlerin yapıldığı alanda çalışırken daha çok zorlandıkları gözlemlenmiştir.

- İşyerlerinin fiziksel şartları ile ilgili düzenlemeler yapılırken, aydınlatma sistemi çalışanların renkleri net görebilecekleri şekilde düzenlenmelidir. Çalışılan yerde ısı, çalışanın üşümeden ve terlemeden işini yapabileceği şekilde ayarlanmalıdır. Salon yalıtımları ısıyı muhafaza edecek ve gürültüyü engelleyecek şekilde düzenlenmelidir. Havalandırma sistemi kimyasalların kokusunu çalışma ortamından çabuk uzaklaştırmalıdır.

- Çalışırken ihtiyaç olan araç gereçler ortamda çalışan kişinin rahat bir şekilde alabileceği konumda olmalı, müşteri koltuklarının kolayca yükseltilip alçaltılabileceği hidrolik sistemleri bulunmalıdır.

- İş Kanununa İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliğinde haftalık normal çalışma süresi ile ilgili Madde 4'te "Genel bakımdan çalışma süresi haftada en çok kırkbeş saattir. Aksi kararlaştırılmamışsa bu süre, işyerlerinde haftanın çalışılan günlerine eşit ölçüde bölünerek uygulanır. Haftanın iş günlerinden birinde kısmen çalışılan işyerlerinde, bu süre haftalık çalışma süresinden düşüldükten sonra, çalışılan sürenin çalışılan gün sayısına bölünmesi suretiyle günlük çalışma süreleri belirlenir. Günlük çalışma süresi her ne şekilde olursa olsun 11 saati aşamaz" ifadesi bulunmaktadır. Yine yönetmeliğin 8. maddesinde "Günlük çalışmanın başlama ve bitiş saatleri ile dinlenme saatleri işyerlerinde işçilere uygun araçlarla duyurulur. Yapılan

işlerin niteliğine göre, işin başlama ve bitiş saatleri işçiler için farklı şekilde düzenlenebilir” ibaresi yer almaktadır. Kuaför salonlarında çalışanların çalışma süreleri yönetmelikteki süreleri aşmaktadır. İşin durumu da göz önünde bulundurularak, yönetmelikteki gibi işe başlangıç ve bitiş saati çalışanlarında şartları göz önünde bulundurularak düzenlenmelidir. İşin daha az olduğu gün ve saatlerde, işin kapsamına göre elemanın işletmede bulunması yeterli olabilir. Bu arada diğer elemanların dinlenmesi sağlanabilir. Çalışanlar uzun süreli ayakta kalmaktan ve ayakta çalışmaktan çok yorulduklarını belirtmişlerdir. İşyerlerinde çalışanların fırsat bulduklarında dinlenebilecekleri, dinlenme odası bulunmalıdır.

- İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliğinin 3. Maddesinde, fazla çalışmanın; iş Kanununda yazılı koşullar çerçevesinde haftalık 45 saati aşan çalışmaları kapsadığı belirtilmektedir. 4.maddede “Fazla çalışmanın her saati için verilecek ücret, normal çalışma ücretinin saat başına düşen tutarının yüzde elli yükseltilmesi suretiyle ödenir. Fazla sürelerle çalışmalarda her bir saat fazla çalışma için verilecek ücret, normal çalışma ücretinin saat başına düşen miktarının yüzde yirmibeş yükseltilmesiyle ödenir” ifadesi yer almaktadır. Kuaför salonlarında çalışanlar arasında fazla sürede çalışmayı bedensel ve psikolojik olarak kaldıracabilecek yapıda olanlar, ve normal çalışma süresini kullanmak isteyenler gruplandırılarak çalışma süreleri düzenlenebilir. Fazla sürelerle çalışanların, fazla mesai ücretleri de aksatılmadan ödenirse, çalışanların memnuniyeti de sağlanmış olabilir.

- İş Kanununun 46. maddesinde “Bu Kanun kapsamına giren işyerlerinde, işçilere tatil gününden önce 63 üncü maddeye göre belirlenen iş günlerinde çalışmış olmaları koşulu ile yedi günlük bir zaman dilimi içinde kesintisiz en az yirmidört saat dinlenme (hafta tatili) verilir” ibaresi yer almaktadır. Haftada 7 gün çalışan kuaförlerin haftada 1 gün izin kullanmaları sağlanmalıdır.

- Yine İş Kanununun 53. maddesinde “İşyerinde işe başladığı günden itibaren, deneme süresi de içinde olmak üzere, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yıllık ücretli izin verilir. Yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemez. İşçilere verilecek yıllık ücretli izin süresi, hizmet süresi;

- a) Bir yıldan beş yıla kadar (beş yıl dahil) olanlara ondört günden,
- b) Beş yıldan fazla onbeş yıldan az olanlara yirmi günden,

c) Onbeş yıl (dahil) ve daha fazla olanlara yirmialtı günden,
Az olamaz.

Ancak onsekiz ve daha küçük yaştaki işçilerle elli ve daha yukarı yaştaki işçilere verilecek yıllık ücretli izin süresi yirmi günden az olamaz” ibaresi bulunmaktadır. Çalışanların yıllık izin sürelerini kullanmaları sağlanmalıdır.

- Bayram ve resmi tatil günlerinde dönüşümlüde olsa izin kullanmaları sağlanmalıdır.

- Öğle yemeği tatilleri yemek saati işi çok aksatmayacak şekilde dönüşümlü olarak düzenlenmelidir.

- 28602 sayılı Resmi Gazetede, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının, İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike sınıfları listesinde, kuaförlük ve diğer güzellik salonlarının faaliyetleri içerisinde yer alan, güzellik salonlarının faaliyetleri (cilt bakımı, kaş alma, ağda, manikür, pedikür vb.nin bir arada sunulduğu salonlar), erkekler için kuaför ve berber işletmelerinin faaliyetleri, kadınlar için kuaför işletmelerinin faaliyetleri, sadece manikür ve pedikür hizmeti sunan salonların faaliyetleri, sadece ağdacılık hizmeti sunan salonların faaliyetlerinin hepsi tehlikeli sınıf içerisinde yer almaktadır. Belediye ve İl Sağlık Müdürlüğü’nce yapılan denetimler artırılarak yangın söndürücü gibi işyerlerinde çalışanların sağlık ve güvenliği ile ilgili hususların ihmal edilmeden etkin bir şekilde bulundurulması sağlanmalıdır.

- Çalışanlar kuaför salonunda yapılan işlemlerin birçoğunu her zaman tek başlarına yaptıklarını belirtmişlerdir. İşlemler çalışan kişinin becerisine bağlı olarak tek olarak yapılabilmeyle birlikte, elemanlardan yardım alınması çalışmayı kolaylaştıracaktır. Bunun için kuaför salonlarının çalışma potansiyelini karşılayabilecek eleman bulundurması sağlanmalıdır.

Kuaför salonlarında makyaj, manikür-pedikür, ağda gibi diğer işlemleri yapan çalışanların çalışma şartları, çalışan ve müşteri iletişimi ile ilgili sorunlar konusunda da araştırmaların yapılması ve bu konularda öneriler getirilmesi çalışma şartlarının düzenlenmesi açısından önemlidir. Sonuç olarak kadın kuaför salonlarında çalışma şartlarının ergonomik olarak düzenlenmesi, çalışanların daha sağlıklı ve rahat şartlarda işlerini yapmalarını sağlayacak ve yaşam kalitelerini artıracaktır.

KAYNAKÇA

- Akay, D., Dağdeviren, M., Kurt, M. (2003). **Çalışma Duruşlarının Ergonomik Analizi.** Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi. Cilt 18. No 3. 73-84. http://www.mmfdergi.gazi.edu.tr/2003_3/73-84.pdf adresinden 14 Mayıs 2013'te alınmıştır.
- Akın, G. Koca, B. (2002). **Ergonomide Antropometrinin Önemi.** Standart Dergisi, Sayı: 490, 43-46.
- Aktaş, M., Özdemir, M. B. (2004). **Yaz İklimlendirme Sistemlerinde Kanal Çaplarının Bilgisayar Programı ile Hesaplanması.** Teknoloji Dergisi, Cilt: 7 Sayı: 3, sayfa: 381-386. [http://jestech.karabuk.edu.tr/arsiv/1302-0056/2004/Cilt\(7\)/Sayi\(3\)/381-386.pdf](http://jestech.karabuk.edu.tr/arsiv/1302-0056/2004/Cilt(7)/Sayi(3)/381-386.pdf) adresinden 12 Mart 2013'te alınmıştır.
- Akyüz, N. (1980). **İş Güvenliği.** Arpaz Matbaacılık Tesisleri: İstanbul.
- Altıok, A. (29 Mart 2000). **Gürültü Şampiyonu Sarıçane.** Milliyet, s.7.
- Arıcı, K. (1999). **İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği.** Sargın Ofset: Ankara.
- Armağan, K. (2003). **Büro Verimliliğinin Tesis Edilmesinde Ergonomik Tasarımın Önemi.** Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Aydın, S., Arga, M., Ağa, S., (2001). **Hazır Giyim İşletmelerinde Çalışma Yerlerinin Ergonomik Açidan Uygunluğunun İşçiler Tarafından Değerlendirilmesi.** 8. Ulusal Ergonomi Kongresi, 25-26 Ekim 2001. Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İzmir.
- Babalık, F.C.,(2005). **Mühendisler için Ergonomi, İşbilim.** Nobel Yayınevi: Ankara.
- Baslo, M. (2002). **Ofis Ergonomisi Sırt ve Boyun Ağrılarını Önlemek İçin Ofis Ortamını Düzenlemek.** İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi

Etkinlikleri, Sempozyum Dizisi. No: 30. s. 155-165.
<http://www.ctf.istanbul.edu.tr/stek/pdfs/30/3020MB.pdf> Erişim Tarihi:
 18.10.2012.

Başpınar, N., Bayramlı, Ü. (2006). **Büro Yönetimi**. 2.Baskı, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.

Baltaoğlu, C. (1988). **Çalışma Yerleri İçin Bir İş Bilim Denetim Listesi Geliştirilme ve Çalışma Yerlerinin Değerlendirilmesi**. 1.Ulusal Ergonomi Kongresi, M.P.M Yayınları, Yayın No: 372, Ankara.

Bilir, N. (2012). **Demir –Çelik Endüstrisinde İş Sağlığı ve Güvenliği Konuları**. Hacettepe Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı. Ankara.
<http://iiss12.karabuk.edu.tr/papers/INVITED%20PAPERS/Demir-%C3%87elik%20End%C3%BCstrisinde%20%C4%B0%C5%9F%20Sa%C4%9Fl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20ve%20G%C3%BCvenli%C4%9Fi%20Konular%C4%B1.pdf> adresinden 10 Mayıs 2013'te alınmıştır.

Boztaş, G., Çilingiroğlu, N., Özvarış, Ş.B., Karaöz, A., Karataş, F., Kara, G., Orhan, N., Taşoğlu, Ö., Mümüşoğlu, S., Güzel, T. (2006). **Ankara İlinin Bir Semti'nde Bulunan Kuaför ve Güzellik Salonlarında Çalışan Kişilerin Kan Yoluyla Bulaşan Hastalıklar Konusunda Bazı Görüş ve Uygulamaları**. Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, s. 60–68. Ankara.
http://www.hacettepehemsirelikdergisi.org/pdf/pdf_HHD_20.pdf adresinden 27. 08.2013'te alınmıştır.

Centel, T. (1992). **Çocuklar İle Gençlerin İş Güvenliği**. İstanbul Üniversitesi Yayınları, Yayın No.3041, İstanbul.

Çelenk, B. (2007). **Ordu İli Mesleki Eğitim Merkezi'ndeki Kuaförlük Bölümü Öğrencilerinin Temel Nitelikleri ve İşyerinde Karşılaştıkları Sorunlar**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Çetin,F.D., Gümüş, B., Özbudak, Y. B. (2003). **Aydınlatma Özelliklerinin Ergonomik Açıdan Değerlendirilmesi**. II. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu ve Sergisi Bildirileri, 08-10 Ekim 2003, Diyarbakır. http://www.emo.org.tr/ekler/32353270aacb6e3_ek.pdf adresinden 18.02.2013'te alınmıştır.
- Demirci, M. K., Armağan, K. (2002). **Bürolarda Fiziksel Ortamın Düzenlenmesi ve Olumsuz Çevresel Faktörlerin Çalışanlar Üzerindeki Etkisi**. DPÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:4, Sayı:7, Sayfa: 179-192.
- Duyar, İ. (1995). **İnsanın Fiziksel Boyutlarındaki Değişmeler ve Ergonomik Açıdan Önemi**. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Fizik Antropoloji Anabilim Dalı, 5. Ergonomi Kongresi. 180-189. acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/713/1046.pdf adresinden 16 Mart 2013'te alınmıştır.
- Efe, N. (2004). **Büroların Ergonomik Açıdan Düzenlenmesinin Verimlilik Üzerindeki Rolü**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ege, F., Sümer, K. ve Sabancı, A. (2003). **Tekstil Fabrikalarında Gürültü Düzeyi ve Etkileri**. II. İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı, 2-3 Mayıs, s. 33. Adana.
- Ercan, M. (1988). **Çalışma Yerlerinin ve Yaşam Ortamlarının Ergonomik Şekillendirilmesinde Genel Prensipler**. 1. Ulusal Ergonomi Kongresi. Ankara: MPM Yayını, (372), 403-415.
- Eriş, H., Can, G. F., Fırlıklı, N. (2009). **Çalışma Duruşu ve Kas-İskelet Sistemi Rahatsızlıkları**. Kocaeli Üniversitesi, Endüstri Mühendisliği Bölümü. Bülten Dergisi, Mart, 129, s.8.
- Erkan, A., Güngör, İ. (1992). **Modern Kuaförlük Sanatında Eğitim**. Frapan Yayıncılık: Ankara.

- Erkan, N. (1996). **İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sorunlarına Ergonomik Yaklaşım**, 3. Ergonomi Kongresi, MPM Yayınları: Ankara.
- Erkan, N. (2003). **Ergonomi**. MPM Yayınları: Ankara.
- Gerek, N. (2000). **İş Sağlığı ve İş Güvenliği**. Eskişehir Anadolu Üniversitesi, s.2.
- Göral, R. (2006), **Büro Yönetimi**. Mesleki ve Teknik Yayınlar Serisi. 2.Baskı, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Gül, H., İşveren, H., Babaoğlu, Ü., Hapçıoğlu, B., Özyıldırım, B., (2009). **Kuaför Salonlarında Çalışanların Sağlık Sorunları**. 3. Çevre Hekimliği Kongresi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı.
- Güler, Ç. (1997). **Ergonomiye Giriş**. Çevre Sağlığı Temel Kaynak Dizisi, 45 (9-12). Ankara.
- Güler, Ç. (2011). **Tıp Dışı Deri Girişimlerinde Hijyen**, Özgür Doruk Güler Çevre Dizisi: 64. Yazıt Yayıncılık: Ankara.
- Güleç, E., Akın, G., Sağır, M., Koca Özer, B., Gültekin, T., Bektaş, Y. (2005). **Anadolu İnsanın Antropometrik Boyutları**. 2005 Yılı Türkiye Antropometri Anketi Genel Sonuçları, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi Sayı: 49, 187-201. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1518/16725.pdf> adresinden 28.06.2013'te alınmıştır.
- Gültekin, T. (2013). **Antropometrik Veriler Işığında, Ülke İnsanımıza Yönelik Oturma Mobilyalarında Ergonomik Koşulların Belirlenmesi**. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Raporu, Ankara.
- Hayta, A. B. (2007), **Çalışma Ortamı Koşullarının İşletme Verimliliği Üzerine Etkisi**, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:1, Sayfa: 21-41.
- Henderson, S. (1995). **Temel Kuaförlük Bilimi**, Gaye Filmcilik Matbaacılık, Ankara.

- Ilıcak, Ş. (1988). **Çevre-İşyeri Koşulları ve Ergonomik Yaklaşımlar**. 1.Ulusal Ergonomi Kongresi, MPM Yayınları, Yayın No: 372, Ankara.
- İçbay, E. (2011). **Gaziantep Merkezinde Kadın Kuaförlerin Fiziksel Koşullarının Çalışanlarının Sağlıkla İlgili Yakınmalarının ve Bulaşıcı Hastalıklarla İlgili Bilgi ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi**. Uzmanlık Tezi, Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi, Gaziantep.
- İlhan, A. (1989). **Aydınlatma ve Aydınlatmada Gölge Etkeni**. 2. Ulusal Ergonomi Kongresi. Ankara: MPM Yayınları, 379, 412-421.
- İncir, G. (1980). **Ergonomi**. Ankara: MPM Yayınları, 240,47.
- İncir,G., Estaş, S. (1983). **İmalat Sanayi İşyerlerindeki Ergonomik Uygulamalara Genel Bir Bakış**. Ankara: MPM Yayını.
- İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları**. (2013). T.C. Resmi Gazete, 28602, 29 Mart 2013.
- İşyeri Açma Ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik**. (2005). T.C. Resmi Gazete, 25902, 10 Ağustos 2005.
- İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik**. (2013). T. C. Resmi Gazete, 28710, 17 Temmuz 2013.
- İş Kanununa İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliği**. (2004). T. C. Resmi Gazete, 25425, 6 Nisan 2004.
- İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği**. (2004). T. C. Resmi Gazete, 25425, 6 Nisan 2004.
- Kaldırımcı, N. (1988). **Ergonomin Önemini Yeterince Kavradık mı ?** 1.Ulusal Ergonomi Kongresi, MPM Yayınları, Yayın No: 372, Ankara.

- Karasar, N. (2009). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. (20. basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, S. (2008). **Ergonomi ve Çalışanların Verimliliği Üzerine Etkileri**. AR&GE Bülten. Ağustos –Kurumsal. S. 25-29.
- Kılğour, O., McGarry, M. (1995). **Tüm Kuaförlük Bilimi**, Gaye Filmcilik Matbaacılık, Ankara.
- Kıraç, Y. (2005). **Büro Yönetiminde Ergonomi ve Ergonominin Verimliliğe Etkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kozmetik Yönetmeliği**. (2005). T.C. Resmi Gazete, 25823, 23 Mayıs 2005.
- Kömürcü, A. (2011). **A'dan Z'ye Berberlik Sanatı, Kadın Kuaförlüğü & Erkek Berberliği**. Vesta Yayınlar: İstanbul.
- Mandıracıoğlu, A., Köse, Ş., Gözaydın, A., Türken, M., Kuzucu, L. (2006). **Berber ve Kuaförlerin Mesleki Sağlık Riskleri**. 12. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi, 21-25 Ekim 2008, Ankara, 489.s.
- Meb, **Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği**. (2010). T.C. Resmi Gazete, 27587, 21.05.2010.
- Megep, Program ve Modül Dokümanları, **Kişisel Hazırlık ve Hijyen Modülü**, s.26. www.megep.meb.gov.tr adresinden 14.08.2013'te alınmıştır.
- Megep, Program ve Modül Dokümanları, **İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Modülü**, s.2. www.megep.meb.gov.tr, adresinden, 04.11.2013'te alınmıştır.
- Megep, Program ve Modül Dokümanları, **Kuaförlüğün Tarihsel Gelişimi Modülü**, s. 31. www.megep.meb.gov.tr, adresinden, 11.09.2013'te alınmıştır.

- Megep, Program ve Modül Dokümanları, **Saç Bakım Kozmetikleri Modülü**, s. 10.
www.megep.meb.gov.tr, adresinden, 13.09.2013'te alınmıştır.
- Megep, Program ve Modül Dokümanları, **Hidrolik Sistemler Modülü**, s.3.
www.megep.meb.gov.tr, adresinden, 23.10.2013'te alınmıştır.
- Ocakçı, A., Berk Z., Sala G. (2000). **Kuaför Çırakları ve İş Riskleri, Çocuk Emeği.**
Çalışma Ortamı Gergisi, Sayı, 49, 8-12.
- Öner, F., Numanoğlu, N. (2003). **Mesleki Astım.** Tüberküloz Ve Toraks Dergisi.
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara.
- Özdamar, K. (2002). **Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi**, Kaan Kitapevi,
Eskişehir.
- Özel, E. (2006). **Ergonomik Açıdan Gürültü Problemi ve Kütahya İlinde İşletmeler (Tekstil) Düzeyinde Analizi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
Dumlupınar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Özok F.A. (1995). **Ergonomi Alanındaki Son Gelişmeler**, MPM Yayınları, İstanbul.
- Özok, F.A. (1987). **Ergonomik Açıdan Çalışma Yeri Düzenleme ve Antropometri**,
Ezgi Yayınları, İstanbul.
- Pekcan, B. (2007). **Yazılım Ergonomisi ve Bir İşletme Yazılımı Üzerine Uygulanması.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Sabancı, A. (1989). **Ergonomi ve Tarihsel Gelişim.** 2. Ulusal Ergonomi Kongresi,
M.P. M Yayınları, Yayın No: 379, Ankara.
- Sönmezyuva, N. (2009). **İşyerinin Ergonomik İncelenmesi.** Yayınlanmamış Yüksek
Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Su, A. B. (2001). **Ergonomi**. Atılım Üniversitesi Yayınları, Ankara.

Şafak, Ş. (1997). **Kurumlarda Ev İdaresi**, Damla Matbaacılık, Ankara.

Şimşek, M. (1994). **Mühendislikte Ergonomik Faktörler**. Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Tanyas, M. (1995). **Endüstri Mühendisliğine Giriş**, İrfan Yayıncılık, İstanbul.

Tınar, M. Y. (1993). **Önsöz 4. Ulusal Ergonomi Kongresi**, MPM Yayınları, 509, 135. İzmir.

Tutar, H. (2000). **Toplam Kalite Yönetimi Çerçevesinde Büro Yönetimi Teknikleri**. Aktif Yayınevi: Erzurum.

Yalım, E. (2009). **Hazır Giyim İşletmelerinde Çalışma Alanının Ergonomik Olarak Düzenlenmesinin Üretim Verimliliğine Etkileri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yazan, Y. (2004). **Kozmetik Bilimi**. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.

Y. Eronç, P. (1984). **Giyim Süslenme Teknikleri**. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

<http://www.ergonomi.itu.edu.tr/ergonomi.html>,
Erişim Tarihi:19.01.2012.

http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Kuaf%C3%B6r%C3%B4%9F%C3%BCn%20Tarihsel%20Geli%C5%9Fimi.pdf Erişim Tarihi:07.01.2013.

http://www.myk.gov.tr/images/articles/editor/kadin_kuaforu4.pdf
Erişim Tarihi: 09.10.2012.

http://emezun.meb.gov.tr/doc/tanitimmodulu/18Guzellik_Ve_Sac_Bakim_Hizmetleri.pdf Erişim Tarihi: 23.11.2012.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.527ceffce3b880.99310656

Erişim Tarihi: 13.02.2013.

http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/F%C3%B6n.pdf

Erişim Tarihi: 18.09. 2012.

http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Ma%C5%9Favakrasta.pdf

Erişim Tarihi: 13.11.2012.

http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Papilyot-mizampli.pdf

Erişim Tarihi: 26.09.2012.

http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/PermanantDefrize.pdf

Erişim Tarihi: 10.07.2013.

<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/3.html> Erişim Tarihi: 12.06.2012

<http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/elektrik/moduller/hidrolik sistemler.pdf> Erişim Tarihi 18.05.2012

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.527cd83d1216a6.81764891 Erişim Tarihi: 19.07.2012

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.527cd9bd85e650.35624682 Erişim Tarihi: 21.07.2012

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.527cd9c7db07e2.65657411 Erişim Tarihi 28.08.2012

http://www.tesk.org.tr/tr/guncel/myk/Kadin_kuaforu4.pdf Erişim Tarihi: 04.04.2012

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5284f8a32ef472.32614896 Erişim Tarihi: 23.08.2013

<http://tip.baskent.edu.tr/egitim/mezuniyetoncesi/calismagrp/ogrsmpzsnm13/13.P14.pdf> Erişim Tarihi: 12.11.2013

<http://gurultu.cevreorman.gov.tr/gurultu/Files/Gurultu/Dokumanlar/Kilavuz.pdf>

Erişim Tarihi: 02 .09.2013

<http://www.kobitek.com> Erişim Tarihi: 04.07.2012

[http://tr.wikipedia.org/wiki/Berber\).](http://tr.wikipedia.org/wiki/Berber)) Erişim Tarihi: 15.08.2013

EKLER**EK-1****ARAŞTIRMA ANKETİ****AÇIKLAMA****Değerli katılımcı,**

Bu anket kadın kuaför salonlarının ergonomik açıdan uygunluğunun çalışan elemanlar tarafından değerlendirilmesi ve karşılaştıkları sorunları ortaya koymak amacıyla uygulanmaktadır. Anket sorularına vereceğiniz cevaplar ve yapacağınız değerlendirmeler yalnızca araştırma amaçları doğrultusunda kullanılacaktır. Araştırmaya yapacağınız katkı için şimdiden teşekkür ederim.

Tülay SOY

Doç. Dr. Saliha

AĞAC

tulaysoy75@gmail.com

asaliha@gazi.edu.tr

BÖLÜM 1. KİŞİSEL BİLGİLER (Lütfen Sizi Tanımamıza Yardımcı Olunuz)

1. Cinsiyet : () Kadın () Erkek
2. Doğum tarihiniz :
3. Medeni Haliniz : () Evli () Bekar
4. Yaklaşık boyunuz :
5. Yaklaşık kilonuz :
6. Bulunduğunuz İl : () Trabzon () Rize () Artvin
() Giresun () Ordu () Samsun
7. Bu meslekte çalışma süreniz:
8. Şu an çalıştığınız işletmede çalışma süreniz:
9. Şu an çalıştığınız işletme kaçınıcı işletmeniz:
10. İşyerinde Statünüz : () Usta () Kalfa () Çırak
11. Eğitim Durumunuz : () İlköğretim () İlkokul () Ortaokul
() Lise () Ön Lisans () Üniversite
() Diğer (Belirtiniz).....

12. **Mesleği Nerede Öğrendiniz?** : () Kuaför salonunda çalışarak
 () Kız meslek Lisesi () Halk Eğitim Merkezi
 () Diğer (Belirtiniz)
13. **Kuaförlük mesleğini seçmenizin en önemli nedeni nedir?**
 () Kendi isteğim () Ailemin isteği () Kısa sürede meslek edinmek için
 () Arkadaş teşviki () Aileye maddi katkı sağlamak () Diğer (Belirtiniz)...
14. **Kronik bir rahatsızlığınız var mı?**
 () Evet, var. (Lütfen rahatsızlığınızı belirtiniz)
 () Hayır, herhangi bir rahatsızlığım yok
15. **İşyerinde çalışan eleman sayısı ne kadar?**
 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 () 6 üzeri
16. **İşyerinizde saç ile ilgili işlemleri yapan kaç eleman var?**
 () 1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6
 () 6 üzeri
17. **İşyerinizde aşağıda yer alan saçla ilgili işlemleri yapma sıklığınızı belirtiniz.**

	Her zaman	Sıklıkla	Nadiren	Hiç
Fön çekme				
Saç kesimi				
Saç boyama				
Röfle, gölge, baleyaj				
Topuz uygulaması				
Maşa, vak rasta				
Mizanpli papiyot uygulaması				
Brezilya fönü				
Saç ekleme				
Permanant defrize uygulaması				
Açma boyama				

BÖLÜM 2:ÇALIŞMA ŞEKİLLERİ

1. **Haftada kaç gün çalışıyorsunuz?**
 () 5 gün () 6 gün () 7 gün () Diğer (Belirtiniz)
2. **Genellikle işyerine gidiş saatiniz:**
 () Saat 07.00–08.00 arası () Saat 09.00–10.00 arası () Diğer (Belirtiniz)
3. **Genellikle işyerinden çıkış saatiniz:**
 () Saat 16.00–17.00 arası () Saat 18.00–19.00 arası () Diğer (Belirtiniz)
4. **Günde kaç saat çalışıyorsunuz?**
 () 8 saatten az () 8 saat () 8 saatten fazla
5. **Bayram ve diğer resmi tatil günlerinde çalışıyor musunuz?**
 ()Evet, çalışıyorum () Randevulu müşteri olursa çalışıyorum
 () Hayır, Çalışmıyorum () Diğer (Belirtiniz)

- 6. Yılda ne kadar yıllık izne ayrılıyorsunuz?**
☐ 1 Hafta ☐ 15 Gün ☐ 20 Gün ☐ 1 Ay ☐ Diğer (Belirtiniz)
- 7. İşyerine ulaşım süreniz ne kadar?**
☐ 30 dakikadan az ☐ 30–60 dakika arası ☐ 60 dakikadan fazla
- 8. İş yerinizde öğle yemeği tatili var mı?**
☐ Evet, öğle arasında yemeğe çıkıyorum.
☐ Öğle yemeği tatilini işyerinde geçiriyorum
☐ İş yoğunluğundan dolayı uygun zaman olunca öğle yemeğine çıkıyorum
☐ Öğle yemeğimiz işyerinden karşılandığı için dışarı çıkmıyorum.
☐ Hayır, öğle yemeği tatilim yok.
- 9. Çalışma sürenizin uzun olması sağlığını olumsuz etkiliyor mu?**
☐ Evet, yoruluyorum ve iş verimim düşüyor.
☐ Çalışma sürem uzun olduğu için eve geç gidiyorum ve dinlenemiyorum
☐ Hayır, sağlığımı olumsuz etkilemiyor.
☐ Hayır, çalışma sürem uzun değil
- 10. İş çıkışında kendinizi nasıl hissediyorsunuz?**
☐ Mutlu ☐ Mutlu ve yorgun ☐ Yorgun ve bitkin
☐ Stresli ☐ Diğer (Belirtiniz)
- 11. İşyerinizin ölçüsü ne kadar?**
☐ 30 m2 den az ☐ 30–60 m2 ☐ 60-100m2 ☐ 100 m2 üzeri
- 12. İşyerinizde saçla ilgili işlemlerin yapıldığı alan yaklaşık kaç metrekaredir?**

- 13. İşyerinizde saçla ilgili işlemlerin yapıldığı kaç tane çalışma koltuğu var?**

- 14. İşyerinde en çok hangi pozisyonda çalışıyorsunuz?**
☐ Ayakta ☐ Oturarak ☐ Diğer (Belirtiniz)
- 15. İşinizi yaparken en çok hangi kol hareketlerini yapıyorsunuz?**
- 16. İşyerinizin ısınması ne ile sağlanıyor?**
☐ Soba ☐ Kalorifer ☐ Tüplü cihazlar
☐ Elektrikli cihazlar ☐ Klima ☐ Diğer (belirtiniz)

BÖLÜM 3: FİZİKSEL ÇEVRE STRESÖRLERİ

Lütfen aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum
İşyerinde ve çevresinde rahatsız edici gürültü yoktur				
İşyerinin havalandırması yeterlidir				
İşyerinin aydınlatma sistemi yeterlidir				
İşyerinde sağlığını olumsuz etkileyen nem yoktur				
İşyerinin ısısı yeterlidir				
İşyerinde tuvalet yeterlidir				
İşyerinde dinlenme odası vardır				
İşyerinde hijyen kuralları uygulanır				
İşyerinin büyüklüğü yapılan işlemler için yeterlidir				
Çalışma tezgâhlarının sayısı gelen müşteri potansiyelini				

karşılayabilecek sayıdadır				
Çalışma koltukları arasındaki mesafeler çalışma kolaylığı için yeterlidir				
Çalışma tezgâhlarının yanında kullanılan araç gereçlerin konulabileceği yer vardır				
Müşteri bekleme yeri vardır				
Bekleme koltukları yeterlidir				
Saç yıkama üniteleri yeterlidir				
Teknolojik yenilikler işyerinde takip edilir				
İşyerinde yangın söndürücü vardır				
İşyerinde ecza dolabı vardır				
İşyeri Belediye ve Sağlık Bakanlığına tabi görevlilerce belirli aralıklarla denetlenir				
İşyerinde işlemler sırasında kişisel koruyucu (eldiven, bone v.b) kullanılır				
Çalışma koltuklarımızın yüksekliği amortisörlü sistemle ayarlanıyor				
Çalışma koltuklarımızın yüksekliği hidrolik sistemleriyle ayarlanıyor				
Aynalarımızın ebatı ve yüksekliği yapılan işlemlerde yeterli				

BÖLÜM 4: ÇALIŞMA YERLERİNİN DÜZENLENMESİ KULLANILAN ARAÇ GEREÇ DONANIM

	Her zaman	Sıklıkla	Nadir	Hiçbir zaman
Fönü yardım almadan, tek başıma çekiyorum				
Fön çekerken fönü elemanım tutuyor				
Saç kesimini genellikle ayakta yapıyorum				
Saç kesimini genellikle oturarak yapıyorum				
Saç boyama uygulamalarını tek başıma yapıyorum				
Saç boyama uygulamalarında elemanımdan yardım alıyorum				
Açma boyama işlemlerini tek başıma yapıyorum				
Açma boyama işlemlerinde elemanımdan yardım alıyorum				
Röfle ,gölge, baleyaj uygulamalarını tek başıma yapıyorum				
Röfle ,gölge, baleyaj uygulamalarında elemanımdan yardım alıyorum				
Saç boyama, röfle gölge baleyaj uygulamalarında, işlemi yaptığım yer ile				

hazırlıkları yaptığım yer arasında gidip gelmek beni yoruyor				
Topuz uygulamalarını tek başıma yapıyorum				
Topuz uygulamalarında elemanımdan yardım alıyorum				
Maşa, vak, rasta uygulamalarını tek başıma yapıyorum				
Maşa, vak, rasta uygulamalarını elemanımdan yardım alarak yapıyorum				
Mizanpli, papiyot işlemini tek başıma yapıyorum				
Mizanpli işlemini yaparken elemanımdan yardım alıyorum				
Permanant işlemini tek başıma yapıyorum				
Permanant işlemini elemanımdan yardım alarak yapıyorum				
Defrize işlemini tek başıma yapıyorum				
Defrize uygulamasında elemanımdan yardım alıyorum				
Brezilya fönünü tek başıma yapıyorum				
Brezilya fönünü yaparken elemanımdan yardım alıyorum				
Saç ekleme işlemini genellikle tek başıma yapıyorum				
Saç ekleme işlemini yaparken elemanımdan yardım alıyorum				
Saçtaki işlemleri tek başıma yaptığım zaman daha çok yoruluyorum				
Salonda saç kesimi yaparken kullandığım araç gereçler(saç makası, ustura, ense makinesi, tarak, suluk, örtü v.b) kaliteli ve yeterlidir				
Salonda saç boyama, açma boyama , röfle, gölge, baleyaj yaparken kullandığım araç gereçler, (saç boyaları, açıcılar, boya kasesi, fırçası, örtüsü, boya silici v.b) kaliteli ve yeterlidir				
Salonda permanant, defrize , brezilya fönü yaparken kullandığım araç gereçler (permanant, defrize, brezilya fönünde kullanılan kimyasallar, permanat bigudileri, taraklar, örtüler v.b) kaliteli ve yeterlidir				
Salonda fön, topuz, mizanpli, papiyot, maşa, vak, rasta yaparken kullandığım araç gereçler(fırçalar, taraklar, bigudiler, maşa, düzleştirici, jöle, sprey, briyantın v.b) kaliteli ve yeterlidir				
Çalışırken fön makinesinin sesi beni çok rahatsız ediyor				

Saçtaki işlemlerde kullanılan kimyasallara karşı alerjim var				
Saçtaki işlemlerde kullanılan jöle, sprej, briyantinin kokusu beni rahatsız ediyor				
Saç boyama ve saç rengini açma işlemlerinde kullanılan boya, oriel, oksidan gibi kimyasalların kokusu beni rahatsız ediyor				
Permanant ve defrize işlerinde kullanılan kimyasalların kokusu beni rahatsız ediyor				
Brezilya fönünde kullanılan kimyasallar beni rahatsız ediyor				
İşyerinde uzun süre ayakta çalıştığım için genellikle ayaklarım ağrıyor				
Uzun süre ayakta sabit çalıştığım için çok yoruluyorum				
Uzun süre ayakta sabit çalıştığım için bedensel rahatsızlıklarım var				

Eklemek istediğiniz veya burada bahsedilmeyen sorunlarınızı da lütfen yazınız:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK-2 EVRENİ OLUŞTURAN BAYAN KUAFÖR SAYISINI GÖSTEREN LİSTE

İL ADI	ODAYA KAYITLI BAYAN KUAFÖR SAYISI	BELEDİYEYE KAYITLI BAYAN KUAFÖR SAYISI	BELEDİYE YE KAYITLI 1. SINIF BAYAN KUAFÖR SAYISI	BELEDİYE YE KAYITLI 2. SINIF BAYAN KUAFÖR SAYISI	BELEDİYE YE KAYITLI 3. SINIF BAYAN KUAFÖR SAYISI	
TRABZON	185	108	5	13	9	DİĞERLERİ SINIFLANDIRILMAMIŞ
GİRESUN	100	16			8	DİĞERLERİ SADECE BAYAN KUAFÖRÜ OLARAK GİRİLMİŞ
RİZE	38	45	SINIF BELİRTİLMEMİŞ			
ARTVİN	18	16	1. SINIF KUAFÖR YOK 2 VE 3. SINIF İŞYERLERİ			
ORDU	115	13	SINIF BELİRTİLMEMİŞ			
SAMSUN	498	CANIK BELEDİYESİ			24	SAMSUN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ OLDUĞU İÇİN KUAFÖR SALONLARI İLÇE BELEDİYELERİNE KAYITLI
		ATAKUM BELEDİYESİ			48	
		İLK ADIM BELEDİYESİ			88	
TOPLAM	954	358	5	13	177	